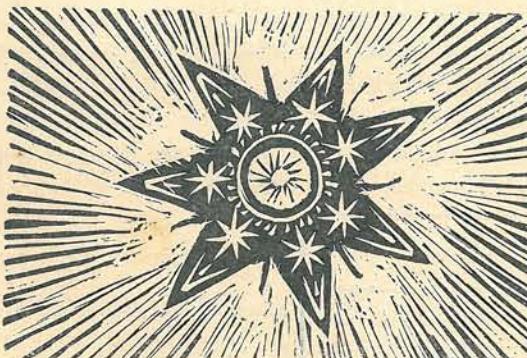

APOŠTOL INDIÁNŮ
P. PETR JAN DE SMET S.J.
1801—1873.

Napsal
JOSEF KINZIG.

Autorisovaný překlad
ANTONÍNA SEHNALA.

Ozdobeno dřevoryty Arnošta Hrabala.

Podíl údů „Dědictví Svatojanského“ na rok 1930.

Číslo 1.

V P R A Z E 1 9 3 0.
Nákladem „Dědictví sv. Jana Nepomuckého“
Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze,

Předmluva překladatelova.

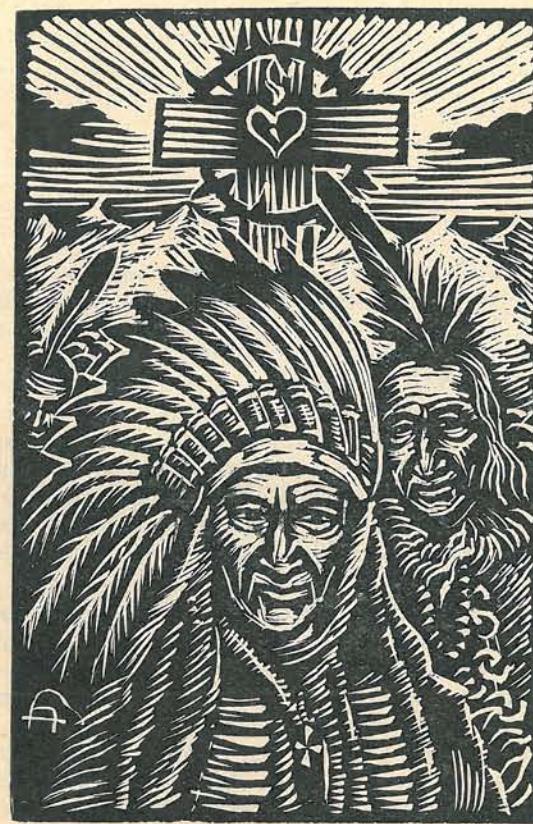
Není pochybnosti, že cestopisy a obzvlášť cestopisné romány zajímají každého. Jak nás svého času bavily popisy z cest Karla Maye!

Když se mi dostal do rukou životopis Jesuity P. De Smeta, nemohl jsem se od četby odtrhnouti, to se čelilo jako román z amerických stepí.

Kniha tato nevystihuje ovšem velikých dějin misií u Indiánů severoamerických, nýbrž podává jen život a práci velikého apoštola Indiánů P. De Smeta, jenž sám o sobě praví v jednom dopise: „Kdysi po tří leta nedostal jsem jediného dopisu. Dvě leta žil jsem v horách bez chleba a soli, bez čaje a cukru. Po čtyři léta neměl jsem nad svým ložem střechy. Půl roku nemohl jsem vyměnit na sobě prádla, a stalo se často, že jsem několik dní neměl ani tídla ani vody . . . A přece jsem toho nikdy nelitoval!“

A. S.

V Rapotíně v listopadu 1929.

en el que se aprecia la importancia de la cultura
indígena en la formación de la identidad cultural.
En el libro se incluyen numerosas fotografías y
textos que describen la vida cotidiana, las tradiciones
y las creencias de los pueblos originarios. Se aborda
también la problemática social y ambiental que aqueja
a estos grupos, así como las estrategias para su
conservación y desarrollo sostenible. El libro es una
valiosa contribución al conocimiento y respeto por la
diversidad cultural del Perú.

DÍL PRVNÍ

1. Na útěku. (1801—1821.)

V sále malého semináře v Mecheňu bylo ticho, když kněz Karel Nerinckx, misionář z Kentucky, líčil bohoslovci svůj pohnutý život. Ať mluvil o svém útěku před zatýkacím rozkazem francouzské revoluční vlády, nebo o skrýši v hospitálu v Termonde, kde mohl jen v noci sloužiti mše sv. a donášeti útěchu nemocným; anebo když vyprávěl o „plovoucím pekle“ — tak nazýval Nerinckx loď, na níž r. 1804 konal cestu do Ameriky, — vždy dovedl upoutati pozornost seminaristů. Když však začal misionář líčiti své apoštolské cesty a práce, tu tloukla mu brzy mladičká srdce chovanců s nadšením vstřícným.

Nerinckx byl totiž poslan od biskupa Carrola v Baltimore — na začátku 19. století jediného biskupa ve Spojených Státech — do Kentucky, aby se svým průvodčím Badinem konal tam misie. Dva kněží pro území jako je celé Německo! To znamenalo být stále na cestách, v zimě za sněhu a ledu, v létě za horkého úpalu slunečního. Dvacet, třicet mil na koni, přebrodil řeky a zatopené krajiny, aby několika věřícím byla sloužena mše sv.

Ovoce těchto námah ukázalo se brzy. Počet křesťanů se množil. Nerinckx postavil jim deset kostelů a mnoho kopií, založil kongregaci sester z Loreta, které se staraly o školy a sirotky; než jeho síly a prostředky nestačily. Proto se horlivý kněz vydal do své staré vlasti, aby tam sbíral pro misie. — Po

prvé r. 1817; a nyní r. 1821 vedl ho týž důvod do Belgie, a za svého pobytu v Mechelu přišel k chovancům semináře.

„Napoleon sehnal miliony lidí“ říkal Nerinckx, „kteří byli ochotni obětovati se za účelem, aby národy zahubili a vnitili světu jeho nadvládu; tu najdu snad i já několik lidí, kteří budou mítí dobrou vůli zachrániti národy a podrobiti je službě Boží.“

A tu vyprávěl svým posluchačům o rozsáhlých zemích v Americe, kde pro nedostatek kněží tisíce katolíků přicházejí v nebezpečí ztratiti svou víru. Vykádal o kvetoucích obcích křesťanských v Kentucky, které uvedl v život; líčil smutný stav nevzdělanosti a barbarství indiánských kmenů na západě. Pak přešel na cíle a práce tovaryšstva Ježíšova, nedávno obnoveného, kteří ve Spojených Státech šíří království Boží a nesou pochodeň víry do temna amerických pralesů, do divokých stepí a hor. —

Zdaž nevyvolil Bůh mezi posluchači jeho některé a jim udělil sily a zdraví, aby je zavádal do své služby, dojista těžké, namáhavé a plné nebezpečí, avšak vznešené a hrdiné?

Vřelá výzva ze srdce apoštolského! Výkřik po záchráncích duší, po dobyvatelích pohanů! — A nebylo to nadarmo. Celá řada seminaristů přihlásila se hned při první návštěvě misionářově do jeho služeb.

Mezi nimi byl jeden, vlastním jménem Petr Jan De Smet, od svých spolužáků nazývaný „Samson“. Byltě nadobyčejně silný a neodolal, aby časem svou sílu neukázal. Žádný ze soudruhů jeho nebyl bezpečen, že se octne jako nemluvně na siláckých rukou De Smetových, ať se bránil rukama, nohama. Anebo napřáhl rámě a držel je napjato, že se spojené námaže spolužáků nepodařilo je ohnouti. Při své sile tělesné byl velmi svižným, a bylo samozřejmo, že mladý De Smet zaujímal na hřišti a v tělocvičně jako mistr první místo.

O jeho pokrocích ve škole však nemohlo se říci totéž.

Nyní hlásil se na podiv svého okolí u abbého Nerinckxe. Kdo však přirozené vlohy, vychování Samsonovo znal, tomu rozhodnutí dvacetiletého jinocha, státi se misionářem, nebylo divno.

* * *

Petr Jan De Smet narodil se dne 30. ledna 1801 ve flanderském městečku Termonde zároveň se sestřičkou Adelgunde. Blíženci přijali týž den křest od faráře v kostele Notre Dame. Adelgunde — vždy slaboučká — zemřela v šestém roce. Malý Petr však vyvýjel se v silného, čipernéhoocha. Při tom měl štěstí, že vyrůstal v rodině přísně katolické, plné nadšení pro náboženství a pro církev.

Otec jeho Josef byl zván všeobecně pro svou velikou až přísluševnou poctivost „poctivý De Smet“. Byl lodníkem a přivedl to svou neúnavnou prací a dovedností k slušnému blahobytu. Jako celý křestan spravoval své jmění ušlechtile a neváhal často přispěti ze svého majetku podporou svým příbuzným. Při svých 64 letech, která čítal v čas narození Petrova, dával otec De Smet najevo málo dobroty srdce, napak zdá se, že svou otcovskou moc vykonával dosti tvrdě. Rozkazů jeho musili všichni bez odmluvy poslechnouti.

Avšak přísnost jeho nevybočila z mezí, o to se starala v rodině matka. Nevíme sice mnoho o její laskavosti, však milá vzpomínka, jakou jí Petr dlouhá léta po její smrti věnuje, dokazuje, že obraz její byl v srdci jeho hluboko vštípen. Byla druhou manželkou De Smetovou a o 36 let mladší, než on. Ale manželství toto bylo přes veliký rozdíl věku velmi šťastným. Bůh jim dal devět dětí — Petr byl pátým — a matka dovedla starati se o domácnost a řídití výchovu dětí.

Není divu, že malý Petr odnesl si z otcovského domu nejlepší dojmy a u vděčné vzpomínce píše své sestře Rozalii 10. února 1828: „Zbožnost, jaká vládla v mému otcovském domě, vložila do mé dětské duše seménko onoho přání, jež později milostí Boží dále

ve mně zrálo, onoho přání věnovati se a celý svůj život cele službě Páně.“

S počátku se toto seménko milosti Boží ještě málo jevilo. Silněji ukazovala se u mladého Petra přirozenost jako zdravého, smělého chlapce, ba pravého divoška. O hrách a zábavách v uzavřených světnicích nerad slýchal; jemu se zdálo pěknějším a veselějším lézti po stromech a s větve na větve se spouštěti dolů.

Nejraději však honil se na vodě, k čemuž bylo dosti příležitosti. Termonde leží v ústí řek Dender a Schelde a bylo brázděno mnohými průplavy, jsou to takové „severní Benátky“. Jedno říční rameňo teklo okolo domu De Smetova. To přece vábilo našeho Petra. Když však, chtěje z jednoho člunu přeskočiti do druhého, spadl do vody, a jen stěží mohl být zachráněn. Zda starostlivá matka odvážlivého kloučka po této nedobrovolné koupeli poslala do postele, nevíme. Dojista byla více polekána, než její malý synek. Toho bylo po 24 hodinách viděti, jak svou nebezpečnou hru opakuje; tentokrát s větším štěstím.

Dokonce ve svých snech bloudil po dalekém světě. Tu se plavil po všech mořích, zažil ztroskotání lodi a prodělal všechna možná nebezpečí. Když pak rájо vyprávěl Petr své sny, kroutil někdy nad ním otec hlavou: „Ten chlapec bude kdysi dojista vojákem nebo cestovatelem a těžko ho udržíme doma. Bůh ho chraň!“ Otec správně prorokoval.

Škola se blížila. Petrovi dostalo se prvního vyučování v městské škole laické. že by se tam byl vyznamenal, není známo. Ví se však, že brzy překonal všechny kamarády tělesnou silou a dovednosti, a proto se mu dostalo jména „Samson“. Běda, jestliže něco našeho Samsona dohrálo; pak se stal postrachem svých spolužáků. Avšak celkem uchránila ho šlechetná mysl a vrozená velkodušnost před tím, že své tělesné síly nezneužíval a kde mohl, přispěl slabším anebo ve prospěch své strany.

Neboť Petr měl svou stranu. Žilof se za času napoleonských válek a všude vyprávěli váleční vysloužilci mládeži pozorně naslouchající, jak procházeli

vítězně Evropou. Tu se již Samson nespokojil s tím, stavěti barikády a proháněti chlapce v sousedství, on toužil po vážnějších bojích. Sláva korsického dobyvatele nedala mu klidu a tak nápodobil Petr velkou vojnu v malém. Mládež sousedních vesnic to byli Rušové a Rakušané, kdežto chlapci z Termonde vytáhli, ovšem za jeho vůdcovství, jako francouzská armáda na nepřítele.

Ještě v stáří vyprávěl Petr De Smet rád o těchto válečných výpravách svého mládí, obzvláště o jedné, která však skončila žalostně, jako ruská výprava Napoleonova.

Kdysi r. 1812 či 1813 shromáždil Samson žáky z různých částí města a sdělil jim, že je nutno napadnout „Rusy“, kteří prý obsadili ves Grembergen. Návrh byl s nadšením přijat. Armáda okolo sta mužů vytáhla hned do pole, ozbrojená holemi a dřevěnými šavlemi. V čele ovšem náš Samson. Rusové byli však svými vyzvědači o výpravě Francouzů zpraveni a spěchali jim vstří. V pískových dolech srazily se obě nepřátelské armády, „Rusové“ byli poraženi a stáhli se do vesnice, pronásledováni „Francouzi“. Na návsi u kostela rozrušila se bitva nanovo.

Avšak na neštěstí dála se tato bitva v neděli ráno za služeb Božích a zuřivý pokřik vítězů a útek poražených do kostela, kde hledali na svatém místě ochranu, vytrhla sedláky z pobožnosti. Tito pak vmísili se do boje, a vítězové dostali notněho výprasku a Samson nejvíc, jak zasloužil.

Zatím však zvěděl o válečné výpravě i otec De Smet, a když jeho nadějný potomek dlouho se nevratil, šel ho hledat. Právě před městem potkal ubohého, zbitého jenerála, jehož šaty byly všecky potrhány. „Deset dní domácí vězení!“ zněl trest, a k tomu ještě přibylo notných ran. Ve vězení přicházejí někdy zlé myšlenky. Když tu dobu Petr seděl u své matky, která pilně šila, vzal jí nůžky, ustříhal u svých šatů všecky kapsy a položil je před svou matku. Když se ho otec přísně tázal, proč to udělal, odpověděl dva-

náctiletý šelma: „Nač jsou mně kapsy, když v nich nic nemám.“

Nesmíme však mysliti, že by byl Petr býval neposlušným, vzdorovitým chlapcem. Ovšem, vyrazila někdy bouřlivá a nezkrocená přirozenost chlapecckými nápady, avšak vzdrycky se jevila v něm velkodušnost a dojemná náklonnost k rodičům. Bratr jeho o dvě léta mladší píše, že Petr byl oproti rodičům tichým a poslušným.

* * *

Když bylo Petrovi dvanáct let, přistoupil k prvnímu sv. přijímání. Nyní nastal čas přidřžeti Petra přísněji k učení. Zvolen byl vychovávací ústav v Beierfeldě u Gentu, známý dobrým vyučováním a přísnou kázní, a r. 1814 nastoupil Petr tvrdou cestu do internátu. Za dvě léta dán byl do malého semináře sv. Mikuláše. Avšak ani tam nevydržel dlouho, a již r. 1818 setkáváme se s přeletavým ptákem v semináři v Alostu.

Již první výstup zajistil mu tam mezi spolužáky úctyhodné místo a nové záře starého jména Samson. Mezi vlámskými a valonskými žáky vládly ustavičné protivity a třenice. Když tedy mladý De Smet se po prvé objevil v kroužku svých nových kamarádů, vydráždil ho jeden Valoňan, o dvě, tři léta starší, urážlivým chováním. Petr vrhl se na svého protivníka, a ačkoliv tento byl aspoň o hlavu větším, chytil ho do náruče a nesl ho do kádě s vodou na dvoře. Valonský mladík křičel a bránil se co mohl. Avšak Samsonova ocelová ramena tiskla ho jako železné kleště a nepustila, až se horká valonská krev ve vodě schladila — cvarem za homerickeho smíchu diváků.

Ze školy v Alostu dostal se do malého semináře v Mechelu. Petrovi bylo 18, 19 let a stával se vážnějším. Neměl sice nikdy ctižádosti státi se vzorným žákem, však uchoval si ve škole čestně své místo. Úkoly své konal podle svědectví spoluchovanců důkladně a svědomitě. V Alostu dostalo se mu dokonce pochvaly

v matematice. Pro své dobré srdce, svou upřímnost a šlechetnost byl u svých spolužáků oblíben a uzavřel s nimi trvalé přátelství.

Dne 19. září 1819 zemřela jeho matka, a tato rána způsobila v jeho duši vážnou změnu. Pomýšlel prý i na to, státi se Trapistou. Tu přivedla Prozřetelnost Boží abbé Nerinckxe z Kentucky do malého semináře v Mechelu — a do hledající duše dvacetiletého Petra zapadlo světlo poznání. To bylo jeho povolání! To byl cíl, který hledalo jeho mládí, to byla úloha, pro niž své mladé tělo cvičil a tužil. Státi se poutníkem na apoštolských cestách! Vojínem Kristovým pod praporcem tovaryšstva Ježíšova. Přirozenost a nadpřirozenost — všecko se spojovalo v krásný soulad, Tu zaplálo srdce mladého De Smeta v čilém nadšení. Jen myšlenka na 84letého otce doma a na bratry a sestry! Avšak to trvalo jen chvíli. Bůh volal! A Petr šel a hálil se u misionáře s mnohými jinými.

Než, abbé Nerinckx byl ve své volbě opatrný. Důkladně se informoval o jednotlivých uchazečích. Co slyšel o Petrovi De Smetovi? Nuže: „Silný, zdravý jinoch z dobré, katolické rodiny, podnikavý a bez bázně, zdravé rozvahy; žádný učenec, ale muž činu.“ To stačilo: Petr byl rozeným misionářem. Mnozí byli odmítnuti, De Smet ještě s jedním přijati. Mimo ty připojili se ještě jeden kněz a jeden profesor z malého a pět chovanců velkého semináře.

Bыло ovšem třeba překonati ještě mnohou obtíž. Jak se zachovají k tomuto záměru příbuzní? Svolí-li rodiče k tomuto rozloučení? Po zralé úvaze bylo rozhodnuto opustiti otčinu bez rozloučení. Dne 24. července 1821 nastoupil Petr se třemi jinými vyvolenými cestu z Mechelu, provázen svým nejmilejším přítelem Petrem De Ramem. Když se v Contichu loučili, prosil o nějakou památku. Tu vyňal Petr z kapsy peníz, rozkousl jej mezi zuby na dva díly a dal mu je na památku. Pak jeli přes Antverpy do Holandska.

Bыло však třeba velké opatrnosti. V Holandsku byl předpis, že každý cestující, než vešel do města, musel ukázati svůj pas; neměl-li žádného, byl zadřžen,

třebas i uvězněn, až zjištěna byla jeho osoba a cíl cesty. Naši čtyři uprchlíci opustili tudíž vždycky, kdykoliv se blížili nějakému městu, poštovní vůz, smísili se do houfu pěších chodců a vešli do města. Všude se jim to podařilo. 26. července dosáhli šťastně Amsterodamu, kde se brzy všichni misionáři až na abbého Nerinckxe shromáždili. Petr použil několika dní do nalodění k tomu, aby si prohlédl toto přístavní a obchodní město. Tu bylo málo nebezpečí, že by mohl být poznamenán. Touhal se ulicemi a právě šel po mostě — když před ním stál bratr jeho Karel.

Přes všechnu opatrnost uprchlíků došla zvěst o tajuplném jeho zmizení do Termonde, a otec De Smet nebyl mužem, který by lehko souhlasil s úmyslem svého syna. Rozhodnutí synovo ho příliš překvapilo a hledal v náhlém odjezdu počátek dobrudružného života, který dojista bídně skončí. Proto vyslal syna Karla na výzkum za uprchlíkem s přísným rozkazem, aby přivedl ho domů, třebas násilím. Na radnici v Amsterodamě se Karel po Petrovi marně dotazoval. Chodil tudíž městem semo tam, až najednou stál před bratrem.

Petr chtěl záležitost odbýti na ulici, ale staršímu Karlovi zdálo se místo méně příhodné pro tak důležitou rozmluvu. Proto ho Petr zavedl do tajného kumbálku, podkrovní světničky, kterou Nerinckx svým mladým přátelům vyhledal. Karel znal bratra Petra příliš dobře, než aby se byl pokusil nějak ho zadržet. Apeloval na dobré srdce bratrovo, líčil starost celé rodiny, bolest starého otce, který této rány nepřežije. Vyvolil-li ho Bůh skutečně za misionáře do dalekých krajín, nikdo ho nechce od tohoto krásného povolání zdržovat. Ale nechť počká nějaký rok, a dobré si vše rozváží a dobrého otce před smrtí jeho neopouští.

Petr byl hluboce dojat a plakal trpce, když bratr tak mluvil. Rozhodnutí jeho bylo však nezvratné a pevně a odpověděl takovým přesvědčivým způsobem a takovými závažnými důvody, že získal bratra pro sebe a Karel mu dal slušný peněžitý obnos na cestu.

Dne 31. července nastoupili misionáři cestu k jezeru Zuyderskému a 2. srpna přistáli u ostrova Texelu. Tam se k nim přidružil abbé Nerinckx; ubytoval se však jinde, aby nevzbudil podezření, neboť bylo ještě třeba veliké opatrnosti. Vyslána i policie, aby je pronásledovala. Konečně dojela loď, která měla misionáře dopraviti do země jejich touhy; byla to americká loď „Kolumbie“.

Hrozilo poslední nebezpečí: přísná kontrola při nalodění. Dobří přátelé z Amsterodamu dovedli kapitána pohnouti, aby přísné předpisy zmínil. „Kolumbie“ vyjela večer; když byla hodný kus vzdálena od pevniny, stál kapitán plachty a očekával uprchlíky. Na rybářské lodce dojeli uprchlíci na moře za lodí.

Byl den 15. srpna 1821, svátek Nanebevzetí Panny Marie.

Náladu, v jaké Petr opouštěl Evropu a všecko, co mu bylo milé a drahé, ukazují dopisy, psané otcí z Amsterodamu a Texelu: „Bylo by zbytečno ujišťovati Tě mou vroucí láskou. Věř mně, že vezdy cítím stejnou náklonnost, ačkoliv jsem nucen způsobiti Tobě tu velikou bolest. Doufám pevně, že tvá hluboká zbožnost usuší brzy Tvé slzy a Ty se budeš z mého úmyslu radovati. Jak bys mohl se netěšit, že se chce jedno z Tvých dětí věnovati cele Pánu a Tvá naučení chce prováděti skutkem?... Byl bych sobě pokládal jisť za veliké štěstí, kdyby mně bylo dopřáno bývalo ten krátký život ztráviti u Tebe; jelikož však mne volá hlas Boží, musím ho následovati. Denně se modlíme: „Buď vůle tvá!“ Nuže, nyní přišel čas, abychom podřídili vůli svou záměrům Božím. Pak nám též popřeje síly ke každé oběti... Ovšem — i mne někdy polejí slzy; ale Bůh je osuší brzy útěchou: „Já jsem tě povolal!“ Kdo však by se chtěl jeho hlasu protiviti? Když jsem se měl vydati na cestu, zdálo se mi to ověm tvrdým, že jsem se Ti se svým úmyslem nesvěřil a těžce jsem trpěl, že jsem Ti nemohl dátí s Bohem, ani si vyžádati Tvého požehnání. Jelikož však jsem byl přesvědčen, že bys mne nebyl pustil, zdálo se mi moudřejším poslechnouti rady rozumných a ne-

stranných mužů a všecko před Tebou zatajiti. Prosím Tě, drahý otče, netruchli více ale pomysli, že to všecko Všemohoucí tak ustanovil.“

Zároveň psal Petr De Smet krásný, latinský list faráři v Termonde s prosbou, aby starého otce jeho často navštěvoval a těšil. Odevzdal listy abbému Buelensovi, aby je dál dodal; avšak ty listy nedošly svého cíle. Po smrti Buelensové našly se v jeho papírech.

2. Jesuitou. (1821—1838.)

Uprostřed vinic, luk a polí ležela tehdy ve White-marsh asi 15 km od Georgetown (u Washingtonu) rozsáhlá farma s velikým domem, pohodlně zařízeným: byl to noviciát Jesuitů Amerických od r. 1819. Zde zaklepal 6. října 1821 malý hlouček mladých lidí a prosil o přijetí: Petr De Smet a jeho soudruhové. Bylo jich sedm. Dva, kteří chtěli se státi světskými knězími, byli po šťastné plavbě necháni v Baltimore. Abbé Ne-rinckx vrátil se do své misijní oblasti. Zde stáli ti uprchlíci před domem, který měl po dvě léta jin být domovem.

Krajan je přijal; to byl dobrý začátek.

P. van Quickenborne, narozený r. 1788 v Pethegen u Gentu, vstoupil jako mladý kněz do řádu jesuitského a byl po uplynutí zkušebního času na svou prosbu poslán od Patera generála do americké misie, kde mu bylo svěřeno hned po příchodu řízení noviciátu. Avšak tato práce jeho horlivosti nestačila; byl zároveň představeným domu, staral se o pole, dohízel na práci černochů na farmě, byl tesařem, zedníkem, stavěl vedle noviciátu kostel, 10 km od Whitemarшу druhý a našel vždycky ještě čas, projíždět jako misionář krajinu. Po každé, když obrátil opět sto duší, povolil svým novicům volný den a lepší oběd, aby byli účastní jeho radostí apoštolských.

Bыlo velikým štěstím pro Petra De Smet, že se dostal do rukou takového muže, který mu svou po-

vahou byl tak podoben a každou žilkou své bytosti vrostl do ducha Tovaryšstva Ježíšova.

Zbožný Oratorián P. Faber píše:*) „Od té doby co Bůh pozemský ráj lidem uzavřel, nic prý se na světě nepodobá ráji, jako noviciát v Tovaryštvu Ježíšova,“ a také pro Petra De Smeta byly dva roky noviciátu dobou blaženou první mladé lásky k Bohu. Dojista padala rosa nebeské útěchy hojně i na něho, jež pro své povolání přinesl tolik obětí. Důkazem toho je dopis, psaný 18. října 1821 jeho domácím v Termonde: „Ach kdybyste věděli, jak se zde cítím šťastným. Žde, vzdálen hluku měst a chráněn před zkažeností světa, prožívám tiché, radostné dny. Zde se mi opravdu zdá, že prožívám zlatý věk, který jsem pastýřem Vergiliovým záviděl. Mé veškeré zaměstnání je, že sloužím Bohu modlitbou, abych ho prosil za odpusťení hříchů a abych se zachoval dobrým a čistým, modle se též za štěstí Vás všech.“

Přes to však nadešly i těžké a bezútěšné chvíle pro Petra.

Noviciát je doba zkoušky a výchovy, a všecko má ten účel, aby mladý řeholník všechno nezralé, nevhodné odložil, setřásl. Je to doba, posvětiti se v modlitbě a kající samotě, uznati ve vojína Kristova, aby byl kdysi hotov na první povел vytáhnouti do boje a celý svůj život, všechny síly své obětovati za vítězství Spasitelovo. Christus jako zakladatel království Božího, jako dobyvatel světa a trpící bojovník je ona veliká vůdcí myšlenka řádu Ježíšova s Kristem a pro Krista pracovati. K tomu však třeba odříkání a obětí, námahy, krve a potu bez konce a v tom se musí novic cvičiti. Zde má se učiti svou osobnost, své prostředky a síly neúprosně sebrati za jedním cílem.

A to právě přicházelo Petrovi za těžko při jeho překotné horlivosti. Jak mu bylo za těžko v mlčení a dochvilné poslušnosti podrobiti se tak mnohým malým cvičením a povinnostem, ušlechfovati svou silnou osobitost, aby se stal svému Spasiteli podobným!

*) V knize „Všecko pro Ježíše.“

Měl-li se ten dříve neklidný Petr na tvrdém klekátku pohroužiti do rozjímání, aby se vcítil a vžil do křeskanských pravd, aby své myšlení a city obrodil až k úplné jednomyslnosti s Kristem — a duch zůstával tupým a srdce chladným a prázdným, venku však kynuly daleké světy a lákala hučící a pěnící se řeka — ó jak tu bylo Petrovi těžko! A den za dnem míjel a každý se svými sterými požadavky a vždycky jen v té klášterní odloučenosti noviciální — to všecko svěřoval Petr svému novicmistrovi, a na štěstí bylo mu rozuměno.

V P. van Quickenborneovi hořel podobný oheň, žila táz vůle k činům a práci. Uměl neklidného potěšit a odkazovati ho na dobu, kdy všechna příprava ponese bohaté ovoce a dovedl ho řídit a uvedl samostanost, široký rozhled a smělou podnikavost svého záka ve shodu s požadavky a předpisy řádovými.

Jaký div, že se Petrovi stalo Tovaryštvu Ježíšovo „něžnou matkou, pravým štěstím všech, kdo se mu vrhli do náručí,“ a není také divu, že jeho spolubratři a představení si ho vážili a ho milovali pro jeho krásnou upřímnost, ušlechtilou jednoduchost a čistotu duše, která proniká k pravdě, povinnosti a k samému Bohu.

Uplynulo osmnáct měsíců, když kdysi přinesl P. Quickenborne velikou, radostnou novinu: Biskup z Nového Orleansu, Mons. Dubourg žádá opětě o Jesuity, které by poslal jako misionáře k indiánským kmenům v Missouri. Určil pro ně velikou, výnosnou farmu u St. Louis. Superior Jesuitů v Americe vešel radostně na návrh biskupův a jmenoval jej, P. Quickenborne, ředitelem nové misie, P. Timmermannse jeho pomocníkem. Z noviců může jít sebou, kdo je odhadlán věnovati se misiím u Indiánů.

Ihned hlásilo se sedm Vlámů. Petr De Smet byl ovšem mezi nimi. Nic ho nezastrašilo před obětmi a strádáním; a když jim biskup sdělil, že mu není možno poskytnouti jim peněz na cestu, tu mu P. van Quickenborne odpsal: „Nedělejte si starostí, my půjdeme pěšky a cestou budeme žít z almužen. V té

věci jsem se svými průvodčími za jedno.“ A tak se stalo.

Z rána 14. dubna 1823 hrčely dva vozy, těžce naložené a tažené šesti koňmi po ulicích městečka Baltimore. P. van Quickenborne najal je na dopravu zavazadel až do Wheelingu na Ohiu. — Napřed šlo s holí v ruce 7 noviců a 3 bratři laikové. Vzadu násleoval lehký vozík pro onemocnělé a znavené. Vzali s sebou též tři rodiny černochů, kteří by obstarali polní práce na nové farmě.

Brzy měla malá karavana za sebou pohoří Allegheny. Podle možnosti rozdělili si denní cesty tak, že mohli nocovati na farmách nebo v prázdných domech. „Přišli-li jsme ke katolíkům,“ píše ve svém cestopisu De Smet, „nechtěli nás ani pustiti. Nebylo tenkrát daleko široko nikdo kněze. Protestanté nás sice považovali za mladé dobrodruhy, ženoucí se za štěstím, ale i oni snažili se nás zdržeti vé své blízkosti“. Avšak novicové neměli trvání, horlivost je poháněla v před a za 18 dní dostihli Wheelingu.

Jelikož peněz nebylo, aby si mohli najmouti loď, spokojil se P. Quickenborne s dvěma vozy, které byly k sobě přivázány. Jeden byl pro černochy a zavazadla, druhý pro misionáře. A tak svěřili tato méně bezpečná vozidla vlnám Ohia.

Jako jezero teče tato krásná řeka, klidně a velebně; mezi hustými lesy, pahrbky a lučinami, okolo chudičkých chat, a zase okolo malých tehdejší vesnic Cincinnati, Louisville, Madisonu. Dnem i nocí vedla cesta dále. Novicmistr přidržoval tam své žáky přísně k obvyklému pořádku noviciátu. Pravidelně budil je zvonek k modlitbě, rozjímání a zptytování svědomí. Každého rána byla sloužena mše sv. Práv zdál se být plovoucím klášterem.

V Louisville čekalo je radostné překvapení, setkali se tam s abbéem Nerinckxem. Starý misionář byl při shledání pohnut k slzám. Když nadešlo loučení, pravil svým mladým, statečným přátelům: „Těžkou bude vaše práce; avšak nezapomenete-li na Prozřetelnost, anž ona na vás nezapomene.“

Až do Shawneetownu odbyla se plavba hladce; tam však se ukázalo, že s prámy není možnojeti po Mississippi proti vodě. Naložili tedy zavazadla na paroloď až do St. Louis, a Jesuité vydali se na cestu státem Illinois. Byl to kus tvrdé práce. Prérie byla jarními dešti daleko široko zaplavena a byla to veliká bažina. Naši poutníci zapadali někdy až po pásy. Často musili nocovat v prázdných stodolách nebo chlévech, a mračna moskitů nedala odpočinku. Úplně vyčerpáni došli misionáři konečně 31. května do St. Louis. Tři dny později byli v novém domově Florissantu. Ves tato ležela asi 25 km severně od St. Louis, v meziříčí při ústí Missouri do Mississipi a čítala tehdy asi 4000 obyvatel.

Farma určená pro jesuity byla na návrší, vzdálena od vsi slabou půl hodinu. Odtud byl rozkošný rozhled. Tu vlnila se větríkem hnána vysoká tráva nekonečné, pusté prérie, z údolí lesky se listím červených, bílých a červených dubů, javorů a různých ovocných stromů střechy domů florissantských, bylo viděti špinavě žluté vlny Missouri s čistým Mississippi a od severu zdravily příkré kopce, které ukazovaly této „králově řek“ cestu.

Stav na farmě byl však přeubohý. Hlavní budova, srub, měřila prostoru 7–8 metrů šířky; nad ní byla nízká sýpka, stěny byly sbity z klád, a mezery byly plněny z nouze hlinou. Kde měla být okna, zei otvor prázdnou a místo dveří bylo sbito několik prken. —

Při zařizování chopil se P. Quickenborne energeticky práce. Sýpka určena za spárnu pro novice. Když pak večer unaveni schoulili se na slamnících pod bůvolí kůži, spali brzy jako v nejměkkých peřínách. Z přízemku udělal dvě prostory, malou kapli a vyt pro kněze. Mimo to byly na blízku dvě chaty. Z jedné stala se dílna pro novice a druhá kuchyně a obydlím pro černochy.

Více starostí měl P. Quickenborne se stravováním. K farmě náleželo více než 100 hektarů polností, avšak půda musila být po měsíce namáhaná a obdělána a obseta; dříve nebylo pomyslení na ně-

jaký výnos. Tu bylo cítiti pravou chudobu, a hlad byl často kuchařem u misionářů. Mnoho práce a námahy, ale málo chleba a sásla. Dvěma novicům bylo to příliš za těžko; a proto vystoupili z Tovaryšstva Ježíšova. Ostatní se drželi statečně v této nouzi a strádání, tak že mohl Mons. Dubourg napsati: „Místo reptání děkuji Bohu za ty těžké počátky své apoštolské činnosti.“ Brzy se jim dostalo pomoci.

Od tří let byl ve Florissantu klášter „Sacré-Coeur“. Ačkoliv byly sestry samy chudé, předsevzala si představená pečovati o nové osadníky. Nejen že u bohatých rodin v St. Louis pro ně žebraла, ale dávala jim ze svého majetku: nábytek, řemeslné nástroje, plátno a nejnutnější životní potřeby.

A Jesuité překonali zakrátko nejtěžší dobu, a podnikavý vůdce misie začal zvětšovati budovy. Kameníku stavbě dalo skalnaté řečiště, dříví blízké lesy; obzvláště krásné stromy stály na ostrůvku v Missouri, blízko farmy. Odhadlaně dali se misionáři do nezvyklé práce a brzy byly staleté duby poraženy. Možno si mysliti, že nyní se osvědčila De Smetova síla a zručnost. Ještě po létech ukazovaly se ve Florissantu zbytky chatrčí, které byly vystavěny z trámů. To bylo dílo „Samsonovo“. On byl tesařem, architektem. Kde se namahali tři muži, tam chytí se práce sám a s radostí píše v listu svým domácím dne 3. prosince 1823: „Jsem vždycky zdrav, spokojen a vesel v naší ubohé, malé chaloupce.“

Jeho šestí mělo být ještě zvyšeno. Dvě léta zkušební doby uplynula. Dne 10. října 1823, na svátek sv. Františka Borgiáše směl složiti do rukou svých představených v duchu Tovaryšstva Ježíšova slib chudoby, čistoty a poslušnosti. „Nyní jsem dosáhl štěstí zaslíbení se zcela Bohu. Nyní jsem se stal plně majetkem Božím. Nezbývá mi již ničeho, leč státi se ve svém povolání vždy svatějším a po celý život věrným. Moplete se za mne, abych neochabl.“

* * *

Po noviciátě začnou v Tovaryšstvu Ježíšovu studie, obyčejně tři léta filosofie, čtyři léta bohosloví. Pro naše mladé misionáře však nemělo významu prodělati všecky možné vědecko-filosofické otázky. Pro ně došlařil rok filosofie a tři roky bohosloví.

P. Quickenborne byl jejich profesorem, až dojel v říjnu 1825 P. Th. De Theux de Meylandt, rovněž jejich kraján, a převzal řízení bohosloveckých studií. I tu byl Petr De Smet s celou duší zabrán do studia a získal si plně důvěry svého učitele. Píše o tom později: „Měl jsem štěstí žít s P. de Theux v ubohé malé chalupě. Na jeho prosbu něl jsem být jeho Strážným andělem. Bylo mezi námi ujednáno, že mu dvakrát do téhodne otevřeně řeknu, které chyby a slabostky jsem u něho pozoroval. Prosil mě, abych ho nijak nešetřil a sliboval, že se za to bude za mne mnoho modlit. Avšak ať jsem ho jakkoliv pozoroval, neshledal jsem ničeho ani při plaňení jeho duchovních povinností, ani při theologických přednáškách, ani u stolu ani ve chvílích oddechu. Když ho to patrně rmoutilo, pokusil jsem se konečně, abych ho upokojil, některé maličkosti jako chyby mu vytknouti. A cím více jsem ho káral, tím více se za mne modlil.“

Za vedení tohoto profesora uběhly i poslední roky studia rychle. Doba svěcení na kněžství se blížila. Již po ukončení filosofického běhu přijal mladý řeholník tonsuru a nižší svěcení a dne 23. září 1827 byl se třemi svými spolubratry v kostele florissantském posvěcen na kněze a obětoval druhého dne (na svátek P. Marie vykoupení zajatců) svou první mši sv.

Již 7. května poslal svým domácím zprávu o svém vysvěcení; avšak otec jeho nemohl se již z toho těšiti, zemřel krátce před tím, stár jsa 91 let.

P. De Smet obdržel tuto nutnou zprávu snad až v době svého terciátu. Je to „třetí zkušební rok“, jakoby druhý noviciát záležející ve cvičení ve zbožnosti, rozjímání a sebezapírání. Každý kněz Tovaryšstva Ježíšova musí to na konci své přípravy prodeleti. Opětne otevřá se mu škola velikých duchovních cvičení. Jako zralý muž, po tolka zkušenostech vnitř-

ního a vnějšího života, zasvěcen do všech zařízení svého rádu, má nalézti čas a příležitost, aby opětne o sobě uvažoval, aby se věnoval Bohu neodvolatelně pro celý život. Aby zanítil svou prvotní horlivost a lásku, prve než započne svou činnost jako apoštolský dělník. Avšak osamocenost není již tak přísná, jako v noviciátě. Terciáři jsou již kněžími; a tu bývají časem vysílání, aby se prakticky osvědčili.

O tom píše P. De Smet 16. února 1828: „Ve své misijní práci v této zemi setkáváme se s mnohými těžkostmi, neboť je zde velmi málo kostelů. Tu býváme často přinuceni konati služby Boží v chatrčích, které nemají ani střechy a jsou vystaveny všemožným nepohodám. V zimě bývá oltář pokryt sněhem, v létě voskem; neboť za zdejšího vedra taví se svíčky. — Jiná obtíž spočívá v tom, že zde bydlí katolíci příliš roztroušeně. Jen málo jich bydlí ve vesnicích; po většině mají svá obydlí v lesích, vzdáleni od sebe 15—20 mil a musíme je jako dobrý Pastýř ztracené ovečky hledati, často ne bez nebezpečí života. Sídlíme často po lesích, stále připraveni na to, že nás napadnou vlci nebo medvědi. Anebo nocujeme v chatách bez střechy, bez lože a světla. Přeplavujeme se přes řeky na koni, ve člunu ze stromové kůry a často jsme celý den bez jídla. Avšak daří se nám dobré, čemuž se Amerikáni velmi diví. Ríkám: To dělá belgická krev v našich žilách. Mluví se mnoho o zimnicích, černé a žluté, horké a studené; ale díky Bohu, nezažil jsem ještě žádné a jsem ten starý Petr, jako dříve.“

„Od r. 1827 do 1833 byl jsem zaměstnán v mísíčích St. Karel, Portage, Dardenne, St. Ferdinand atd., píše P. De Smet. To však byl vlastně jen občas vysílán na výpomoc; hlavní jeho prací bylo řídit indiánskou školu ve Florissantu, kterou P. Quickenborne r. 1824 založil. Již v noviciátě přál si De Smet vroucně působiti jako misionář mezi Indiány. Proto přišel do Ameriky a na Missouri. Tato touha za dlouhých studií neochabla; naopak. A Prozřetelnost Boží se o to postarala. —

Sotva se jesuité usídlili ve Florissantu, ohlásilo se poselství Indiánů u guvernéra v St. Louis a prosilo o „černé kabáty“. Přišli k nim sice bílí muži, kteří se vydávali za posly „Velkého Ducha“. Ale ti se oženili, nenosili černého šatu, neměli kříže a nekonali dlouhé modlitby (mše sv.), to nebyli ty pravé „černé kabáty“. A proto jich Indiáni nepřijali a vydali se na cestu do St. Louis. Chtěli s „černými kabáty“ dobré zaházení, jako jejich otcové. — Než, dokud nebylo kněží, nebylo možno pomysleti na založení misijních stanic, a rudoši byli odkázáni na dobu pozdější.

Následujícího roku jedna rodina Irokezů donesla své děti do Florissantu ke křtu a jeden Indián přinesl jesuitům s velikou námahou mrtvolu svého syna, zášitou v buvolí kůži, aby drahého zemřelého pochoval v posvěcené zemi. Kdo by byl takové touze po útěše sv. náboženství odolal? Proto bylo rozhodnuto založit školu pro tyto děti divochů. Totéž učinily sestry sv. Srdce pro malé dívky indiánské.

Mladí misionáři podělili se s počátku o práci, ale brzy spočívalo veškeré řízení v rukou De Smetových. Byly pln radosti a krásných nadějí. Čteme v listu, který zaslal svému otci sotva dva měsíce po otevření školy (20. srpna 1824): „Nyní nám přivedli dva náčelníci Ochonesů své děti do školy. Jeden z nich pravil P. Quickenborneovi: „Černý kabáte“, zde ti přivádí sirotka a ty ostatní děti ztratily též milovanou matku. Ale nyní naleznou v tobě otce i matku. A naučíš-li je poznati Pána života a jemu sloužiti, pak to bude nejlepší statek, jakého se jim dostane.“ Náčelník tento byl jako obr veliký, opálený, vlasy a tvář po způsobu divochů obarvený cinobrem, uši propíchnuty a hlavu ozdobenu péry. Měl na sobě zelenou košili, spodky z jelení kůže; ocásky divokých koček visely okolo kolen a vlály při chůzi.

O svých žácích vypráví De Smet jen dobré. „Děti jsou při vyučování velmi pozorný. Jsou připravovány ke křtu a doušáme, že budou kdysi apoštoly u svých kmenů.“

Když tedy po terciátě odevzdali představení P. De Smetovi řízení indiánské školy, nebyla to pro něho práce nová, a bylo to přání jeho srdce více než duchovní správa u katolických a protestantských osadníků, pro něž byli určeni jeho spolubratři. Ostatně docházel dosti často na výpomoc do misijních stanic.

S indiánskou školou byly spojeny veliké záměry: vytvořiti nové křesťanské pokolení z dětí hluboko pokleslých plemen. Zdaž nebylo možno vykonati dílo, jaké Tovaryšstvo Ježíšovo v předešlém vytvořilo v Paraguay? P. Quickenborne měl již svolení generála rádového P. Roothazna; president Spojených Států, A. Jackson, dal svůj souhlas; tu však celý podnik ztruskotal, částečně pro nedostatek peněz, hlavně však pro násilnou politiku vládní. Indiáni stáhli se ze svých loveckých niv na Missouri do území jim vykázaného a vzali své děti z misijní školy s sebou. I byla tudíž tato škola r. 1830 zavřena. — Jak rád by byl P. De Smet se svými chovanci táhl na západ, nyní, když znal jejich řeč, jejich mravy a zvyky! Avšak poslušnost volala ho jinam: do koleje v St. Louis.

Již Msgre Dubourg poznal potřebu oproti svodům protestantských sekt čeliti ve škole a na kazatelně dobrou katolickou výchovou; a když nástupce jeho, první biskup St.-Louisský Josef Rosati (od r. 1827) obrátil se s prosbou na jesuity, nemohli ho představení Tovaryšstva odmítnoti. Vzali na sebe tento úkol a museli zatím svou zamilovanou myšlenku misie mezi Indiány odložiti. Dne 2. listopadu 1829 byla otevřena kolej, brzy čitala více než 100 žáků; a tři kněží tam působící brzy nemohli stačiti, a tu jim byl poslán na pomoc Petr De Smet, když po zavření indiánské školy byl volný.

Tři léta působil Petr v kolej. Byla to leta sebezapírání a oběti. To nebylo pro jeho povahu státi v učebnách a vyučovati katolické a protestantské chlapce angličině, jako prefect dohlížeti na chovance a krotiti jejich nezbednosti. Proto nemusil opouštěti svou vlast. Ale z jeho úst nevyšlo ani hlásky nechuti a stesku; jako pravý řeholník zná jen slova spoko-

jenosti, když na př. píše své sestře Rosalii dne 1. února 1830: „Kolej prospívá zdárň; máme nyní již 150 žáků, z nichž polovice jsou protestanté. Představ si svého bratra uprostřed těchto rozpustilých šelem, kteří ve volný čas tropí kdejakou nezbedu. Můžeme však být spokojeni; neboť většina se chová dobře a činí velké pokroky.“ Vláda, aby ukázala uznání záslužné a zdárné práci těchto kněží, povýšila kolej dne 28. prosince 1832 na universitu, na níž smělo se vyučovat mimo humanistické studie ještě právum, medicině a bohosloví.

S tím však bylo uloženo P. Smetovi nové břímě; neboť převzal mimo úřad učitelský a prefekturu ještě úřad prokurátora. Musil obstarávat pro kolej nákupy, na něho se obraceli spolubratři, když něčeho potřebovali. Avšak kolej byla chudá, na dluh postavena a peněžní nesnáze byly den ze dne hrozivější. Katolíci v městě přinášeli již při zřizování kolejí velké oběti. že nebylo možno je opětně prosbami obtěžovati. — K těmto těžkým starostem přidružilo se ještě, že P. Smet začal churavěti. Tu myslili představení, že jak kolejí, tak prokurátori pomohou tím, když ho pošlou do Belgie. Měl se ve vlasti zotaviti a po příkladu Nerinckxově hledati dělníky a sbírat peníze. Nejlepším východiskem zdálo se spojení misie s belgickou řádovou provincií a v tom směru měl pracovati.

P. De Smet podnikl cestu přes Baltimore. Tam právě zasedal druhý americký koncil a pojednával o otázce misií mezi Indiány; P. Smet vyčkal výsledku jednání. Biskupové usnesli se svěřiti tuto misii výhradně Tovaryšstvu Ježíšovu; tím potěšen nastoupil P. Smet další cestu. Neměl-li příčiny pohlížet s radostí do budoucna? Jeho naděje, že přece dojde cíle ve vytoužené misionářské práci, byla usnese iím synody posílena. A nyní byl na cestě do vlasti!

I jako řeholník nepřestal být v ustavičném spojení se svými příbuznými a přáteli, a ani vzdálenost, ani čas nezdolaly jeho lásky a účasti. O tom svědčí mnohé listy, které během let psal do Evropy, jakož i horlivost, s jakou sbíral bylinky, nerosty a zvířata,

aby těm doma udělal radost. Tři léta neslyšel o Termonde ničeho. Jak ho to tállo spatřiti milé bratry a sestry.

Sotva dorazil P. Smet v prvních dnech roku 1834 přes Le Havre do Gentu a vykonal návštěvu u provinciála belgické provincie, již se ohlašuje u svého bratra a za několik dní stojí před svým rodným domem. Po čtrnácti letech! Otec již nežil, ale sourozenci žijí spolu v lásce a jsou zdrávi a spokojeni. Pak ho zavedli k obrazu zemřelého. Petr poznává ty staré, poněkud přísné tahy. Upozorňuje ho na něco jiného. Otec se dal malovati s listem svého vzdáleného syna v ruce. Smířil se již s dobrodružným útěkem jeho a byl šťasten v myšlence na vznesené povolání ke stavu řeholnímu, k němuž Bůh jednoho z jeho synů vyvolil.

Po několika šťastných dnech odpočinku v kruhu svých příbuzných vydal se P. Smet „na žebrotu“. Napřed navštívil příbuzné svých amerických spolubratří, vyprávěl o námahách, utrpeních a výsledcích misií, mluvil o nouzi kolejí v St. Louis a získal u mnohých velkodusné dárce. Pak se obrátil na dobrodince misií, aby jim vyslovil povinný dík a ukázal, jak mnoho dobrého svými dary způsobili a jak se počítá na jejich podporu i v budoucnosti. A tak chodil křížem krážem přes šest neděl celou Belgii a částečně ve Francii, bez oddechu a byl přešťasten, dostal-li něco pro svou milou misii. Někdy odměnila jeho námahu náhoda. V Enghien setkal se s jedním knězem a podotkl mimochodem za řeči, že se misií nedostává dobrých knih. Tu ho zavedl kněz do ředalekého domu, kde P. Smetovi byla darována celá knihovna obzvláště cenných děl. V Amiensu poštěstilo se mu kupiti fyzikální kabinet se sbírkou nerostů v ceně 15.000 franků za 3000 franků.

Čím více byl spokojen s výsledkem svých cest, tím méně byl splněn druhý cíl. Místo aby se byl zotavil, cítil se více unaven a slab. Byl se svými silami v koncích. V horečce musel prositi představené o prodloužení dovolené. V tom odpočinku snažil se provést připojení misií k belgické provincii a byť

nebyl dosáhl plně cíle, bylo o misii v Missouri po-staráno.

Léto minulo, ale zdraví se nevracelo. Páter generál, který příčiny tohoto váhání neznal, dal ho 18. října napomenouti a připojil k listu vlastní rukou: „Milý otče, Vaše pozemská vlast nestane se Vám snad tím, čím byla Capua Hanibalovi? Necháť uchránit Bůh mého dobrého P. Smetu takového neštěstí. Po myslete na své povolání, spolubratře!“ Nebylo by bývalo těchto vážných slov ani třeba. Smet svůj úkol vykonal. Táhlo ho to samo sebou zpět a ačkoliv belgický provinciál, který zdravotní stav misionářů znal, důrazně zrazoval s cesty, odebral se nás Páter koncem října, provázen pěti kandidáty Tovaryšstva Ježíšova, do Antverp. Jeho zavazadla byla 50 beden se svatými nádobami, ozdobami pro oltáře, obrazy flanderských mistrů, knihami a fysikálními nástroji. Mimo to měl v kapse 40.000 franků. Dojista bohatá almužna pro misie! Dne 1. prosince vyplula loď „Agenoria“ z přístavu.

P. Smet podal i tentokrát zprávu o svém odjezdu svým příbuzným lístek. Sotva se tito utěšili, že bratra již neuvidí, došla mnohem smutnější zpráva: Petr byl na smrt nemocen z „Agenorie“ vyloden.

„Musím se konečně vzchopit, abych Vám sdělil, jak je mi strašně zle,“ píše 9. listopadu. „V severním moři zuřila krutá bouře, tři dny byli jsme ve velkém nebezpečí. Loď ji, díky Bohu, překonala. Já však následkem kymácení lodi tak onemocněl že mne kápitán na prosbu mých společníků v Dealu vylodil. To mě zachránilo život. Nyní jsem upoután na lože a ošetrují mne dva lékaři dnem i nocí. Dávají mně naději, že vnitřní poranění, jež jsem si způsobil silným zvracením, při pečlivém ošetřování se vyhojí. Bohužel, i má jiná nemoc následkem rozčílení a námahy se zhoršila... Rád bych Vám psal více, ale nemohu; snad zítra! S Bohem!... Pak docházel list za listem. Nebezpečí bylo brzy překonáno, a již 24. listopadu 1834 oznamuje z Londýna svůj návrat do Belgie. Avšak on sám se úplně změnil.

Ještě za nemoci těhly všecky jeho myšlenky a přání do Ameriky, na misie. Kdyby ho spolubratři a lékaři v Londýně nebyli zdrželi, byl by z Liverpoolu jel za „Agenorii“. Nyní však, když bylo jisté, že delší dobu — snad už nikdy více — přes oceán nepojede, nastal u něho převrat. P. Smet pozbyl myslí a klidné rozvahy.

Viděl se vždycky jen misionářem. Že by mohl v Tovaryšstvu Ježíšova též jinak působiti a to snad v Evropě, na to nikdy nepomyslil. K tomu neměl ani trochu chutí. Možná, že k tomu přispěla jeho velká náklonnost k příbuzným v Termonde. Již za pobytu v Londýně napadaly ho myšlenky, možno spíše říci pokušení, aby vystoupil z rádu a stal se světským knězem v diecesi Gentské. Duševně zkrušen, úplně vyčerpán, podlehl. Podal žádost, aby byl zproštěn svatých, věčných slibů a propuštěn z Tovaryšstva Ježíšova. Na to mu odepsal P. generál Roothaan z Ríma: „Dlouho jsem váhal s odpovědí na Váš dopis ze dne 22. ledna; jedná se přece o neobyčejně významnou otázkou, která mně způsobila mnoho starostí... po tolka obětech... po tolka pracích... opouštětí rád?! — Uznávám však, že důvody, jež uvádite, jsou závažné. Proto po úradě se svými PP. asistenty posílám Vám tuto své rozhodnutí: Měl-li jste svou nemoc již před vstupem do rádu a zamlčel-li jste to — tento nedostatek upřímnosti bylo více méně chybou — na tom nyní nezáleží, a nemyslím, že by toto zatajení platnost přijetí do rádu, tím méně platnost slibů, které jste složil a často obnovil, brala v pochybnost. Uvážíme-li, že Váš nynější zdravotní stav nedává naděje na zlepšení, bude pro oba, t. j. pro Vás i pro rád, prospěšnějším propustiti Vás z povinností k našemu Tovaryšstvu. — Avšak nechť je zdraví Vaše jakékoli, nikdy bych nepřivolil k propuštění z rádu, ne, nikdy. To by nebyl způsob, jak naše Tovaryšstvo se svými syny jedná. Jelikož však Vy sám žádáte, svoluji. Přeji Vám ze srdce, abyste si zachoval ducha svého prvního povolání tím, že zůstanete věren svým duchovním cvičením a dáte vždy

na jevo svou horlivost pro spásu duší, kdekoliv budete pracovati mimo řád. Setrvezte též v lásce s členy řádu, obzvláště v člém dopisování s našinci v Belgii nebo v Missouri, kde Vás dojista budou postrádati a litovati. Buďte zdrav, milý P. Smete, Bůh Vás potěš a posílqi, abyste mohl dále pro jeho čest pracovati.“

V aktech řádových je zaznamenáno krátce: „Petrus Desmet, scholasticus sacerdos, dimissus 8. Maii 1835 Gandavi, ob valetudinem.“ (Petr De Smet, kněz-scholastik, propuštěn 8. května 1835 v Gentu, pro nemoc.)

* * *

Aby po svém částečném uzdravení nebyl nečinným, převzal De Smet řízení sirotčince a kláštera Karmelitek v Termonde. Ale na svou milenou misii zapomenouti nemohl, tím méně, že jeho dřívější spolubratři v Americe ze starého přátelství ho často o těchto věcech uvědomovali.

Tak pracoval s jedním velikým dobrodincem amerických jesuitů na založení misijního spolku v Belgii pro své Indiány, v září 1835 doprovázel sedm nových misionářů do Antverp, snažil se v holandských seminářích probouzeti nadšení, byl prostředníkem mezi misií a jejími belgickými přátely. To však všechno nebylo s to, aby utišilo jeho svědomí.

Cím více nabýval zdraví, tím jasněji poznával, že vystoupení z řádu byl odpad od jeho povolání, chyba a slabost. Pozbyl vnitřního duševního klidu, kterého požíval po léta řádová přes všechna strádání a oběti. De Smet trpěl nesmírně. Uplynul sotva rok a byl by se nejradiji vrátil do řádového domu na Missouri, a na podzim 1837, když opět čtyři mladí mužové měli nastoupiti cestu přes oceán, byl rozhodnut.

V září opustil Termonde — opět bez rozloučení ze strachu před slzami svých domácích — odcestoval do Paříže, aby se odtamtud se čtyřmi misionáři odebral do Le Havre. Sotva dojel do Paříže, zachvátilo ho silná horečka a po osm dní bylo čím dál hůř. Zavolali dva slavné lékaře. Jejich výpověď zněla: „Odváží-li se na

lod, za tři dni je mrtyvolou!“ Toto lékařské dobrozdání bylo pro De Smeta zničující. Avšak do Le Havre aspoň smíjeti. A nyní organisoval pravý útok na nebesa modlitbami. Bezvýsledně! Den cesty nadešel. Vyprovází své mladé průvodčí až na lod, tam se s ním, jehož sžírala touha, rozloučí a smuten vrací se Smet do města. Všechno to tam! Snad na vždy? Tu ho zachvátila jeho stará, uáruživá prudkost. Tam, do Ameriky, ho Bůh kdysi povolal a volá ho ještě. De Smet to cítí. Ať zemře; aspoň to bude na cestě za misiemi, na cestě zpět k své povinnosti, zpět do řádu...

Spěchá k přístavu, vstoupí na malou bárku a pluje rychle za lodí a dohonil ji už na otevřeném moři. Soudruhové se radují, ale se strachem na něho hledí; De Smet zůstává klidn. Mořskou nemocí trpí příliš, ale to mu nečiní starosti.

Dne 29. září prosí svého bývalého spoluživce P. Vrhaegená, nyní superiora a novicmistra ve Florissantu, pokorně o přijetí do Tovaryšstva Ježíšova. Reassumptus est — „Opět přijat“ — stojí psáno v řádovém archivu. De Smet byl opět novicem! Zároveň bylo mu svěřeno hospodářské vedení domu jako ministrovi.

Tentokrát ho zdi noviciátu nezadržely dlouho od vytoužené práce misionářské. Již 28. ledna píše Karmelitkám v Termonde: „Můj představený mň dává naději, že i já, jakož i jiní kněží, budeme posláni k Indiánům. Jak bych byl šťasten, kdyby mi bylo popráno pracovati na spásu tolika duší, které jen z neznalosti pravdy hynou! Milé sestry, modlete se na ten úmysl za mne, prosím za to srdečně, aby shlédl dobrý pastýř na nejnehodnějšího ze svých služebníků, který by aspoň něco rád pro čest Boží vykonal. Ovšem třesu se pomýšleje na všecko, čeho k tomuto apoštolačtu třeba. Než ty divochy obrátíme ke Kristu, je třeba udělati z nich lidi. K tomu třeba příkladné trpělivosti a neobyčejné ctnosti — a vy mne znáte! Přes to nepozbývám myslí. Bůh je sil-

nější, nežli já, slabý, a může z kamení udělati děti Abrahamovy.“

Pokora, důvěra a horlivost! A nyní stává se P. De Smet nástrojem v rukou Božích.

Dne 10. května 1838 nastupuje poslušen svých představených svou první misijní cestu. Proti proudu na Missouri, ku Potovatomium!

3. Černý kabát. (1838—1839.)

Neúnavný P. van Quickenborne byl prvním knězem obnoveného Tovaryštva Ježíšova, jenž po přání amerických biskupů začal misie u Indiánů. Působil mezi Osagy a Jowy a zřídil r. 1836 misijní stanici u Kickapoo-ů na pravém břehu Missouri a přivedl ji ku krásnému rozkvětu. Avšak brzy úplně vyčerpán — zemřel v srpnu r. 1837 — musil těžkou práci přejechat svým žákům, P. P. Verreydtovi a Hoeckenovi. Nedělali se velkých výsledků. Po dvou letech vrátili se Kickapoo-vé, nenapravitelní ve své nestálosti, krádeží a opilství, k životu nomádů. Jakoby pro potěchu misionářů zažádalo v tu dobu posestvo Potovatomium o vyslání „černého kabátu“

Tenkrát usnesl se kongres Spojených Států zřídit na obou březích Arkansasu indiánské teritorium a okolo 200.000 rudochů stěhovalo se buď dobrovolně, buď z přinucení do západní části Missouri. Mezi nimi též kmen Potovatomium. Přitáhli od Michigangu a usadili se v Council-Bluff, proti nynějsímu městu Omaha. Od nich došla prosba o misionáře. P. Hoecken a bratr Mazella, kteří v tom kraji již byli, byli určeni pro novou misii. P. De Smet měl se k nim připojiti u tvrze Leavenworthu.

Cesta po řece Missouri nebyla tuze příjemná. S námahou musel parník brázditi vlny, aby zmohl silný proud rozvodněný z jara řeky. Loď otrásala se ve všech sparách, a brzy bolely misionáře všecky kosti v těle. Že loď skoro denně uvázla někde na písčině,

V canoe na Missouri.

na to si cestující brzy zvykli. Nebezpečnějšími byly plovoucí pně stromů a způsobily na lodi leckdy díru. Jen stěží parník ušel potopení.

Avšak pro P. De Smeta mělo to všechno půvab novoty. S obdivem mluví o mohutném proudu a jeho ostrovech, o příkrých skalách, lesích a nepřehledných dalekých preriích. Především však věnoval pozornost Indiánům a použil každé příležitosti, aby se s nimi setkal. Vypráví o své návštěvě v jedné vesnici Otoeù: „Zavedli mne do veliké chaty náčelníkovy; tam mně jeho žena připravila sedadlo; položila na špinavou rohožku polštář z jelení kůže možno-li ještě špinavější a dala mi znamení, abych se posadil. Pak mi podala hrubě soustruhovanou dřevěnou míšu a podobnou lžici; obojí nebylo asi nikdy umývěno. Pak mi nabídla jídlo vlastnoručně upravené, které příliš chuti nevzbuzovalo. Naproti mně leželo asi dvanáct vlčákù s pohledy upřenými na mé jídlo; byli by tuze rádi mně pomohli. Přese všechn hlad neměl jsem velké důvěry k tomuto záhadnému jídlu. Ale dodal jsem si zmužlosti: „Eh, co, nedělej cavikù. Nyní je čas, abys dokázal, že se do všeho vpravíš. S vlky třeba výti.“ Srchnatě jsem dal lžici do úst, a jídlo bylo dosti chutné. Bylo to ragout z buvolího jazyka připravené na medvědím sádle a mouce z batátů. Na znamení díků a spokojenosti hladil jsem si břiško a vrátil jsem jí mísu mnohem čistější, než jsem ji dostal.“

Dne 31. května dojeli tito tři jesuité k svému cíli. Pohled na příští působiště nebyl příliš lákavý: množství chat nebo stanů z bůvolí kůže, hrubého plátna, obléžkané drny, na holích z kůry stromové, všecko všechny formy a velikosti, bez jakéhokoli pořadu postavené! Všecko ubohé a smutné! I uvítání bylo hodně chladné.

Kmen čítal okolo 3000 Indiánů. — Misionářům bylo hned nápadným jejich zvláštní tetování, ostatně se mnoho nelišili od rudochů jiných kmenů. Oděv jejich skládal se z kabátu, který sáhal po kolena, přehozu, gamaší a bot; všecko z laní kůže a černé od špínky. Muži i ženy nosili náramky z lesklého kovu

a na krku pět až šest řad porcelánových nebo skleněných perel.

P. De Smet odebral se se svými průvodčími hned do stanu náčelníkova, který se nazýval Billy Cadwell. Ten přivítal misionáře a vykázal jim za obydlí tři stany ve svém nejbližším sousedství. Jak jen bylo možno, zřídili jesuité ze dřeva kostelík ke cti sv. Josefa, patrona misie. O svém obydlí píše P. De Smet později: „Zde bydlím v ubohé, malé chatrči, rozměru 14×14 stop. Střecha je sice šindelová, ale ta nechrání před deštěm a sněhem. Když onehdy v noci pršelo, musel jsem roztahnout deštník nad svým ložem, abych mohl klidně spát. Mé celé zařízení je kříž, stolek, lavice a hromádka knih. Jídlem naším je trochu masa, připravovaného se zeleninou. K tomu sklenice čerstvé vody. Mou zahradou je veliký prales, o němž Chateaubriand díl, že je tak starý, jako země sama. Procházet si mohu na březích největší řeky světové, v nekonečné prerii, která se podobá širokému moři, kde se pasou gazely, srnčí, jeleni, bůvoli a bisonové v plné volnosti. Nesmím však na těchto výletech zapomenout na pušku; neboť tu musí být člověk připraven na to být přepaden medvědem nebo hladovými vlky. Minoto je život nás stále v nebezpečí pro usťavičné boje Indiánů. Tlupy Otoeů, Pavneeů, Siouxů pořádají honby za skalpy a denně slýcháme o jejich ukrutnostech.“

Avšak práce nedoprávala misionáři mnoho času k výletům a procházkám. Aby přišel s Indiány do styku, vyhledával je v jejich stanech. Byli-li rudoši v dobré náladě, mluvil k nim jako misionář; ostatně navštěvoval jejich nemocné a jednal s nimi jako lékař. Toho bylo nanejvýš třeba; neboť při neuvěřitelné nedbalosti a nečistotě divochů zuřily u nich černé neštovice a jiné nemoci. Za času P. De Smeta bylo někdy u Potovatomíů až tisíc nemocných. Neúnavně spěchával misionář od vsi ke vsi, od stanu k stanu, rozdával léky a ulehčoval duchovními domluvami těmto ubožákům.

Obzvláště pečoval o to, aby nezmíralo žádné dítě bez sv. křtu. „Přijdu-li k dítěti těžce nemocnému,

jehož rodiče nechtějí o náboženství slyšeti, chválím jím svou lahvičku s lékem. Potírám dítě napřed kafram, vezmu pak vodu a aniž by někdo tušil, udělím mu sv. křest a otevru maličkému bránu do nebe. Zdá se, jakoby mnohé dítě na křest jen čekalo, aby vešlo do věčné radosti; neboť umírají často hned po přijetí této svatosti.

Nezištná a obětavá láska misionářů ulehčovala jim práci velmi; bylo jim však ještě překonávat dosti obtíží u divochů; jejich nestálost, pověry, čáry, mnohoženství a lenost mužů. „Ženy jsou u Indiánů otrokyněmi; musejí vykonávat nejhrubší práce, kdežto mužové promarňují čas hrou v karty a kouřením; neboť povážují jen lov a válku za zaměstnání muže důstojné. Přirozený důsledek toho je trpká chudoba.

Nejhorším nepřítelem Indiánovým je však opilství. Potovatomiové dostávají jako odškodné za odstoupené území od vlády 50.000 piastrů. „Avšak“, píše P. De Smet, „s těmito penězi přichází množství nesvědomitých lidí, zloději, pijáci, penězoměnci, hráči, vyvrhelové Spojených Států. Aby však rudočí vykořistili, přivážejí s sebou hojnou kořalku. A tu se pije, hráje, zpívá, až zmizí poslední halíř. Kdo to neviděl, neuvěří. Jsou jako poselé. Kořalka rozpálí krev v žilách, a jako zuřiví křičí: Více! Více! až opojetí „ohnivou vodou“ klesnou jako mrtví. Přijdou-li však k vědomí, mají jedinou žádost po „whisky“, jakoby závisel od toho život a smrt. Opilství svádí je k nejhorším prostopášnostem. Zpívají s počátku ještě veselé písničky, avšak brzy přejde to do divokého křiku a řevu. Nastanou hádky a násilnosti, vytáhne se nůž nebo kladivo k boji, a teče krev, mnohý je zabit nebo zmrzačen. Nikdo není jist životem, a sám jsem byl kolikrát ve velkém nebezpečí.“

Bыло сice přísně zakázáno dodávati Indiánům kořalku. Přes to nedosáhl P. De Smet ničeho, když po zvedl ve Washingtoně rozhodný hlas proti nezákonitému a nesvědomitěmu řádění bílých vykořisťovatelů a žádal odpomoci. Co prospělo, že kdysi ve spravedlivém rozhořčení vzal sekuru a rozbil plnou bečku

s kořalkou? „Ohnivé vody“ byly dováženy po lodích celé náklady.

Když původcové všeho neštěstí odtáhli, ukázaly se opět dobré vlastnosti Potovatomí: mírumilovnost, dobrota a vděčnost. „Rádi si zažertují a rozumějí žertu. Nehádají se, jsou mírni v řeči. Jedná-li se o vážné věci, uvažují o odpovědi nějaký okamžik, ba odloží odpověď až na druhý den. Jejich řeč nemá ani jediného výrazu pro routhání, a uplynou léta, než u nich dojde k hádce.“ —

Když počali misionáři vyučovatí křesťanským pravdám víry, mohli velmi brzy vyprávěti o pěkných výsledcích.

„Na den Nanebevzetí M. P. 1838 Potovatomiové ještě tak hned nezapomenou. Kostelíček byl snad nejchudší na celém světě, ale za to zpívalo dvanáct nověobrácených, kteří ještě přede třemi měsíci o Bohu nijčeho nevěděli, dojemným způsobem při mši sv. P. Verreydt kázel o útcě k sv. Panně. Já jsem mluvil o podstatě a úcincích sv. křtu a udělil jsem pak dvacetí dospělým tuto svátost. Mezi křtencí byla i žena nejvyššího náčelníka. Po mši sv. bylo požehnáno čtyřem páru snoubenců. Když jsme večer jednu obrácenou rodinu navštívili, zastali jsme ji na modlitbách, jak Bohu za tu prokázanou milost děkují. Nyní putují tito hodní lidé k příbuzným a známým, aby získali i je pro křesťanství. Nemocné ženy, jejichž pohanští příbuzní nás nechtěli zavolati, dovlékly se dvě, tři míle, aby před smrtí byly pokřtěny.“ —

Koncem roku vzrostl počet pokřtěných na 118; za půl roku na to přijalo od P. De Smeta samého na 250, celkem skoro 300 svátost křtu, a všichni se stali horlivými křesťany.

Budoucnost misie sv. Josefa byla však stále ohrožována sousedstvím obávaných Siouxů, jichž vražedné přepady v málo hodinách proměnily zaledněnou osadu v krvavé pole. Proto vypravil se na jaře 1839 P. De Smet, aby vyhledal Siouxy v jejich leženích při řece Vermillonu a pohnul je ve jménu Božím k míru.

„Když jsem k nim došel,“ vypráví, „pozval mě náčelník a bojovníci Siouxští k hostině. Když jsem vešel do stanu dosti rozsáhlého z bůvolí kůže, seděli rudoši v kruhu na zemi, brady opřené o kolena. Jenlikož má tělnatost mně nedovolovala takto se posadit, sedl jsem si se skřízenýma nohami. Každý dostal na dřevěném talíři notný kus srncí pečené. Kdo to nemohl snísti, směl si zbytek vzít sebou. Udělal jsem to, a stačilo mně to na dva dny.

Při poradě zdařilo se knězi skutečně dosíci cíle. Siouxové svolili zakopati válečnou sekuru a zavázali se „mrtvé přikrýti“, t. j. dětem svých obětí poslati dary. Projevili ochotu, že s Potovatomii vykouří dýmkou míru. Ovšem že použil P. De Smet příznivé příležitosti, aby i těmto divochům vysvětlil hlavní pravdy křesťanské. Pak to šlo v kanoë vydlabaném z pně stromu dolů po Missouri. Vzdálenost, ke které potřebuje parník proti vodě dvanáct dní, urazil za tři dny.

Tyto úspěchy dodávaly misionářům znovu síly snášeti s radostí různá strádání. Největší obětí, obzvláště pro citlivou povahu P. De Smeta, byla samota, život mezi divochy „jako na konci světa“. —

Posílal často svým spolubratřím v řádě, příbuzným a známým ve vlasti zprávy o misii a jejím vztuštu, o svých zážitcích a zkušenostech. Ani na své malé synovce a neteře nezapomínal, a právě v řádcích, jež napsal těmto dětem jeví se jeho veliká duše, která tohoto muže v tvrdé práci a dřsném okolí dělala s dětmi dítětem.

„Vidím-li, jda širou prérií krásné kvítí, myslím si často: kdyby tak moji milí synovci a neteře zde byli! Jaké krásné kytice mohli by uvítí pro své rodiče! Pomysli si Karlíčku, mám doma laň a malého jelínka a ochočeného medvěda a všichni jsou tak poslušní, jako tvůj pejsek, běhají všude za mnou. Kdybyste byli zde a byli unaveni dalekou cestou, mohli byste dva ty a Sylvie na medvídku hop-hop jezdit: Klementia a Elvira by si sedly na laň, a na malého jelínka bych posadil malou Rosalii.“ Misionáři však

dostávali sotva dvakrát, třikrát za rok z domova zprávy.

Jiný pramen utrpení byl častý nedostatek věcí nejpotřebnějších. Oba kněží musili se starati o své šatstvo, kácteti dříví a vařiti. Obzvláště zle se jim vedlo na jaře r. 1839. Několik neděl živili se žaludy a kořínky. Konečně měla dojeti loď s novými zásobami, tak toužebně očekávanými. P. De Smet stál na břehu se dvěma vozy; tu krátce před zakotvením narazil parník na peň, skrytý pod vodou a misionář musil hleděti na to, jak se pohrouží. Pila, piuh, pář bot a trochu vína bylo vše, co se dalo zachrániti. „Prozřetelnost to s námi ještě myslila dobré! Pluhem jsme mohli obdělat pole a zasítí žitem; pily upotřebíme při stavbě lepšího domu a většího kostela, v botech mohu choditi po prérii a lesích bez bázně, že mne uštkne had, a vína můžeme použíti ke mši sv., štěsti, kterého jsme dlouho postrádali. Až do 30. května spokojíme se statečně se žaludy a kořínky.“

Veselá bezstarostnost, s níž snášel tento osud a mnohé nedostatky kořenila v citu opravdu nadpřirozeném. Proto mohl napsati tato slova: „Otec nebeský odměňuje nás stokrát za každou malíčkovou oběť; je-li těch zkoušek někdy trochu mnoho, však útěcha je převýší a děkuji denně P. Bohu, že mne sem poslal.“

Roku 1840 hrozil misii nanovo hlad. De Smet tentokrát dlouho neváhal. Cítil se sice churav, ale 13. února vydal se s jedním průvodcím na cestu do St. Louis, aby dovezl v čas zásoby. Mráz znemožnil plavbu. Misionář vykonal tuto cestu 300 mil buď pěšky, nebo na koni a povozem. Noci strávil za ostrého severozápadního větru pod šírým nebem ve sněhu. Při tom mu ozábly nos a líce. Za dne se občas ukázaly smečky hladových vlků, kteří vyjíce sledovali v malé vzdálenosti jejich stopy. Při tom trpěl často záduchou, že nemohl dále. „Přijel jsem do St. Louis a musil jsem povolati lékaře. Já, jenž se amerických lékařů štíti jako moru! Můj lékař vytasil se hned s celým rejstříkem: pouštěním žíly, pijavic, koupelí, prášků a pilulek, náplastí a obkladů, všech možných

nápojů, sladkých a hořkých, teplých a studených: zkrátka léčil mne velmi přísně. Jelikož jsem se však v klidu brzy zotavil, zbavil jsem se brzy jeho léčby. Sic bych byl seschl na kostru.

P. De Smet vyřídil své poslání, konal přípravy k návratu, když obdržel od svých představených zprávu, že jeho místo v misii St. Josefa převezme P. Hoecken; on sám že je určen pro jinou úlohu.

4. Na zvědách. (1840.)

Mezi léty 1812—1820 opustila tlupa katolických Irokесů svou vlast, misii v Caughnawaga u Montrealu v Kanadě, prošla údolí Mississippi a zaměřila kroky do neznámych krajů na západ. Účelu cesty jejich neznáme. Snad náleželi k tlupě kanadských trapérů, kteří vytáhli za lovem kožešin.

Vůdce Irokèsů nazýval se Ignác la Mousse. Francouzští jesuité v Kanadě ho pokřtili a požehnali jeho sňatku. Ignác byl nějakou dobu i v jejich službách.

Po dlouhém putování přišli Irokésové k malému indiánskému kmennu na západním svahu Skalnatého pohoří a byli tak vlídně přijati, že se u nich trvale usídlili. Manželské svazky upevnily přátelství toto ještě úzeji, a brzy se stali přistěhovalci údy kmennu toho.

Od bělochů bylo tomuto malému národu, asi 2000 duší čítajícímu, dáno jméno „Ploské hlavy“. Nevíme proč; neboť obyčeje některých kmennů na západním pobřeží Ameriky dětem stlačovati hlavu, u nich nebylo.

Ačkoliv „Ploské hlavy“ byli počtem slabší, než sousední kmenny indiánské, byli velmi udatní a vyznamenávali se čistotou mravů, kdežto ostatní Indiáni byli mravně pokleslí. Čistota byla u nich ve vážnosti. Jakýsi Mister Cox, který s nimi vedl v letech 1812 až 1814 obchod s kožešinami, chválí jejich dobré vlastnosti v nejvyšší míře. Píše: „Jsou poctiví v obchodování, udatni v boji, svého náčelníka poslušni,

ve svých obydlích a šatstvu čistotni a nenávidí lež. Mnohoženství bylo u nich výjimkou. Ženy jsou výbornými manželkami a maňkami, a jejich věrnost je tak pevna, že sotva kdy bylo slyšeti o nevěře.“

„Ploské hlavy“ věřili v dobrého a zlého ducha, v budoucí život odměny a trestu. Podle jejich víry dostane se dobrý Indián po smrti do země věčného léta, kde se sejde se svou ženou a kde jsou řeky plny ryb a roviny plny bůvoiů a koní. Zlý Indián jest po smrti vyhostění do země věčného sněhu a ledu, kde se stále třese zimou. Vidí sice oheň, ale v dálí; rovněž vodu vidí, ale přes všechnu svou velkou žízeň jí nedosáhne, aby své suché rty občerstvil. Poctivost, udatnost, láska k pravdě, láska k ženě a dětem byly hlavní ctnosti, které jim dávaly záruku příští blažnosti, kdežto neřesti přinášely nekonečnou bídou.

Jako jiní měli též „Ploské hiavy“ své „muže mediciny“, své pověry a čáry a j. Hodnost náčelníka byla dědična; do boje byl však každoročně zvolen zá vůdce ten, který se nejvíce vyznamenal silou, odvahou a statečností. Byla-li honba nebo válka skončena, jeho moc přestala.

To byli Indiáni, u nichž Ignác se svou tlupou nalezl druhou vlast. Jeho odvala a poctivost získala mu brzy velkého vlivu a to ku blahu kmene. Neboť přes všechn svůj drsný zevnějšek byl Ignác nejen moudrý, nýbrž měl i srdce apoštola. Vyprávěl často „Ploským hlavám“ o katolickém náboženství, o misionářích, jejich víře a modlitbách a končíval výzvou, aby si zavolali misionáře, aby je poučili o cestě k nebi. S velkou pozorností bylo mu nasloucháno. Divoši přiucili se tím způsobem hlavním tajemstvím víry a přizážáním křesťanským a zařizovali poznenáhla svůj život podle tohoto učení. Své denní dílo začínali a končili modlitbou, světili neděle, stavěli kříže na hrobech svých zemřelých. I spízně okolní kmény jevily brzy podobnou touhu po křesťanském náboženství a po misionářích. Avšak misie v Quebecu a Montreale byla vzdálena přes 2400 mil. Tu slyšeli o misionářích na Missouri. Ignác navrhl, aby povolali mi-

sionáře ze St. Louis. Byl to podnik smělý, měla být vykonána cesta 1000 mil dlouhá přes vysoká pohoří, široké řeky a pusté roviny. K tomu ještě měli se vynouti styku se svými největšími nepřátely „Černými nohami“. Návrh byl však s nadšením přijat, a čtyři Indiáni byli ochotni vydati se na cestu pro kněze.

Na jaře 1831 vydali se na cestu a dorazili vysíleni počátkem října do St. Louis. Jejich slušné chování v kostele a jejich zbožnost činila dobrý dojem. — Bohužel, nikdo nerozuměl jejich řeči, a na neštěstí zemřeli dva z nich v St. Louis, a ani druzí dva nespátrali již svého kmene. Zdá padli na zpáteční cestě do rukou nepřátel, či zemřeli vysílením, nebylo vyšetřeno. Cesta tato měla aspoň ten výsledek, že žádost „Ploských hlav“ byla v St. Louisu vzata na vědomí. Nedostatek kněží však nedovoloval zatím založit novou misii. Protestantští kazatelé použili několikrát této okolnosti, ale neměli štěstí. „Ploské hlavy“ poznali brzy, že to nejsou katoličtí misionáři a poslali je pryč.

Když po čtyřech letech nebylo naděje na návrat vyslanců, pokusili se „Ploské hlavy“ po druhé získati misionáře. Starý Ignác nabídl se tentokrát sám a vzal s sebou dva své syny, které chtěl dátí pokřtiti; opustil v létě 1835 hory a dorazil po neuvěřitelných námahách v prosinci k cíli. Jelikož se naučil v mládí francouzsky, mohl vylíčiti účel své cesty. Ale ani tentokráte nebylo možno vyhověti úpěnlivým těmto prosbám. Ale bylo jim slíbeno, že misionáři budou k nim posláni co nejdřív. — Do léta 1837 však nešel k nim žádný misionář. Tu vydal se starý Ignác opětne na nebezpečnou cestu. Tři Indiáni z kmene „Ploských hlav“ a jeden z kmene „Probodnutých nosů“ byli jeho průvodčími. Byla to jejich cesta smrti. Setkali se se 300 Indiány kmene „Sioux“ a v boji padlo všech pět, když po statečné obraně zabili 15 Siouxů.

Když se dověděli ubozí Indiáni o té strašné smrti svých vyslanců, zmalomyslněli a již pochybovali o tom, že dostanou misionáře. Přesto se rozkodli, že pošlou

do St. Louis poselství po čtvrté. Dva Irokesové, kteří mluvili francouzsky, se jim nabídli. Jeden se jmenoval Petr Gaucher a druhý byl mladý Ignác, který již jednou se svým otcem tuto cestu vykonal. Přidali se r. 1839 k tlupě obchodníků a dorazili v září do Council Bluff k P. De Smetovi. Se slzami ho prosili divoší, aby šel s nimi; avšak P. De Smet musil je poukázati na biskupa Rosatiho v St. Louis. Tento dojat horlivostí Indiánů, napsal dopis generálovi jesuitů, líčil dobré vlastnosti jejich a touhu po knězi a končil slovy: „Pro lásku Boží neodmítejte, nejdůstojnější Otče, tyto ubohé duše.“ Nebylo to nadarmo, svolení tak vrele vytoužené přišlo z Říma. Petr Gaucher spěchal domů oznámit radostnou zprávu. Mladý Ignác zůstal, aby provázel misionáře; a tímto misionářem byl P. De Smet.

Sotva totiž P. De Smet doslechl o povolení P. generálové, nabídł se ihned svým představeným. Vídáme, že stará odvaha v něm neuhasla. „Dal najevo tolík touhy a horlivosti pro tento podnik, mimo to má všechny vlastnosti, že volba nemohla padnouti na nikoho jiného,“ píše jeho představený 24. dubna 1840. Jednalo se hlavně o to, zkusiť, jsou-li poměry k założení misijní stanice příznivý.

P. De Smet opustil St. Louis 27. března 1840. Obstaral si v Newportu (dnešním Kansas City) dva koně jízdecké a pět koní pro zavazadla a vyrazil 30. dubna s tlupou amerických obchodníků s kožešinami. Byl si vědom nebezpečí, jimž šel vstříc. Psal již 16. března svému bratraru: „Bude to nebezpečná cesta; ale opustí; všecko se děje k jeho cti. Zde se jedná o spásu celého národa. Modlete se za mne! Nechť obzvláště malý Karlíček denně se za mne modlí, neboť takových jest království nebeské; modlitbu nevinných Bůh vyslyší.“ Cítil se, když nastoupil cestu, tak bezpečným a šťastným, jako nikdy ve svém životě.

Napřed vedla cesta na západ velkou rovinou pojedvice rozpálenou. Horko stoupalo ze 3 st. C pod nulou až do 32 st. C nad nulou v poledne; P. De

Smet za týden byl zachvácen horečkou, hned na to zimnicí. Společníci radili, aby se vrátil; ale on nedal se k tomu pohnouti. Když se již nemohl udržeti na koni, položili ho do vozu; zimnice stídalala se s horečkou a právě v tu dobu po tři dni neměli pro nemocného jiné vody, leč z kaluží a kolejí.

Dne 18. května došla karavana ke břehům Nebraska; po celý měsíc táhla údolím proti vodě, tu krásnou, úrodnou krajinou, oživenou velkými stády bůvolů, tam zas skalnatou, pustou stepí. Překročili rozhraní vod mezi Missouri a Colorado, konečně 30. června dorazili na Green River. Zde se setkávali lovcí a obchoduici s kožešinami s Rudochy, aby udělali spolu záměnu. Tehda tam byla též tlupa vzdálených „Ploských hlav“, aby uvítala misionáře. „To bylo shledání,“ píše P. De Smet, „jakobyhom se byli už dávno znali. Přicházeli mně vstříc, jako děti k svému otci, který se po dlouhé době vrací. Se slzami radosti jsem je objímal a oni měli též slzy v očích. Hned mně vyprávěli různé události a novinky svého kmene, obzvláště o podivuhodném zachránění svém v pětidenním boji proti „Černým nohám“. Tito měli nakonec 50 mrtvých a oni sami ani jednoho, ačkoliv jich bylo jen 60 proti 200 nepřátel.“ — „Statečně jsme se bili,“ pravili, „a měli jsme jen tu touhu, abychom zůstali na živu, až tě spatříme. Proto se Veliký Duch smíoval a pomoohl nám k vítězství. Nepřátelé s řevem utekli a neodváží se již nás napadnouti.“

Ctyři dni odpočinul P. De Smet, aby nabyl zase sil, neboť bylo třeba uraziti ještě nejnebezpečnější a nejobtížnější kus cesty. Použil však této příležitosti k tomu, aby sousedním kmenům kázel o křesťanském učení. Při tom nezapomínal ani na kanadské lovec, jimž bylo též kněze nanejvýš potřebí. Radostně překvapen nalezl mezi nimi krajanu z Gentu, J. B. Develdera, jenž nabídł knězi s radostí své služby. Dne 3. července sloužil P. De Smet v této horské samotě po prvé mši sv. Kázel anglicky a francouzsky bělochům a pak se obrátil pomocí tlumočníka k rudochům. Kanadaňe zpívali francouzské a latinské písně, In-

diáni ve své řeči. Později nazvali lovci místo toto „Údolím sv. oběti“.

Příští den vyrazil P. De Smet, provázen krajanem a vyslanci „Ploských hlav“, po úzkých, strmých a často kluzkých cestách, nahoru dolů, po srázných stěnách skalních, kde znamenal chybny krok smrt, úzkými a divokými roklinami, do nichž zasvitlo slunce sotva na dvě, tři hodiny, přes rozvodněné horské bystřiny. Jeho průvodci byli na takové cestování navyklí, vrhali se do hučících vod a přeplavili se na koních. Misionář se s počátku k tomu těžko odhodlával. I udělali z bůvolích koží člun, naložili jej do něho a přeplavili ho na druhý břeh.

Když se konečně blížili k svému cíli, přiběhli jim všichni naproti, muži, ženy, děti — bylo jich asi 1600 — aby mu stiskli ruku a ho přivítali. Starší plakali štěstím, kdežto děti poskakovaly a jásaly radostí.

Napřed ho zavedli ti dobrí rudochové ke stanu náčelníkova, pravého patriarchy, jménem „veliká tvář“. Ten uvítal misionáře uprostřed své veliké rady s upřímnou srdečností: „Budiž nám vítán! Naše srdce se radují, že splnil konečně Veliký Duch naše nejvroucnější přání. Vidíš zde ubohý, prostý lid, který žije ve tmách nevědomosti; avšak vždycky jsem nabádal své děti, aby Velikého Ducha milovali... Vřele jsme toužili, abychom byli vyučeni o spásě svých duší a proto jsme vyslali několikrát prosby k velikému biskupovi, aby nám poslal otce. Mluv k nám, otče! Jsme všichni tvoje děti. Ukaž nám cestu, kterou máme krájeti, abychom došli k velikému Duchu! Naše uši jsou otevřeny, naše srdce chtějí slova tvá přijímati. Mluv k nám! Budeme slyšeti!“

P. De Smet vyložil velké radě účel svého poslání a vybídil náčelníky, aby zanechali potulného života a usadili se na vhodném, úrodném místě. Všichni byli ochotni luky a šípy zaměnit za rýče a pluhy. Byl pak ustaven pořádek pro vyučování a modlitby. Jeden náčelník donesl zvoneček a hned první večer svolával ním misionář všechn lid před svou chatrč, vyložil jim ujednání, že Veliký Duch si

„Veliká tvář“ víta misionáře.

žádá, aby je učinil šťastnými na zemi i na věčnosti. Pak se pomodlil večerní modlitbu a nakonec zapívali Indiáni tři své melodické písni, které sami ku poctě Velikého Ducha složili. „Jak je pro misionáře dojemno,“ píše P. De Smet, „slyšeti chválu Nejvyššího z úst těchto ubohých dětí lesů, kteří neznali ještě štěstí přjmouti světlo evangelia.“

Každé ráno za svítání vstal starý náčelník, vyhoupl se na koně, projel ležením a volal k svému nárudku: „Vzhůru, děti moje! Obraťte srdece svá k Velikému Duchu! Slunce vychází. Je čas jít k řece, abyste se umyli.“ Těchto 1600 lidí zdálo se tvoriti jednu rodinu. Vládla mezi nimi podivuhodná svornost a pořádek. Hned všichni vstali, a na břehu řeky hemžilo se za několik minut lidmi. „Když tam byli všichni,“ sděluje P. De Smet, „zazvonil jsem k modlitbě. Jejich horlivost byla taková, že mnozí utíkali, aby našli dobré místo. I nemocní se dali tam donésti . . . Tato horlivost v modlitbě a v učení (kázával jsem dvakrát denně) neochabovala; naopak, rostla stále až do mého odchodu.“

Za čtrnáct dní slíbil P. De Smet medailonky P. Marie těm, kteří budou uměti bez chyby Otčenáš, Desatero a vzbuzení víry, naděje, lásky a lítosti. Ihned povstal náčelník a volal: „Otče, medailka patří mně,“ a odříkával bez chyby na podiv misionářův modlitby. P. De Smet ho objal a jmenoval ho svým katechistou.

Za pobytu svého u „Ploských hlav“ a „Visutých uší“ pokřtil P. De Smet skoro 600 Indiánů; všichni žádali toužebně za tu milost; avšak misionář, který u nich nastálo zůstatí nemohl, chtěl jim vštípiti význam svátostí a obzvláště též nerozlučnost manželství. To bylo jim neznámo a často rozlučovali se manželé z malicherných příčin. Mezi pokřtěnými byli též dva 80letí náčelníci, jeden z „Ploských hlav,“ druhý z „Visutých uší“. Než jim misionář udělil křest, vybídil je, aby vzbudili ještě jedenkrát iítost nad svými hřichy. Tu mu řekl onen druhý, „toulavý medvěd: „V mládí i později žil jsem v úplné neznaiosti dobra i zla a tenkrát jsem se Velikému Duchu zajisté ne!sibil. Prosím

ho upřímně za odpuštění. Avšak vždycky, když jsem poznal, že něco je špatné, vypudil jsem to ze srdce. Nepamatuj se, že bych byl kdy ve svém životě bez rozvahy urazil velikého Ducha.“

„Nemohl jsem,“ sděluje P. De Smet, „u těchto lidí nalézti nejmenší neřesti pokárání hodné, vyjma hry, při níž ztráceli celý svůj majetek. Tato hra byla však jednomyslně odstraněna, když jsem jim řekl, že je proti přikázání Božímu: Nepožádáš statku jeho! Při nákupech a prodeji jsou svědomiti a poctivi; nikdy nebyly obviněni z krádeže. Všechno, co kdo najde, je domajiteli. Pomluvy neznají ani ženy. Obzvlášť, nehrdají „rozštípenými jazyky“ (lháři). Jsou uctiví, veselí, chatřče jsou vždycky otevřeny, klíčů a závor neznají. Jediný muž spravuje celý kmen a nepotřebuje ani strážců, ani závor a mříží, ani státních vězení.“

Tři dny po příchodu P. De Smeta strhli „Ploché hlavy“ a „Visuté uši“ své stany a táhli na sever přes horský hřeben, který tvoří vodní rozhraní mezi Missouri a Kolumbií. Zde vytěsal P. De Smet ve skále nápis: „Sanctus Ignatius, patronus montium. Die 23. Julii anni 1840“ Blízko stékajících se tří pramenů Missouri rozbili ležení. Veliká stáda bůvolů tálala údolím, že sobě mohli Ploské hlavy obnoviti zásoby masa. P. De Smet účastnil se života nomádského rudochů plnou měrou. Jako oni žil z lovu a kořinků, spal na bůvolí kůži pod vlněnou pokrývkou ponejvíce venku, a jen za bouře a dešťů pod střechou lehkého stanu. Při tom trpěl stále horečkou. Pozněnáhlou přicházel čas pomýšleti na návrat, chtěl-li ještě před zimou doraziti do St. Louis. Ustanovil tudíž svůj odjezd na 27. srpna.

„Ten den ráno přišlo 20 bojovníků, elita obou kmenů, před můj stan se svými náčelníky. Rada starých se usnesla dáti mi je za průvodčí, jelikož cesta vedla částečně nepřátelským územím. Ještě před východem slunce shromáždil se celý kmen k rozloučení. Nikdo

nemluvil slova, a tváře všech jevily smutek. Jedinou útěchou jim byl můj slib, že se příští rok vrátím s více misionáři. Moji dobrí rudoši plakali tak, že i mne polily slzy.“ —

Kněz připomněl jim ještě jednou hlavní pravdy křesťanské, napomíнал je k vytrvalosti, jmenoval nejnadanějšího z nich, kterého sám vychoval, duchovním vůdcem, aby se s nimi modlil a dětem před smrtí udílel křest. Všichni slíbili, že budou jeho návodu poslouchati. Pak proslovil „veliká tvář“ pozdrav na rozchodnou: „Černý kabáte. Nechať tě provází veliký Duch na tvé daleké, nebezpečné cestě! Každého rána a každý večer budeme se modlit, abys dospěl zdrav ke svým bratřím. A pak se budeme dále modlit, dokud se nevrátíš ke svým dětem v horách. Až pomine zima a roztaje sníh v rovinách a mladá zelen vypučí, bude se srdce naše zase těšiti. A čím poroste tráva výš, tím větší bude radost naše. A až bude všecko v květu, vydáme se na cestu a půjdeme Ti naproti. Až do té doby bud' zdrav, černý kabáte!“

A bylo třeba modlitby P. De Smetovi za ochranu Boží na jeho cestě. S počátku vedla cesta několik dní pustou krajinou, divokými roklemi protrhanou, kde člověk nebyl jist ani chvíliku před nepřátele. Pak setkal se malý oddíl se spráteleňmi Indiány „Vrány“. P. De Smet musil se jejich ležením „prokousati“. Vláčeli jej ke dvaceti hostinám za půldne. Z opatrnosti a na ochranu svého zdraví vzal si několik tak zvaných „jedlíků“ s sebou, kteří za něho mísy prázdnili.

Jelikož se blízili k území „Černých Noh“, úhlavních nepřátele „Ploských hlav“, P. De Smet, aby zabránil krveprolití, poslal svůj průvod zpět a šel dále jen se svým věrným vlámským služebníkem. Skoro za každým krokem přicházeli na stopu šedého medvěda, nejstrašnějšího dravce pusty, anebo na stopu toumajících se „Černých Noh“. Kdysi ukryl jen skalní útes oba bělochy před očima Indiánů, kteří si rozžehli nedaleko veliký oheň; jindy ukázal jim blízkost nebezpečí bůvola, sotva před dvěma hodinami zabity a na další cestě dospěli k Missouri na místo, kde nepřítel před hodinou

řeku překročil. Konečně však dorazili se zdravou koží k Fort Union, při ústí Yellowstone. —

Provázen třemi lidmi z Fortu dal se na další cestu. Brzy setkali se s tlupou 15 Assiniboinů, kteří se vraceli z válečné výpravy. Pět bělochů chopilo se pušek a ukázalo tak rozhodně nebojácnost, že je rudoši nechali odtáhnouti až k Fort Clark.

Po deset dní až k Fort Peter cestoval misionář se svým věrným sluhou sám. Pro bezpečnost volili úzké, odlehle rokle. Pátý den leželi blízko dobrého pramene, byli unaveni a chtěli si odpočinouti. Najednou zaječel strašný válečný řev, a již se hnala tlupa Siouxů „Černých Noh“. Indiáni byli vyzbrojeni puškami, luky a kopími. Byli skoro úplně nazí, ale po celém těle potetovaní.

P. De Smet povstal, šel divochům vstříc a chtěl náčelníkovi podat ruku. Ten se však tázal chladně: „Proč se skrýváte? Zajisté se bojíte?“ „Nebojíme se, ale jsme hladovi, a pramen zval nás k polednímu odpočinku“, odvětil kněz. Náčelník prohlížel si misionáře, který byl oblečen v kněžském taláru s křížem na prsou, obyčejný jeho šat u Indiánů. Pak se obrátil „Černá noha“ k sluhovi: „Neviděl jsem nikdy takového muže. Cím je? Odkud přichází?“ Vlám odpověděl. „Je to „Černý kabát“, muž, který mluví s velikým Duchem. A nyní cestuje, aby navštívil indiánské kmeny.“

Tu stal se Sioux vlídnejším a poručil svým lidem, aby složili zbraň, podal knězi ruku, kouřil s ním dýmku míru a zval ho, aby přenocoval v jejich vsi, která čítala asi 1000 duší.

Nedaleko zřídil si misionář na břehu potoka svůj stan a pozval náčelníka k večeři. Když před jídlem konal svou modlitbu, tázal se Indián sluhý, co to znamená. „Mluví s velikým Duchem a děkuje mu za jídlo, kterého nám poskytl.“ Náčelník jevil kýváním souhlas.

Brzy nato prostřelo dvanáct bojovníků velikou, krásnou kůži bývolí, vyzvali kněze, aby se na ni

posadil a nesli ho slavnostně do vsi, náčelník krácel v předu; všecko se sběhlo, aby uviděli misionáře.

Byla svolána rada do stanu náčelníkova, a P. De Smet usedl na čestném místě. Po srdečném po-zdravu vyzval rudoch kněze, aby mluvil s „Velikým Duchem“. Misionář začal: „Ve jménu Otce i Syna i Ducha sv.“ Ihned pozvedli všichni přítomní ruce k nebi, a když skončil, složili ruce na zem. Na otázku, co tento obřad znamená, vysvětlil náčelník: „Zvedáme-li ruce, naznačujeme, že jsme závislí od Velikého Ducha. Dotykáme-li se země, ukazujeme, že jsme v jeho očích plazícími se červy.“

Při hostině nedal náčelník jinak a přežívával hostu jídla sám, ačkoliv by byl P. De Smet rád se vzdal této pocty.

Než misionář usnul, stál najednou náčelník v záři pochodně s dýkou v ruce vedle jeho lože.

„Černý kabáte, nyní máš jistě strach?“

P. De Smet chopil Siouxe za ruku, položil ji na svá prsa a řekl: „Hleď, zda mé srdce rychleji bije. Proč bych se bál? Tys mně podal vlastnoručné jídla a nápoje. Cítím se tak bezpečným, jako u svého bratra.“

Po těchto lichotivých slovech obnovil náčelník důkazy svého přátelství. Patrně chtěl zkoušeti srdnatost a důvěru misionářovu. Ráno dal mu tři mladé válečníky, mezi nimi byl i jeho vlastní syn, za průvodci.

Z Fort Peter šlo se k Fort Vermillion. Zde shledal, že tamější Siouxové slíbeného míru s Potovatomii nedodrželi. Právě se vrátila tlupa válečníků se skalpem jako znamením vítězství. Tu pozvedl misionář ve veliké radě těžké výcitky věrolomnosti náčelníků a hrozil jim těžkými tresty; ustrašení Indiáni slíbili, že válečnou sekeru navždy zakopou.

Jako přede dvěma lety použil P. De Smet kanoë. Na Missouri však už se tvořil led, a plavba stávala se nebezpečnou. Pětkrát jen s těží ušel záhubě. Tím větší byla radost, když dostihl misie sv. Josefa u Potovatomii a spatřil zas katolické kněze, spolubratry a mohl vyprávěti o přislíbeném míru Siouxů a o výsledcích své cesty.

Za tři neděle vyrazil a na večer o Silvestru byl v St. Louis.

Co všecko zakusil za ten rok na této cestě 2000 mil, plných nebezpečí. Jaké nádherné obrazy krajinné vstípily se jeho duši, prérie, úžlabiny, údolí, řeky a divoká krása skalnatých hor!

Jak veliké požehnání Boží ho provázelo u různých kmenů indiánských, u lovčů a kupců ve srubech. Jak mnoho krásného a radostného vyprávěl o horlivosti „Ploských hlav“ a „Visutých uší“, o vyhlídce na zařazení misie.

A co znamenala tato cesta pro jeho vlastní vnitrní život, o tom svědčí jeho vyznání: „Taková světavzdálená samota se svými hrůzami a nebezpečími má velikou výhodu. Člověk se naučí hleděti smrti v tvář a ví, že je v rukou Božích. Tu se zdá být lehkým přinéstí v oběť svůj život, který nám může každý divoch vzít. Tu se naučí modlit mnohem vřoucněji a činiti sliby, vyvázne-li zdráv z nebezpečí. Byly to nejkrásnější a nejlepší exercicie v mému životě.“

Bůh ho chránil. P. De Smet zapěl na večer Silvestrový z plna srdce mezi spolubratry „Te Deum“.

5. Sancta Maria ve Skalnatých horách. (1841—1844.)

Po zprávě, kterou podal P. De Smet, nebylo již pochybností, že je třeba zřídit misijní stanici ve skalnatých horách. Rovněž nebylo potíže ve volbě příštích průvodčích misionářových. P. Point a P. Mengarini dali dálno na jevo svou touhu jít do indiánských misií. Jim na pomoc byli určeni tři bratři laikové; bratr Claessens jako tesař, bratr Specht jako kovář a br. Huet, který se osvědčil ve všech možných pracích.

Býlo nutno postarat se o potřebné peníze. Tu rozhodil P. De Smet v tisících exemplářů svou zprávu o výsledcích své veliké cesty a prosil o podporu svého

podniku. Sám pak vydal se v zimě na sbírku za almužnami. Výsledek předčil očekávání. V New Orleans sebráno 1100 piastrů,* vznešené dámy dávaly své klenoty a šperky, chudí otroci své haléře. Tím způsobem bylo možno postarat se o koně, mezky a potřebné věci.

Dne 24. dubna 1841 nastoupil P. De Smet svou druhou cestu do Skalnatých hor. Šel touž cestou, jako po prvé, v Newportu se připojil k cestující společnosti. Bylo jím opět překonati různé těžkosti, až dospěli do Nebrasky a proti proudu došli k úpatí Skalnatých hor. Bůh ochránil své misionáře před vážnějšími nehodami. P. De Smet vypravuje: „Jednoho dne jsme byli svědky nadobyčejného přírodního zjevu. Najednou utvořila se ve vzdachu smršť, která honila mraky s takovou hroznou rychlostí, že všechno s sebou strhovala. Vichor ječel strašlivě, zdálo se, že se rozrušily orkány se všech stran. Kdybychom byli bývali jen poněkud blíže, byla by bouře smetla celou karavanu. Avšak jako kdysi na moři, portučil Všemohoucí i zde: „Až potud a ne dále!“ Nad hlavami našimi hnala se smršť na sever a snesla se nad řekou. Vody bičované silou cyklonu stoupaly hrozivě jako obrovský had do vrchu. Měřili jsme výšku jejich až do 1000 stop. Burácení bylo tak mocné, že silné stromy byly okamžitě přelámaný jako stébla. Za několik minut však všecko zmizelo. Voda se stínila, slunce zasvitlo, nastal milý klid, i dali jsme se na další cestu.

Na Green River odpočinula karavana několik dní. Pak to šlo v důvěře Boží přes řeku a pohoří směrem k Fort Hall severně od Solného jezera. Často si musila společnost cestu kleštiti nebezpečnými roklemi a neschůdným pralesem. Zvláště zle se vedlo bratrům laikům, kteří dělali z nouze vozky. Hned leželi na bříše, tu zas pod kopyty mezků. Avšak i kněžím dostalo se nezřídka pěkné příležitosti zlámati vaz. P. Mengarini a P. Point spadli šestkrát

*) Peso, stará španělská a americká mince (rovnající se 4·05 markám) ujala se v Americe pod jménem piastr neboli dolar.

s koně, a P. De Smet byl vyhozen a sletěl přes hlavu koně, ale žádnému se ničeho nestalo.

Na Nanebevzetí P. Marie u Fort Hallu seškali se s předvojem „Ploských hlav“. Mladý Ignác spěchal čtyři dny bez jídla a nápoje P. De Smetovi vstříc, jen aby byl prvním při uvítání. I Šimon přišel. Byl z kmene nejstarším a tak sláb, že se musil opírat o hůl i sedě. Když však uslyšel o příchodu misionářů, vjel do něho oheň mladí.

Když sedal na svého koně, pravil: „Děti, já jedu s sebou, a když na cestě umru, budou naši otcové věděti, proč jsem zemřel.“

Jeden z nejvážnějších válečníků poslal P. De Smetovi svého nejpěknějšího koně. Nikdo jiný nesměl naň vsednouti. Jak plesalo srdce misionářů, když viděli ze všech slov a skutků vřelou horlivost a srdečnou lásku těchto mladých křesťanů! Jak je to pobádalo, aby dorazili k cíli. Pospíšili si, aby poslední kus cesty urazili.

Čím více se blížili ležení „Ploských hlav“, tím více jezdců jim přijíždělo vstříc. „Veliká tvář“, od kterého Pavel, vrátil se schválně dříve z lovů, aby byl přítomen uvítání misionářů. Všichni spěchali a každý chtěl první stisknouti kněžím ruku.

Po návrhu P. De Smeta vyvolili si „Ploské hlavy“ obzvláště příhodnou krajinu na osídlení a ohradili ji 2 až 3 tisíci kolů. Ležela u pramenů „hořkého kořene“ (Bitter Root) a vyznačovala se obzvláštní úrodností. Tam tedy nyní odtáhli.

Misionáři volbu „Ploských hlav“ plně schválili. Bohatost půdy, krásné okolí, příznivá poloha, blízkost jiných spráteřených kmeneů a vzdálenost od jiných kmeneů zlých, všecko svědčilo pro to, že je zde pod ochranou vysokých hor vhodno založiti misii.

P. De Smet chopil se svého dřívějšího záměru. Malý kmen „Ploských hlav“ zdál se mu být vyvoleňným národem, který se mohl stát střediskem a vzorem nové křesťanské společnosti pro ostatní Indiány.

Dne 24. září dal postavití uprostřed nové osady veliký kříž. „Jak bych si přál, kdyby všichni přátelé

misií byli zde!“ píše P. De Smet. „Byli by viděli, jak rudoši od nejvyššího náčelníka až k nejmenšímu dítěti líbali pokorné kříž, který vykoupil svět, a slibovali na kolenou, že podstoupí raději tisícera smrt, než by se zpronevěřili své věře.“

V první neděli říjnovou, na svátek růžencové P. Marie, bylo slavné zasvěcení misie. Byla dána pod ochranu svaté Panny a nazvána „Santa Maria“.

Brzy počal čilý život na osadě. P. Point, dovedný architekt, zhotovil nákres příští vesnice. Středem misie byl kostel se školou a farou. K tomu se družily domy, dílny a sýpky.

S nadšením chopili se práce všichni, muži a ženy, kněží a bratři. Avšak nouze nutila P. D. Smeta vydati se na cestu. Bratr Specht chodil již v šatech z koží, jeden z kněží musil si svou soutanu ušití z indiánské přikrývky. Mimo to nedostávalo se zásob na zimu, semen na jaro, nástrojů, dobytku a zkrátku všeho, čeho třeba...

Vybral si deset válečníků a dal se směrem na severozápad k Fort Colville na řece Kolumbi. Na Vše Svaté dostihl hlavního ležení spráteřených Kallispelů. Tito poslali minulý rok mladého muže dobré paměti k „Ploským hlavám“, aby se naučil modlitbám, písničkám a křesťanským pravidlům. Misionář byl nanejvýš potěšen z jejich horlivosti, pokřtil jim děti a nemocné, slíbil, že jim pošle kněze a spěchal dále.

Tu mu příkry horský řetěz uzavřel cestu. „Bylo mně podstoupiti mnohou těžkou cestu, ale tak zlou ještě nikdy. Pro koně byla vůbec neschůdnou, pěšky byl bych snad brzy vysílen klesl.“ Tu měl nápad, který upomíná na dobrodružství z mládí. „Měli jsme na štěstí starého, opatrného mezka, který neměl příliš nectnosti. Držel jsem se ho za ohou, poháněl ho slovy a bičem, a on mně vytáhl až na hřeben hory. Při sestupu držel jsem se s předu za úzdu. Mezek šel opatrně krok za krokem a šťastně mne přivedl zdravého dolů.“

Mohutný smrkový a cedrový les, nejkrásnější v Oregonu, pojal poutníky na tři dny pod ochranu.

S obdivem pozoroval misionář pyšné cedry, jichž větve tvořily nad břízami, olšemi a buky tak silnou střechu, že sluneční paprsky nikdy nepronikly až na zem, pokrytu silným mechem. P. De Smet cítil se jako v nesmírném, zeleném dómu, který příroda sama vytvořila k slávě svého Stvořitele. A když vyšel zas na slunce, lesklo se mu před zrakem jezero Kallispelské s různými ostrůvky, a vzadu stoupaly hory jako stupně až k věčnému sněhu.

Jednoho dne spozoroval s návrší malou chatrč z rákosí. Na volání nedostalo se mu odpovědi. Vzal s sebou tlumočníka. Nalezl tam starou, ubohou ženu, která byla slepá a churavá. Na otázku knězovu odvětila: „Ano, já miluji Boha, on mně vždycky prokazoval milosti.“ S radostí poklekl a přijala při sv. pasti na zvěř, řekli mu „Ploské hlavy“ o přítomném misionáři. „Učíň mě tak šťastným, jako mou ženu,“ prosil; a když ho kněz na břehu řeky pokřtil na jméno Simon, volal stařec stále: „Jak dobrý je Bůh! Děkuji ti, pane, za to štěstí, které jsi mi udělil. Jakou mám radost! Chci Boha vždycky milovati. Jak je dobrý! Jak dobrý!“

„V tu chvíli nebyl bych zaměnil se žádným člověkem na světě,“ praví P. De Smet, „to mne bohatě odměnilo za všecky trampoty mé cesty.“

Brzy nato našel misionář v jedné chudičké chatě pět starců osmdesátiletých z kmene Kallispelů. Tři byli slepí a dva jednoocí. I těm udělil sv. křest, a nadšen krásou a požehnáním své apoštolské činnosti, píše svým spolubratrům: „Ach, moji milí, dobrí spolu-bratři v Evropě, zapříšahám Vás jménem Božím, ne-váhejte déle a přijďte na práci na této vinici! Žeň je zralá, ba příliš zralá. Horlivost rudochů pro slovo Boží je dojemná. Ze všech stran přicházejí ke mně, často zdaleka a přinášejí děti ke křtu. Mnozí spěchali za mnou několik dní. Srdce mi bolí, pomyslím-li, jak mnoho duší zde hyne, protože jim nikdo nepomáhá. Zdaž se najde kněz z Tovaryšstva Ježíšova, který by nezahořel touhou, slyší-li to? Nalezne-li se křesťan,

Misionář křtí Indiány.

který by nepřispěl dárkem na krásné dílo rozšíření víry?... Život misionářů je pln zkoušek a nebezpečí; ale duše pohřížená v Bohu nepozbude nikdy radosti.“

Dne 14. listopadu dorazil P. De Smet do Fort Colville, obstaral tam svůj nákup a za čtyři dni nastoupil zpáteční cestu. Na svátek Neposkvrněného Početí byl zpátky u svých „Ploských hlav“. Za 42 dní svého putování pokřtil 190 lidí a hlásal evangelium víc než 2000 Indiánům.

Avšak ani misionáři a křesťané v Sancta Maria nelenili. Daleko rozhlížela se vízka nového kostela do údolí, útulně zdravila fara příchozího, a ze školy zaléhaly čisté hlasy dětské: „Moonnegweeneemen Kaikeelinzoeten, Kylenyon ... Věřím v Boha Otce...“ Dvěma stům „Ploských hlav“ byl na svátek sv. Františka Xaverského udělen křest. Žádná oběť nezdála se jim velikou, aby byli přijati do církve. Jedna Indiánka pravila svému muži, který měl ještě druhou ženu: „Mám tě ráda a vím, že mě máš též rád. Ale ty miluješ i tu druhou. Jsem stará, ona je mladá. Nechej mi mé děti a žij s druhou. To se bude líbiti Bohu a my se pak můžeme dát pokřtíti.“

P. De Smet účastnil se hned po svém návratu vyučování a na vánoční svátky přivedl 150 obráncích rudochů k dítku v jesličkách a požehnal 32 sňatkům. P. De Smet podává s vděčnou radostí zprávu P. Verhaegenovi: „Celý kmen „Ploských hlav“ je obrácen na víru.“

Hned po svátcích táhl oddíl kmene na lov buvolů. Byl nejvyšší čas. Už začali psi hlodat na řemení. Indiáni čekali tak dlouho, protože žádný nechtěl se vzdálit bez sv. křtu. Aby na honě a v nebezpečí života kočovného nově obrácení nebyli sami bez duchovní posily, vybral se P. Point s nimi.

Oba pozůstalí misionáři využili tiché zimní doby, aby upevnili horlivost „Ploských hlav“ v náboženských výkonech. Nejlepším prostředkem k tomu je pevně stanovený denní pořádek. Na zvonění Anděl Páně se vstávalo; za půl hodiny shromázdili se v ko-

stele k ranní modlitbě; pak byla níže sv. a první vyučování. P. Point nakreslil několik barevných obrázků k názornému učení tajemstvím víry. P. Mengarini na cvičil písni. Dopoledne navštěvoval jeden z knězí nemocné. Tu přispívaly P. Mengarinimu jeho lékařské vědomosti. O 2. hod. docházely děti ve dvou odděleních k vyučování. Před západem slunce shromáždila celá obec v kostele k večerní modlitbě a bylo druhé učení. V neděli bylo pobožností více a byly delší, ale mladým křesťanům všechno nestačilo.

Brzy přistoupili knězí k založení kongregace mužů, žen a dětí. Představeným kongregace mužů, len Viktor, podle všeobecného mínění nejlepší srdce a nejchytřejší hlava celého kmene; měl se státi po smrti „Veliké tváře“ náčelníkem kmene. Jeho žena Anežka byla představenou kongregace ženské, jeho děti stály v čele kongregace dětí.

Krátce před Velikonoci vrátili se lovci s bohatou kořistí zpět. P. Point mohl si od námahy kočovného života odpočinouti. Naproti tomu nadešla P. De Smetovi doba cestování. Bylo třeba starati se o nové zásoby.

Na své cestě navštívil misionář nejprve Kallisho a pak přišel do ležení Kootenaisů. Oba kmenové vlivně přijali. Obzvláštního významu však pro budoucí misii mezi Indiány byla návštěva jeho u kmene „Šidlovitých srdec“. Asi před desíti léty došla tomuto malému kmene skrze jednoho Irokeza první zvěst o křesťanství. Tehdá byli považováni „Šidlovitá srdce“ za lidi barbarské a hluboce pokleslé.

Brzy na to byli zachvázeni ukrutným morem. Tu uslyšel kterýsi umírající — tak se vypravuje — najednou slova: „Opusť modly a klaněj se Ježíši Kristu a uzdravíš se!“ Nemocný tak učinil, ozdravěl a vyprávěl v celém ležení tuto událost. Druzí jeho příkladu následovali a všichni byli zachráněni. Když k nim P. De Smet na jaře r. 1842 přišel, byl vítězoslavně zaveden ke stanu náčelníkovu a zde srdečně uvítán. Musil Indiánům hned kázati o Velikém Duchu.

Misionář mluvil dvě hodiny o cíli a spásě člověkově, a ani jeden z posluchačů se z místa nehnul. Po večerní modlitbě předložili knězí několik kousků masa a skývů smaženého mechu. Vypadalo to jako dehet a chutnalo jako mýdlo. Ale misionář celý den ničeho nejedl a tak mu chutnalo znamenitě. Na přání Indiánů po-kračoval v učení až dlouho do noci. Každé půl hodiny učinil přestávku; byla podávána dýmka míru, a všichni uvažovali mlčky o tom, co slyšeli.

Jak se P. De Smet podivil ráno při probuzení, když viděl stan plný Indiánů! Vplížili se tiše již před východem slunce a klidně čekali. Poklekli s misionářem k ranní modlitbě. Náčelník pravil: „Černý kabáte, přišli jsme k tobě tak časně, protože chceme všecko konati tak, jak ty. Tvá modlitba je dobrá. Jelikož však chceš za dva dny odcestovati, nemáme nikoho, kdo by nás jí naučil.“ Avšak P. De Smet nalezl východiště z této obtíže, jak již byl častěji dříve udělal: Když se všichni Indiáni shromáždili, postavil děti do kola a poručil jim, že mají se vždycky postavit v tomto pořadí. Pak vštípil jednotlivým dětem jednu větu modlitby. Když každé z nich umělo svou větu z paměti, nechal celou modlitbu odříkávat po řadě. Divoši slyšeli celou modlitbu a denním opakováním se jí naučili. Misionář pokřtil pak děti, nemocné a staré lidi. Když se za dva dny loučil, musil dozvěděti, že nikdy ještě nedostalo se mu takového přijetí, ani u „Ploských hlav“.

Z Fortu Colville navštívil P. De Smet několik jiných kmenů indiánských za Kolumbií a i tam byl příznivě uvítán, jako dříve u Spokanů. „Kdybychom zde měli několik knězí,“ píše svému bratrovi, „staly by se všecky tyto horské kmeny katolíky.“

Dne 30. května nastoupil P. De Smet cestu po Kolumbii do Fortu Vancouver. Tam chtěl nakoupiti zásob, což v Colvillie nebylo možno. Též ho zval list generálního vikáře Oregonského Frant. Norberta Blancheta.

Kolumbia je nebezpečná řeka pro své víry a zálužné peřaje. Druhý den vystoupil P. De Smet na

břeh a šel po břehu dále. Cesta byla dřsná a kamenitá, a průvodci plavili se za zpěvu uprostřed proudů. Na jednou narazila loďka na kámen s takovou silou, že veslaři byli vyhozeni. Člun točil se ve víru, příd' trčela do výše. Ještě poslední výkřik: „Jsme ztraceni!“ a všecko zmizelo pod vodou. Za chvíliku vynořila se vesla i člun a troskenci plovali ve virech. Pět nalezlo zde svůj hrob a P. De Smet musil neštěstí přihlížet, pomoci nemoha...

Další cesta ušla bez nehod. Dne 18. června dorazil kněz do Fortu a brzy setkal se v Missi St. Paul na Willamette s Blanchetem. Když P. Smet generálního vikáře poznal, vrhl se na kolena, žádaje o požehnání. Ale tu poznal vikář misionáře a klekl též s podobnou žádostí. Jak tento svůj spor vyřídili, není známo.

Blanchet obstarával s jediným knězem celý kraj Oregon, t. j. oblast mezi skalnatým pohořím a Tichým Oceánem s 200.000 dušemi. Bylo vidno, že síly jejich na dlouhou dobu nevystačovaly. Proto prosil generální vikář ve svém listu aspoň o jednoho kněze a jednoho bratra laika.

P. De Smet uznal nutnou potřebu misií v tomto kraji. Již cesta jeho po Kolumbii ho poučila, že od misie v Oregonu závisí též výsledek jeho práce mezi Indiány. Odtud šířilo se osidlování do Skalnatých hor. Avšak bylo zřejmo, že jedním nebo dvěma misionáři nebylo by pomoženo. Bylo též nezbytno získati několik sester pro výchovu dětí.

Na radost obou kněží ujal se P. De Smet úlohy působiti u svých představených ve prospěch Oregonu a bude-li třeba, hledati v Evropě nové pomocníky pro tu důležitou misii.

Nutkalo tudíž našeho misionáře dostati se co nejdříve s nakoupenými zásobami z Fortu Vancouver do Sancta Maria. Horlivost tamějších křesťanů neechabla. Naopak! Na Sv. Ducha bylo osmdesát nově obráceným slavnostně uděleno první sv. přijímání. Celé rodiny přistupovaly každou neděli ke stolu Páně, a misionáři zpovídali často 20 Indiánů, anž by jim

byli mohli dát rozhřešení, protože neměli hřichů. Když se tázali starého náčelníka „Velká tvář“, když umíral, zda po křtu zhřešil, odvětil udiveně: „Hřešil-li jsem? Jak bych byl mohl? Vždyť jsem musil druhým předcházeti dobrým příkladem.“

Také obdělávání půdy se divoši pozueňáhuza učovali. Když bratr Claessens pluhem trhal půdu, na níž rostla bujná tráva, pokrm pro jejich koně, potrášali Indiáni hlavou. A když pak rozseval semeno obilní do země, divili se. Marně je bratr ujišťoval, že každé zrnko přinese bohatou úrodu; na jaře stáli u plotů, aby pozorovali, mluvil-li bratr pravdu. A když vypučela ze země první stébla, byly tyto děti pusty nadšení. Brzy vyrostly na štíhlých stéblech klasy, a v létě podobalo se ohražené pole velikému koší, z něhož visely přes okraj zlaté snopy. Z výnosu žní byli Indiáni poděleni a tak se naučili vážiti si orby.

Misionáři vysvětlili z toho vzkříšení z mrtvých.

P. De Smet přijel do misie 27. července. S radostí slyšel od P. Mengariniho, jak vážně a svědomitě „Ploské hlavy“ zřídili svůj život podle náboženství. Pak rozdělil jako představený misie práci pro příští rok. P. Mengarini měl převzít starost o „Ploské hlavy“ a „Visuté uši“. P. Poiat, který byl právě s většinou mužů na lov u buvolů, byl určen pro misii „Sidlivitych srdečí“. Sám pak musil podle slibu daného Blanchetovi nastoupiti dalekou cestu do St. Louis.

Avšak P. De Smet nechtěl opustiti hor prve než by byl uviděl ještě všecky své „Ploské hlavy“; proto spěchal za lovci, sloužil jim msi sv. na poděkování za všecka dobrdiní přijatá v minulém roce a opustil, provázen deseti bojovníky, ležení.

Též na této cestě ušel misionář všem nebezpečím. Jednou přišli na bojiště nedávno opuštěné. Mrtvoly byly již od vlků a supů ohlodány. „Vyznávám“ píše kněz, „že mne má srdnatost při pohledu na kosti a kroužící supy věru opouštěla. Nedal jsem však na sobě před průvodčími ničeho znáti. Brzy jsme přišli na čerstvé stopy lidí a koní, které znamenaly blízkost nepřátele. Okolo 10. hodiny jsme na dvě hodiny na

ukrytém místě odpočinuli a pak tryskem jsme uháněli až do západu slunce. Po večeři chtěli jsme nepřítele přivésti na nepravou cestu, vystavěli jsme na honem boudou, roznítili ohň a jeli dále až do 10. neb 11. hod. a ulehli jsme konečně bez ohně a bez přistřeší k odpočinku. Posledního října,“ končí svou zprávu, „klečel jsem v katedrále před oltářem P. Marie a děkoval Bohu za ochranu, již mně nehodnému svému sluhovi prokázal.“

„Od počátku dubna urazil jsem 5000 mil, jel jsem po Kolumbii po vodě i proti vodě, patřil jsem na záhubu pěti svých druhů, táhl jsem podél Willamette, překročil jsem několik horských pásem, prošel jsem křížem krážem pustu u žlutých skal a plavil se konečně po Missouri do St. Louis. Všechno bez jakékoliv nehody. Dominus memor fuit nostri et benedixit nobis (Pán na nás vzpomněl a nám žehnal).“

P. Verhaegen, viceprovinciál v Missouri, byl ochoten ihned poslati do Oregonu dva kněze a bratra laika. P. De Smet staral se uveřejňováním svých cestovních článků a novou cestou ve Spojených Státech obstarati potřebných peněz na výpravu karavany. V květnu 1843 se rozloučil, a v červnu vidíme ho na cestě do Evropy.

Zprostředkováním svého spolucestujícího a nového přítele Monseigneur Hughese, arcibiskupa z New Yorku, seznámil se P. De Smet s velikým irským bojovníkem za svobodu O'Connelllem a účastnil se jednání schůze v Dublíně. „Jaké to bylo pro mne divadlo.“

„Pět let pohřben v americké pustě, a nyní náhodou zaveden do Irská, seděl jsem po hoku jednoho z největších mužů oné doby, s jediným, který roznítíl bez krveprolití revoluci. To je muž! Neviděl jsem nikdy takového poliledu, tak pronikavého a přece laskavého, tak duchaplného a výmluvného. Tento pohled zachívá hrdu šlechtou anglickou a vlévá ubohým, utlačovaným jeho krajanům nové síly. Z jeho tváře mluví vlivnost, jeho vystoupení je vznešené, dojemné, jeho řeč plyne hned sladce, jako plášt medu, hned zabouří jako blesk na zkázu nepřátel. Okouzluje, nadchne, zaujmí cele své posluchače a příštím okamžikem drtí

tyranii, která by chtěla podrobiti svým sobeckým cílům celý svět. — Člověk se cítí blaženým s tímto velikým mužem. Ztrávil jsem v jeho domě celý den a jedl jsem s jeho rodinou.“

Přes Liverpool a Londýn dorazil P. De Smet koncem července do Belgie. Známost o něm jako staťeném praporečníku kříže rozšířila se již po celé viasti. Každý si pokládal za čest ho přijmouti. Poprál si však jen málo dní shledání a odpočinku ve své rodině. Na počátku srpna vidíme ho již v Rímě, kde svému představenému, generálu Tovaryšstva Ježíšova P. Rothanovi podává zprávu. Ovocem jeho snah byla výzva na různé řádové provincie, aby podporovaly misie. P. generál představil prvního misionáře u Indiánů papeži Rehoři XVI. Tu přednesl P. De Smet svatému Otci vzkaz náčelníka „Ploských hlav“ Viktora od nově obrácených rudočich. Když uslyšel o útocích nepřatel pařezových, pravil:

„Černý kabáte, ty umíš mluviti na papíře. Napiš velikému náčelníku křesťanů, který je v nebezpečí, poselství od nás všech! Ať přijde k nám! Zřídíme mu uprostřed svého ležení veliký stan, přineseme mu z lhou nejlepší kořist a budeme ho hájiti proti všem jeho nepřátelům.“

V Rímě se P. De Smet dověděl, že ho chtěl Sv. Otec jmenovati biskupem v Oregonu. Podařilo se mu však, jelikož považoval se za nehodna, toto jmenování odvrátiti. Volba papežova padla pak na přítele De Smeta, generálního vikáře Blancheta.

Nato navštívil různá města v Belgii a Holandsku. Při tom dostávalo se mu darů tak štědře, že almužny dosáhly pěkného obnosu 145.000 franků. Jelikož ještě za pobytu jeho v Evropě odjeli do Ameriky tři Jesuité a nyní se připojilo dalších pět, stouplo počet misionářů na 17. P. De Smet mohl být spokojen. Mimo to se mu poštěstilo získati z mateřského domu sester de Nôtre-Dame v Namuru pět sester pro misii v Oregonu.

Jak si P. De Smet při tom vedl, o tom podávají aněly klášterní pěkný doklad: „Očekávaly jsme muže podnikavého, horlivého, plného entusiasmusu, a přišel

úctyhodný, tichý, laskavý kněz. Na všechny naše otázky dobrotvé odpovídá, skromně a přece poutavě.“

Aby se vzhledem k sestrám vyhnul cestě přes celou severní Ameriku, rozhodl se misionář pro mnohem delší cestu po moři okolo mysu Kap Horn až k ústí řeky Kolumbie. Cesta trvala od 12. prosince 1843 do 31. července 1844 a neminula se bez hrůz a strachu před smrtí. Od 22. do 30. března rádila strašná bouře. Sotva minulo toto nebezpečí, hnul vichor lodě na skály na pobřeží Patagonie. Už bylo slyšet hukot vln proti výspám a úskalí, když v největší nouzi se vítr obrátil. A když hledali vjezd do Kolumbie, vjel kapitán na falešnou cestu. Ale konečně šťastně a zdraví dojeli. Bylo to dne sv. Ignáce z Loyoly.

6. Jen do předu! (1844—1848.)

Generální vikář Blanchet spěchal jim vstříc až do Vancouveru, a radost okolních katolíků po celé cestě misionářů na pobřeží Villamette byla veliká.

Sestry usadily se hned v klášteře. Nebylo tam sice ještě ani dveří a oken, ale již za několik neděl začalo vyučování; kněz jeden z Kanady otevřel zároveň školu pro chlapce. P. De Smet položil základní kámen blízko St. Paul k novému domu Tovaryšstva Ježíšova a zasvětil ho sv. Františku Xaverskému. Dům ten měl se stát východištěm velikého hnutí misionářského v celém Oregonu. De Smet chtěl být jeho vůdcem a průkopníkem, kdežto přibylí kněží se měli připravovat na apoštolskou činnost.

To je rušná idea příštích jeho let, i provádí ji celou silou své vůle se svatou vášní, která nás mocně dojímá a přivádí v nadšení.

P. De Smet je ve věku 43 let, v síle svých mužných roků. A opět se pustil na své cesty a bez oddechu prochází pustiny, spěchá od kmene ke kmenu, přes řeky a hory, navštěvuje staré křesťanské obce, vymýslí možnosti nových misií, dělá plány, dá se do pří-

pravných prací, a jakmile překonal začáteční obtíže, přenechává jiným radost výsledku.

Již jeho povaha ho k tomu nutká; dlouhý pobyt na jednom místě nebylo v jeho přirozenosti. Láká ho smělá podnikavost. Není-liž zásluhou využití svého nadání, pracovati pro čest Boží, zapřáhnouti své nadání jako bujně oře a řídit je k nejvyššímu cíli?

V říjnu opouští P. De Smet Willamette. Zvony a radostná střelba z pušek hlásají 6. listopadu příchod jeho u Kalispelu, kde pracoval P. A. Höcken po celý rok s dobrým zdarem. Zde dostihlo P. De Smeta poselství „Šidlovitých srdcí“ s prosbou, aby navštívil i jejich misii. P. Point ji přede dvěma léty založil a zasvětil Božskému Srdci Páně. Nyní mu pomáhal druhý misionář P. Joset. Oba kněží nenalézali slov, aby vychválili horlivost obrácených „Šidlovitých srdcí“. Zdálo se, že jako u Kalispelu vrací se i tu doba prvních křesťanů, bratrské jednoty a svatosti. „Po několik měsíců“, hlásí P. Point, „neprovinil se v osadě nikdo nicijm, aspoň nikdo z nově obrácených.“

P. De Smet nemohl se u „Šidlovitých srdcí“ dlouho pozdržet, chtěl ještě téhož roku dorazit do Sancta Maria. Provázen čtyřmi Indiány dal se na cestu. Pršelo a sněžilo stále. Po nekonečných námahách dostali se k řece St. Josse, která vystoupila až deset střeviců a vlekla silné pařezy, takže bylo velmi nebezpečno jí se přebrodit. Nadto spadl kněz uprostřed proudu s mezka. Zachytily se však uzdy a dostal se na břeh.

Přenocovali pak pod velikým křížem, který zřídil kterýsi náčelník indiánský. Řeka stoupala neustále. Po půlnoci probudil se jeden Indián a cítil, že voda již dosahuje jeho nohou, i vyhlédl ze stanu. Leželi uprostřed velikého jezera. Na šestí byly zakotveny u jejich ležení dvě kanoe, a tak bylo možno misionářovi záchráni sebe i průvodčí se zbraněmi a balíky na návrsí, až jim za dva dni byla poskytnuta pomoc od „Šidlovitých srdcí“.

P. De Smet se pokusil obejít hory, avšak řeka začala zamrzat, a Indiáni prohlásili, že jdou jisté záhubě

vstříč. Odhodlal se tedy vrátiti se do misie „Srdce Ježíšova.“

„Šidlovitá srdce“ snažili se odškodniti ho za tento nucený pobyt. Obzvláště nadšeně slavili vánoce. Ko-stelík byl sice chudobně vystavěn ze dřeva, kůry a rohoží, avšak misionáři vyzdobili stěny jehličím a zelenými věnci, navěseli nad jednoduchým oltářem hojně pestrých hvězdic z papíru. To se Indiánům náramně líbilo.

„O půlnoci byla jitřní mše sv. Po jitřní byla slavnostní hostina, která se podobala svou čistou radostí hodum lásky prvních křesťanů. Nato přišli do kostela katechumeni, aby přijali svátost křtu. Starci, které jsem pokřtil přede dvěma lety,“ píše P. De Smet, „a kteří se od té doby uchovali ve stavu nevinnosti, byli za kmotry... Večer bylo uděleno požehnání po prvé Nejsv. Svátosti, a hned nato bylo požehnáno 50 sňatkům. Následovalo kázání, a všichni jsme děkovali Bohu za udělené milosti. Dlouho do noci bylo slyšet se všech stran ležení modlitby a zpěvy.“

Na jaře 1845 došel P. De Smet bez obtíží ke svým „Ploským hlavám“ v Sancta Maria a do misie Františka Borgiáše u „Visutých uší“. I tyto dvě osady splnily očekávání do nich kladené. Z „Visutých uší“ dalo se za krátko 300 pokřtiti, většinou dorostlí.

Jen jedna těžká starost tížila kněze. Misie byla vystavena neustále přepadům „Černých noh“. V houštinách okolo osady zdržovali se tito zavilí nepřátelé, „Ploských hlav“ a bělochů, třeba po několik dní, přepadali divochy ničeho netušící, skalpovali je a loupili při nichž malý, statečný nárůdek „Ploských hlav“ stále se menší.

P. De Smet byl odhodlán obětovati svůj život, aby se stala změna. Jako kdysi k nepřátelům Poto-vatomiů chtěl se vybrati k „Černým nohám“, aby je přiměl k tomu, by zakopali válečnou sekuru.

Dříve však ho volala povianost ke Kalispelům. P. Hoecken čekal totiž na svého představeného. Bylo nutno vyhlédnouti vhodné místo k osídlení. Zvolena

byla široká rovina, obklopená cedry a smrkami. Úrodná půda, krásné pastviny, veliké lomy, vodopád dosti silný, aby mohl hnáti mlýn a pilu, — všechno bylo výhodné. P. De Smet zasvětil novou osadu sv. Ignáci, zhotoval plány a řídil přípravné práce. Pak se plavil po Kolumbii do Vancouveru nakoupit tam potřebných zásob.

Navštívil též Willamette a své spolužatry v osadě sv. Františka Xav., i oni vyprávěli o dobrých výsledcích svých prací. Koncem června vracel se misionář s pluhý, pilami, rýči a jiným nářadím do Sv. Ignáce. Počet nově pokřtěných Kalispelů vzrostl zatím na 400, a všichni si umínili zanechati toulavého života. Budoucnost osady zdála se býtajištěna. Vzal tudíž s sebou P. De Smet několik pokřtěných Indiánů a vydal se k jiným kmenům okolo Fortu Colville, aby je obrátil. Nedaleko vodopádu Kolumbijských sešlo se 800—900 rudochů na lov lososů. Misionář postavil tam z rohoží kapličku na skále nad řekou a učil je pravdám víry, pokřtil v den sv. Ignáce 100 dětí a 11 starců, kteří byli po většině donesení na bůvolích kožích, založil zde misijní stanici sv. Pavla a pro Indiány okolo jezera misii sv. Petra, i vybral pro ně vhodný kus země mezi „Šidlovitými srdci“ a Kalispely; zde se chtěli mnozí lovcí usídliti. Osadě dostalo se jména Sv. František Regis. Pak se P. De Smet vydává na cestu k „Plochým hlavám“ a Kootenaiům, aby i tam hlásal víru.

Píše o tom: „Od té doby, co žiji mezi Indiány, byl mně vždycky den Nanebevzetí P. Marie dnem útěchy a štěstí. Ten den jsem v tom kraji sloužil první mši sv., pokřtil jsem pak 92 dětí a 10 starců. Večer byl na břehu jezera postaven kříž. Při tom hřměly salvy z 80 pušek. Všichni přinesli v oběť Velikému Duchu svá srdce a slíbili zůstat věrní náboženství a odříci se vší pověry.“

Odtud odebral se strašnou skalnatou pustinou, okolo roklí a propastí ke Kootenaiům. Ti mu ukazovali dlouhé čtverhranné hole, na nichž byly vrouby zařezány, kolik dní a neděl uplynulo od té doby, kdy

se s nimi po prvé setkal. Uplynulo 41 měsíců a několik dní. Nalezl tudíž zde půdu pro símě slova Božího dobře připravenu. Udělil svatý křest 105 osobám, z nichž bylo dvacet dospělých. Jelikož nové misie nebyly příliš vzdáleny od sv. Ignáce, uložil P. Höeckenmu, aby staral se i o tyto křestanské obce, a přidělil mu za spolupracovníka P. Ravallihu.

První svůj úkol v Oregonu P. De Smet splnil; skoro všechny kmény indiánské měly své misionáře anebo aspoň měly je na blízku. Nyní se vypravil neútěšný apoštol na návštěvu k „Černým nohám“.

Tito bydleli na druhé straně Skalnatého pohoří. Misionář mohl setkat se s nimi již za několik dní. Volil však cestu na sever, aby mohl snad ještě novým kménům kázati evangelium v krajině, kam ještě nepřišel žádný kněz.

Nehledal dobrodružství. Vysvětluje v listu kteřímu milému příteli svou náladu před cestou do země nepřátelské: „Co se se mnou stane? Přiznávám se, že mám velikou starost. Ubohé Já, ten slabý a úzkostlivý starý Adam se bojí! Raději by se kochal v radosti vykonaného skutku a v marných snech. Ale povinnost volá: „Jen do předu!“, a proto skládám všechnu důvěru v Boha. Je-li vůle jeho, pak se tito zlí barbaři poddají. Myslím na modlitby, které se za mne nesou k nebi. Jedná se o spásu duší... Od tohoto úmyslu, nemůže mne nic zdržet.“

Provázejí ho dva průvodčí z kmene Kootenaiů a třetí Indián jako lovec a tlumočník. — Dali se směrem na sever k pramenům Kolumbie. Zabočili pak na východ, do úzké úžlabiny, kam sotva dosáhne sluneční paprsek. Dále vedla cesta hustým pralesem přes proudy a hluboké propasti. Jen tu a tam bylo slyšet v této samotě pralesní hlas ptáka. Los varuje stádo, blíží-li se lovec; sobi, kteří leží na sněhu, bývají kopyty koní vyplášeni a zmizí v nedostupných skalních výsinách, a nahoře u ledovců zdá se, že visí na skalách bílá zvířata; to jsou kozy pasoucí se na pokraji propasti, bezpečny před nejsmělejším lovčem.

Pln pozorné zvědavosti pro svět zvířat pozoruje a popisuje P. De Smet obyvatele lesní, od šedivého medvěda, nejnebezpečnějšího dravce v Oregonu, až po malého horského zajíčka, který má „délky sotva šest palců“. A kde misionář shlédl nové bylinky, sestupuje s kouč a plní si kapsy semeny, aby je poslal přátelem a dobrodincům misií.

Když vycházeli z tmavého lesa, viděli nový úkaz přírodní, severní zář. „Obrovské světlenné sloupy zjevily se na nebi, hned stoupaly do výše, hned se změnily jako ve vluy, zmizely a hned zas se ukázaly v dálce. Najednou naplněn celý obzor čistým jasem, a nakonec srazily se v zenitu a zas se protrhly, tvoríce různé podoby.“ —

Všechny tyto krásy přírody, všechno velikolepé i krásné jest mu pramenem čisté radosti. Vždycky však povznášejí ducha jeho k Stvořiteli všech věcí a volá: „Mirabilia opera Domini!“

Dne 15. září překročil P. De Smet vodní pásmo mezi Kolumbií a Saskatchewanem. Na nejvyšším bodu postavil kříž, „kříž míru“. Až posud šlo všechno dobře. Avšak při sestupu na východním svahu jevili průvodčí nepokojo. Ukazovaly se stopy rudochů. Jsou-li to „Černé nohy?“ Kněz je si vědom nebezpečenství. „Zde jsem na místě krvavých bojů, nabízku barbarských nepřátel; kdož ví, vrátím-li se kdy.“ Dodává však svým průvodcům zmužlosti. Dva dny jdou po stopě. Třetí den vrátil se Indián, který byl vyslán na zvědy, a hlásil, že byl ve válečném ležení Assiniboinů a že byl přátelsky přijat; divoši si přejí spatřiti i „Černý kabát“.

Připojil se tudíž misionář na druhý den k tomuto kmene a pokračoval s ním v cestě. Koní divoši neměli, zato však mnoho psů neuvěřitelné žravosti. Když P. De Smet kdysi zapomněl na noc svůj stan ohradit, zmizely druhý den jeho střevíce, řemen a jedna nohavice kožených spodků v žaludcích psů.

Cistota není ctností Indiánů. Ale tito divoši topili se skoro ve špině. Hmyz je zžírá, a oni hmyz.

„Nestydíš-li se,“ pravil P. De Smet kdysi mladé Assiniboince, „tato malá zvířátka kousati?“ — „Však ony mne napřed kousaly,“ dostał za odpověď.

Kdysi byl P. De Smet pozván na hostinu pečeř z dikobrazu. Jelikož nebylo ani nádobí, ani ubrusu, prostřeli někteří hodovníci na zemi své špinavé kořítko, a na této podložce bylo pak maso rozrezáno a měla smutek! — podala kněži dřevěnou misku s polévou. Kostěná lžíce byla strašně špinava. Žena ji olízala a pak vložila do polévky.

Zamilované jídlo těchto divochů skládá se ze sekaného masa, krve a sádla. Maso však teprv ženy v zubech rozmělní, a častěji viděl P. De Smet půl tuctu starých žen žvýkat plnými ústy, a to všechno házely do společného kotlu, až toto znamenité „ragout skalnatých hor“ bylo hotovo. Oblíbenou lahůdkou Assiniboinů byl rovněž koláč z mravenců a kobylek.

Pro křesťanství neměli pochopení. Proto se misionář za týden od této společnosti odloučil. Brzy jeli hustým lesem cypriši. Kněz sklonil hluboko hlavu, aby mohl podjeti pod nalomenou větví, ale byl uchopen za límc kleriky, a již visel. Kůň běžel klidně dál, jezdec visel na stromě jako ryba na udici. Dostal se sice z lesa, ale s roztrhanou klerikou, děravým kloboukem, s opuchlým okem a boulemi v tváři, podoben spíše rváči než misionáři a služovi Božímu.

Dne 4. října dospěl do Berg-Fortu, aniž by byl se setkal s „Černými nohami“. Komandant však očekával v brzku oddíl tohoto kmene. P. De Smet propestil své tři průvodce a připravoval zatím některé Indiány Creeků ke křtu. Dne 25. října objevili se „Černé nohy“.

Misionář byl ihned nápadným rozdílem mezi těmito rudochými a jeho Indiány v Oregonu a ve skalnatém pohoří. Ukrutnost, lstivost, krvlačnost zírala jim z tváře. Náčelníka bylo lze poznati z výzdoby z orlích per. Měl též na prsou jako medaili veliký talíř květy pomalovaný.

Když ho P. De Smet navštívil a o svých záměrech

mu vyprávěl, náčelník ho objal, potřásl mu srdečně rukou a otřel mu o líce svůj nos cinobrem pomalovaný. Zval misionáře na návštěvu svého území a nabídl se mu za průvodce. „Černé nohy“ měli hodně příčin vládně se chovati. Poslední rok byl pro ně osudný; v krvavých bojích ztratili 21 válečníků a 600 koní; mimo to bylo 59 rodin vyvražděno a 160 žen a dětí odvlečeno do zajetí.

Dne 31. října následoval P. De Smet Indiány, kteří táhli napřed, provázeni tlumočníkem a rudochem, který vedl koně. Tlumočník se však brzy ukázal nespolehlivým a falešným, a misionáři bylo v jeho přítomnosti nevolno. Hned reptal a zas jakoby hrozil, a to tím více, čím dále táhli do pustý. Kněz probdal celé noci ve strachu. Tu na štěstí setkal se s Kanadánem a požádal jej o průvod. Druhý den tlumočník zmizel.

Osm dní bloudil P. De Smet, hledaje tlumočníka, pravým labryntem úzkých údolí; válečné tlupy kmene Creeků projížděly krajinou. Mimo to začalo po čtyři dni sněžiti. Koně byly znaveny a zásoby docházely. Nezbylo misionáři, leč hledati útulku v blízké tvrzi Edmonton na řece Saskatchewanu.

K radosti misionářů byla celá posádka ve tvrzi katolíci. Misionář použil této příležitosti a vyučoval je v katolických pravdách.

Nastalo jaro 1846, avšak P. De Smetovi nebylo možno dostati se k „Černým noham“, poněvadž Indiáni stále mezi sebou válčili, a on nemohl nalézt tlumočníka. Odhadl se vrátili se do Sv. Ignáce a odtamtud se znova pokusiti.

Dne 12. března opustil tvrz. Tři hodní mestikové ho provázeli. Krajina byla ještě pod sněhem. Na saních tažených psy dostali se za šest dní do tvrze Assiniboinů na Athabasce, pak táhli po řece 300 mil až k tvrzi Jasper. Tam setkal se misionář s katolickým Irokezem, který 40 let neviděl kněze a při shledání byl přešťasten.

P. De Smet věnoval několik dní této rodině, čítající 36 osob, vyučoval je, o velikonocích pokřtil jim

děti a požehnal šesti sňatkům. Pak pokračoval v cestě a byl opět sám se svými třemi průvodčími v příšerných roklích, obklíčen temnými, nepřístupnými horami.

V každou roční dobu bylo velmi obtížno překročití skalnaté toto pohoří blízko Mount Brown, vysoké 5000 metrů; nejhůře však bylo právě nyní, začátkem května. Sníh tál, trhaly se četné laviny, které strhovaly s sebou obrovské balvany a padaly do údolí s hromovitým hřmotem.

Mimo to necítil se P. De Smet tak silným, jako dříve. Stoupání do kopců už tak nešlo. Nepravidelná životospráva — často bez jídla, beze spánku — tistačivé starosti, nebezpečí a strach podryly mu zdraví. Vykonal cestu několika měsíců bez výsledku a nevimisionář ochabl a zmalomyslněl, ani píše svým belgickým přátelům: „Myslím na vás všecky a toužím vlasti, dojista jí více neopustím.“

Je to výkřik jeho přirozenosti, která štvána pevnou vůlí, stává se přece někdy omrzelo v tolíka námahách, obětech a strádáních. Je to lidské! A veľký tento muž stává se nám touto slabostí bližším a milejším.

Ostatně nabyl P. De Smet brzy opět staré svojí odvahy a podnikavosti, jak dosvědčuje následující zpráva z cesty: „Bylo nám ještě až na břeh Kolumbie uraziti na lyžích 62 mil. Myslili jsme, že to vykonáme za půltřetího dne. Velitelé posádek ve tvrzích Berg a Edmontonu mne sice zrazovali; povážovali mne za příliš těžkopádného pro takovou námahu. Proto jsem se podvolil třicetidennímu, přísnému postu. Myslil jsem, že jsem dosti zhubeněl, i vydal jsem se na cestu po sněhu, ležícím vysoko na 20 stop.

Sli jsme v řadě za sebou, hned přes trosky lavin, tu zas přes jezera a proudy, které hučely pod sněhem hluboko pod námi; pak přes strmé kopce a cyprisové lesy, kde vyčnívaly ze sněhu jen vršky stromů. Kolikrát jsem upadl, nelze spočítati. Tu jsem zápasil

s lyžemi, anebo jsem visel na větvích. Při pádu mimo děk člověk roztáhne ruce, aby tak příliš se nezaboril, čemuž se však vždycky neuhrání, i zapadne často až po paže; honem se snaží vybřednouti a směje se tomu. Moji průvodci pomohli mně vždycky zas ochotně na nohy. Když jsme urazili 30 mil, usedli jsme k odpočinku. Větve z jedlí byly nám na sněhu poduškami.

Myslité snad, že spáti na sněhu je nepohodlné. Máte raději teply pokoj a peřiny. Pravím vám však: Nadýchejte se ve výšinách čistého vzduchu — nebudete kašlati, ani vám nebude třeba různých prostředků dráždících chuť. Zkuste jedenkrát život nomádů! Zapomenete brzy na námahy dlouhé cesty, bude vám tak volno a budete spáti znamení, zabaleni v buvolí kůži, na větvích smrčin vedle praskajícího ohně.

Druhého dne pak urazili jsme strmý sestup za pět hodin. Na západním svahu Skalnatého pohoří stojí smrky, jedle, modřiny a cedry. Běda, ztratí-li člověk někdy vládu nad lyžemi! Miuvím ze zkušenosti. Často jsem byl odhozen 20 až 30 kroků, a možno mluviti o štěstí, že jsem i o některý z těch lesních obrů nerozobil hlavu.

Na úpatí hory čekala nás nová překážka. V noci sníh se roztlál, a veliká řeka Portage stoupla o několik stop. Tento proud protéká úzkým údolím v tolíka oklikách, že jsme ho za půl druhu dne musili přebrodit víc než čtyřicetkrát, často ve vodě až po ramena. Proud byl tak silný, že jsme se pevně drželi za ruce, aby nás nestrhl. Na další cestě zůstali jsme v mokrých šatech. Ze zimy a únavy opuchly mně nohy, nehty na prstech se odlupovaly a krev tekla mně do bot. Aspoň čtyřikrát jsem myslil, že nebudu moci dál, a bez přispění svých průvodcích byl bych tenkrát v této pustině zahynul.

Z údolí přišli jsme do hlubokého lesa, kde mnoho stromů vichrem pokácených nám uzavřelo cestu. Nato jsme se brodili bařinami a propadali se až po kolena. Avšak to nejhorší jsme měli za sebou.“

Po zaslouženém odpočinku jeli pak rychle po Kolumbii po vodě, a s jarními květy vykvetly knězi opět apoštolské radosti. V misii St. Peter pokřtil asi 20 rodin, v Colville očekávali ho již koncem května Indiáni ze St. Paul a doprovodili ho do své misie. Celý kmen byl pokřtěn, a P. De Smet mohl zase jednou v jejich skrovné kapli sloužiti mši sv.

Laskavým nabídnutím velitele v Colville bylo knězi umožněno navštíviti své spolubratry ve Willamette a slyšeti o jejich nových, krásných výsledcích, takže počet misionářů nestačil. Vybral se pak se zá-

Tam viděl pochybné výsledky obchodu na zámeno. Rudochům dostávalo se velmi často od bílých vystěhovalců za nové zásoby, koně, kanoë a průvodčí starých, obnošených šatů. Kdysi spatřil dva veliké, silné Indiány, kteří důstojně před ním vykračovali a dojista myslili, jak jsou pěkně oblečeni. Jeden měl spodky obráceně dolů, a druhý nosil krátkou kazajku; dostatek košile. První měl jen jednu botu, druhý obě, a oba měli na hlavách — dětskou čepičku z krajek.

Ve Wallawalla opustil P. De Smet loď a šel dále pěšky územím „Spokánů“ a „Probodených nosů“, zastavil se ve stanici František Regis, kde žilo 70 mesticů jako dobrí křesťané, a dorazil 17. července do Sv. Ignáce.

Okolo 500 „Kalispelů“ bylo nově obráceno, i nalezl zde kněz, tak jako u „Šidlovitých srdcí“ všechno v krásném pokroku. Křesťané provozovali již pilně orbu. „Sancta Maria“ však byla vždy ještě střediskem těchto hor. Byla jako teplý, světlý krb, odkud zářilo požehnání do pusty. I hospodářsky se tato misie pozvedla, a Indiáni tito mohli již ze svých zásob přenechávat část jiným kmenům.

Krátce před příchodem misionářovým dobyli „Ploské hlavy“ krásného vítězství nad ioupeživými „Vranními Indiány“. To přispělo snaze misionářové po míru. Mimo to bylo nedaleko ležení „Černých noh“, kteří dobrotu a laskavostí P. Mengariniho

byli napolo získáni. Spojili se s „Ploskými hlavami“ a porazili spojenými silami společného nepřítele svého „Vranní Indiány“.

Hned po vítězství dostavili se k P. De Smetovi a pravili: „Toto vítězství děkujeme modlitbě. Dokud boj trval, leželi u „Ploských hlav“ starci, ženy a děti na kolenou, prosíce Velikého Ducha o pomoc. I my jsme často ráno i večer brali podíl na modlitbách. Smiluj se nad námi, černý kabáte! Chceme všichni státi se dítkami velikého Manitou bělochů.“

P. De Smet si umínil pokusit se s P. Pointem a několika „Ploskými hlavami“ dostati se k „Černým nohám“. Po Nanebevzetí P. Marie opustili osagu, překročili Skalnaté pohoří a 14. září na břehu řeky Judith, přítoku Missouri, přišli do ležení divokého kmene.

Dílem ze sobectví, dílem z ohledu na misionáře uzavřeli tito nezkrocení, strašní válečníci skutečně mír a přijali své dosavadní protivníky za spojence. Večer modlili se již dřívější nepřátelé společně na úpatí kříže. Církve slavila právě svátek Povýšení sv. kříže.

Na druhý den sloužil P. De Smet mši sv. pod širým nebem „pod zelenou střechou stromů“ a prosil nebe za požehnání pro tyto stěhovavé nárůdky divoké pusty. Zástupcové skoro všech kmenů, Ploské hlavy, Probodnuté nosy, Pegani, Krvaví lidé, Tlustá břicha a Černé nohy, celkem asi 2000 rudochů, obklopalovali jednoduchý oltář, na němž byla přinášena neposkvrněná oběť.

Misionáři zůstali tam několik neděl, aby utvrdili mír a hýsalí evangelium. Nenalezali sice té upřímné myslí pro svaté pravdy, jak ji často obdivovali u Indiánů, ale nedali se odstrašiti. P. Pointovi bylo uloženo věnovati se nyní obrácení „Černých noh“. A P. De Smet plavil se po Missouri do St. Louis, aby podal svým představitelem zprávu o svých pracích a výsledcích misie a aby nabyl nových sil.

Často přerušil misionář cestu po kanoe, aby poучoval lidi ve tvrzích, křtil děti, anebo když ho rudoši s břehu vybídli, aby je navštívil. Jednoho večera

však octli se naši cestující, ničeho netušíce, ve velikém nebezpečí. Oheň, který si zapálili, prozradil je tlupě „Arrakarasů“. Divoši se tiše připlížili, aby bělochy přepadli a pobili. Sotva však náčelník shlédla prsou misionářových lesknoucí se kříž, odhodil sekeru, běžel k P. De Smetovi, objal ho a zvolal: „Bylo namále a byl bys se octl v krajích věčných. Myslíš jsme, že jsi daleko odtud a měli jsme též za nepřítele.“ Misionář použil této příležitosti a přijal od rudochů slib, že budou jednat s bělohy jen s dýmkou míru.

Ještě mnohá příležitost naskytla se knězi hlásat evangelium, avšak zima se blížila. Řeka zamrzala, P. De Smet se tudíž rozloučil s veslaři a dorazil 10. prosince po souši do St. Louis.

Od první cesty jeho do hor uplynulo skoro sedm let. Co všechno prožil P. De Smet za tu dobu! Kterýsi americký spisovatel o tom píše: „Mluví-li se o hrdinských skutcích toho druhu, nutno na předním místě uvést jeho podivuhodné výkony, obtíže a nebezpečí jeho cest. Za nedostatečných dopravních prostředků tehdejší doby překonal takové vzdálenosti, jakoby byl dvakrát objel celou zeměkouli. Byl skoro v každém podnebí a použil všech dopravních prostředků. Ze žhoucí tropického lata přešel do ledové zimy na 54. st severní šířky. Cestoval na parníku a plachetní lodi, v kanoë, na saních a lyžích, na koni a ve voze a urazil daleké cesty pěšky. A co vytrpěl útrap, je skoro neuveritelné.*“) A rovněž úžasny jsou jeho výkony.

V Oregonu bylo již více než 20 křesťanských osad. Na obou březích Kolumbie žádali si četné kmeny křtu, a „Černé nohy“ uzavřeli s „Ploskými hlavami“ mír. Jak možno tyto výkony a výsledky vysvětliti? Zajisté, že měli Indiáni ve Skalnatém pohoří, mrvně tak vysoko stojící, porozumění a náklonnost ku vzneseným pravdám křesťanství. Konečně však jsou výsledky tyto přece dílem osobnosti, jakou byl P. De

*) Chittenden and Richardson, Father De Smet Life, Letters and Travels among the North American Indians, New York 1905, 57.

Smet, a jen tím vysvětlitelnou, že působily u toho misionáře svorně přirozenost a milost a vyvinuly se plnou silou.

Jako smělý cestovatel nezalekl se P. De Smet žádného dobrodružství. Když jel na př. kdysi na koni do sousední misie, ozbrojen jen brevířem a bičem, spatřil před sebou najednou obrovského Indiána, který točil sekerou a vydával válečný pokřik. Utěk byl ještě možný; avšak na to kněz nemyslil. Bleskurychle seskočil s koně, vyrazil nepříteli tomahawk z ruky, a když se Indián sehnul pro zbraň, vrhl se P. De Smet na něho, strhl ho na zem a naložil mu bičem důkladných ran. Toto názorné kázání stalo se začátkem obrácení tohoto divocha.

Tato jadrná, silná přirozenost vlámská, jeho železné zdraví umožnilo mu po měsíce být na cestách, všemu se přizpůsobiti, spáti pod širým nebem a žít životem Indiánů ze Skalnatého pohoří. Jeho dětinně radostná mysl a jeho přívětivý zjev a milé způsoby v obcování učinily z něho takřka modlu jeho rudých dětí. Více však přispěly k takovým výsledkům jeho vlastnosti mrvně.

„Veliký černý kabát“, „běloch, který nemá rozštěpeného jazyka“, „nejlepší přítel rudochů“, tato čestná jména mu dali divoši, a věru, že tyto děti pusty měli dobré oko a jemný cit pro úmysly, s nimiž se k nim blížil. P. De Smet přišel k nim se srdcem plným dobroty a lásky; pro sebe nehledal nicého. Řeč jeho byla pravdiva, jeho jednání plno důstojnosti a laskavosti a klidu. Čeho vyhledával, byla spása duší jejich, aby z nich udělal dítky Boží a údy Kristovy.

Pobádal ho duch pravého Jesuity. „Káži-li evangelium, nemám se čím chlubiti, vždyť jest to pro mne nutností, neboť běda mně, nebudu-li kázati.“ (I. Kor 9, 16.) A co se mluvilo o lásce sv. Ignáce z Loyoly ke Spasiteli, možno říci o P. De Smetovi: Jeho láska byla jako hořící pochodeň v ruce útočícího válečníka, náplň rozkazu sv. Pavla: „Insta opportune, importune“, — ať je to milo či obtížno, ať život či smrt, jen do předu!

7. Zkoušky. (1848—1854.)

Jenom kříž a jenom požehnání,“ bylo slovo kteřího misionáře; P. De Smet zakusil doposud jen požehnání s nebes pro své práce a pro sebe. Ale kříž ho neminul.

Zatím se zdálo, že se všecko vyvíjí po přání dále. P. van de Velde, od tří let viceprovinciál v Missouri, byl se záměry P. De Smetovými úplně srozuměn. Stůj co stůj musí být tišicům Indiánů pomoženo. Odkud však vzít potřebných misionářů? Představený byl sotva s to, aby vystačil požadavkům v Missouri. Chopili se tedy osvědčeného prostředku. De Smet musil do Evropy sbírat almužny a najímat apoštoly.

Slovem i písmem, uveřejňováním svých cestopisů a přednáškami ve větších městech ve své vlasti dovedl De Smet bez jakéhokoli vnucování svůj úkol provésti. Při tom netajil však nikterak nebezpečí, jímž se misionář mezi Indiány vydívá. „V naší pustě dlužno mítí srdece na pravém místě. Smrt v těchto krajích nezavínují jen nemoci, nýbrž voda, železo a oheň. Těmto nepřátelům unikne ze sta lidí sotva deset.“

Dne 3. dubna 1848 nastoupil De Smet zpáteční cestu. Několik mladých apoštolů se k němu přidružilo. Když přistáli misionáři po bouřlivé plavbě v New-Yorku, uslyšeli první zprávy o revoluci v evropských hlavních městech. Jak už často, byli tehdy zvláště Jesuité pronásledováni horlivě. Mnoho kněží ze Švýcarska a Italie musilo utéci a nemálo jich bylo na cestě do svobodné Ameriky. P. De Smet odložil další cestu, aby byl svým vyhnáným spolubratrům ná pomocen penži a dobrou radou. Pak nastoupil nejlacinější a

nejpříjemnější cestu přes jezera, okolo vodopádu Niagarského. Začátkem července podává svým představeným v St. Louis zprávu o své cestě.

Uplynuly sotva dva měsíce, a vidíme neúnavného dělníka již opět na cestě. Cílem jeho je území severního Missouri při ústí řek Niobrara a Bílé řeky. Tam obývali Siouxové a Dakotové. Jejich oblast sahala od Missouri a horního Mississippi až k úpatí Skalnatých hor, na sever až ke Kanadě, jižně až k severní hranici Kansasu. Stáleho bydliště však neměli, nýbrž měnili často svá ležení, jak toho žádala honba a vojna.

Když P. De Smet na podzim 1846, vraceje se ze Skalnatého pohoří, ponejprv navštívil na horním toku Missouri Siouxe, přál si vyzkoumati u nich možnost misie. V srpnu 1848 vypravilo se několik agentů kožešinové společnosti do oněch krajů, a kněz použil této příznivé příležitosti, aby svůj záměr uskutečnil.

Obtíže cesty byly nemalé, obzvláště v létě pustinami vyprahlými, neobydlenými. Celé mraky moskytů obklíčily často karavanu, oheň zanítiť nebylo z čeho, a nenalezli vícekrát po pochodu dvanácti hodin místečka k odpočinku, kde by byla čerstvá voda. Později vedla cesta územím zvaným „Bad Lands“ = „zlá krajina“. I na zkušeného misionáře působila trpkým dojmem: „Neviděl jsem nikdy tak zvláštní krajiny. Dešti, sněhem, větry nabyla hlinitá půda pozoruhodných tvarů. Zdaleka zdá se, že vidíte vesnice, samoty, zámky podivných útvarů, jakoby patřily do jiného světa anebo časům dávno minulým. Zde vystupují do výše gotické věže, tam ční obrovské sloupy k nebi. Lze viděti zvětralé zdi pevností, které vzdorovaly všem bouřím. A zase veliké kopulovité stavby nebo mocné pyramidy jako v starém Egyptě. Vzduch a povětrí působilo zhoubně na tyto zvláštní stavby, které se dlouho sotva udrží. Bylo by marno obdělávat tuto půdu!“ —

Podmínky ku založení misie nebyly tu daleko tak příznivý, jako u kmenů v Kansasu a na dalekém severozápadě. Siouxové byli mnohem divočejší a stále na válečných pochodech. Již první pokus v jednom

jejich ležení dal mu nahlédnouti do hloubky jejich surovosti a ukrutnosti.

Právě se vracela tlupa bojovníků z vítězne výpravy proti Omahaům. Na uzdách koňských a na špicích kopí vlály krvavé skalpy bezbranných starců, dokonce i žen a dětí. Celý kmen jásal a tančil okolo těchto vítězů. K večeru postavily ženy uprostřed tábora kůl pomalovaný cinobrem, a bojovníci začali za huronského řevu a bubnování tančiti okolo kolu, vřískali své válečné zpěvy, bili tesáky do kolů a skalpů ranami, jež v boji utrpěli.

Styk s bělochy obeznámil Siouxys s neřestmi, jichž rudoši ve Skalnatém pohoří ještě neznali.

Přes to však byl P. De Smet zde i v jiných vesnicích přijat radostně jakožto vyslanec Velikého Ducha. Pořádána jemu na poctu slavnost na slavnost. Obrovské kusy buvolího masa a tučné pečeně psí, kořínky a ovoce do něho nutili. Jedna taková porce by mu byla vystačila na týden.

Za svého pobytu několikanedělního použil každé příležitosti, aby divochy poučil o pošetlosti jejich pověr, napomíнал je k míru, střídmosti a spravedlnosti a vyprávěl jim o věčné blaženosti dobrých a zavržení zlých.

Křesťanství zde již částečně nabývalo půdy; prosilo též několik Indiánů misionáře o křest a slibovali, že budou žít jako dobrí křesťané. P. De Smet však je chtěl vyzkoušeti. Pokřtil tudíž jen děti a několik starců, mezi nimi dva devadesátileté. Pak musil odejít, neboť blížila se zima.

Tento první pokus nebyl příliš povzbuzujícím ani pro takového misionáře, jakým byl P. De Smet. Táže se: „Máme-liž ty ubohé tvory Boží ponechatí úplně bídě jejich? Mé zkušenosti praví, abychom odevzdali všecko do vůle toho, jenž drží ve svých rukou i nejzatvrzelejší srdce. Snad bude možno příští léta učiniti něco pro blaho těchto nešťastných Indiánů.“

P. De Smet však k této práci se nedostal.

* * *

„Nešťastným rokem“ je zván v Americe rok 1849 pro mnohá neštěstí, jež navštívila Ameriku. Ani St. Louis nebylo ušetřeno. V noci na Nanebevstoupení Páně zničil zhoubný požár 27 lodí, a v městě shořelo přes 500 domů. Tutož skoro dobu přišla na město cholera a zuřila zde několik měsíců. Některé dny bylo více než 200 mrtvých. Kdo mohl, prchal z města.

Nikoliv však P. De Smet. Byl první na místě, když požár ohrožoval sirotčinec, katedrálu a arcibiskupský palác, zachránil drahocenné kusy, dal přenést knihovnu a archiv na bezpečné místo a nabídl kolej za obydlí pro sirotky. Na prosby své jedné netere, aby se zachránil před cholérou do Belgie, odpověděl: „Amerika nemá dosti kněží, aby bylo možno všem potřebným udělit sv. svátosti, a ty se o mně domýslíš, že odejdu? Na bojišti chci umřít. Utékou-li starí bojovníci z bitvy — co učiní pak mladí rekruti?“

Neutekl, nýbrž podělil se poctivě se sedmi kněžími z university o péči o nemocné, dám i noční. Moru se nebál; odporučili sebe a celou kolej s 200 chovanci ochraně Matky Boží. A ne nadarmo! Ačkoliv stála kolej v městské čtvrti silně zamořené, byla ušetřena jakékoliv nákazy. Přednášky nebyly přerušeny ani jeden den, a za šest měsíců, co kněží vytrvali u nemocných a umírajících, nezemřel na choléru ani jediný.

Avšak P. De Smetovi nebyl ten rok tak milostiv, jako jeho spolubratří v St. Louis. Jemu se stal rokem nešťastným a počátkem těžkých zkoušek.

Bývalý viceprovinciál P. van de Velde, od několika měsíců generální prokurátor a socius provincie, byl od Sv. Otce jmenován biskupem v Chicagu. P. De Smet musel převzít osírelé místo. To znamenalo vzdáti se všech plánů v misiích, vzdáti se apoštolování u milých růdochů. Nemohl již vydati se na cestu do Skalnatého pohoří a do prérií. Zato musil jako generální prokurátor sedávat nad účetními knihami, počítati se suchými číslíci a starati se, jak sežene peníze pro všechny potřeby různých rádových domů na Missouri. A peněžní nouze, v jaké provincie vězela, byla nemalá.

Jako socius měl za úkol svému provinciálnímu představenému ulehčiti v korespondenci a podporovati jej při visitaci kolejí a domů. Úřad bez přílišné zodpovědnosti a bez příležitosti samostatného jednání! Bůh sám ví, jak těžko dolehlo toto rozhodnutí predstavených na horlivého misionáře.

Avšak P. De Smet byl pravým jesuitou; píše svému bratrovi: „Jsem jako voják a vytrvám na místě, kam jsem poslán“. Mimo to dostalo se mu ujištění, že toto ustanovení je jen prozatímné. Tu ho zasáhla nová rána.

V listu ze dne 7. února 1849 sděluje mu totiž generál Tovaryšstva Ježíšova P. Roothaan, že byly o něm opětne poslány nepříznivé zprávy do Říma, hlavně že P. De Smet nedbá slibu chudoby.

Pravíme „opětne“; neboť první podobné obvinění pocházejí ještě z doby, kdy P. De Smet dlel v Oregonu. Tehdá však bylo možno De Smetovi snadno se ospravedlnit, a generál vyslovil mu r. 1848 skrze viceprovinciála P. Eleta „plnou důvěru“.

Toto obvinění bylo pro našeho misionáře velmi bolestno. Se slzami zapříjal P. Eleta, aby ho zbavil úřadu generálního prokurátora. Vždyť ho nepovažují za hodná toho úřadu! P. generálovi pak poslal 3. dubna vyúčtování od r. 1840, tedy od doby, kdy spravoval misijní peníze.

Tyto účty předložil svým představeným v Americe k revisi. Kde se nalézala zbytečná vydání nebo dluhy, „tam bylo jednáno proti jeho úmyslům a rozkazům.“

„Co se týká mne samého,“ pokračuje P. De Smet, „nehledě k malé mzد svých průvodcích, vykonal jsem cestu třikrát ze Skalnatého pohoří do St. Louis, aniž bych byl vydal jediného piastru. Na poslední cestě vykonal jsem 3000 mil, cesta trvala čtyři měsíce, a já jsem spotřeboval 50 piastrů.“

Tutéž šetrnost zachovával kněz na svých cestách v Evropě. „Když jsem byl v Paříži, daleko vzdálen od kolejí jesuitské, spokojil jsem se s hrstí kaštanů, to byl můj oběd. Cestu z Marseille do Říma vykonal jsem tam a zpět na palubě parníku a spokojil jsem se s kouskem masa a chleba, jen abych šetřil. — Neu-

vádím rád tyto jednotlivosti a maličkosti, musím to však učiniti k svému ospravedlnění. Jsem-li v neprávu, prosím za odpusťení.“ —

Tyto skutečnosti mluvily tak přesvědčivě, že byl P. De Smet ve svém úřadě jako generální prokurátor a socius potvrzen, a poměr jeho k představeným stal se opět srdečnějším. Neměl se však nadlouho těšiti, neboť z jeho milých misií indiánských docházely smutné a bolestné zprávy.

P. Point byl r. 1847 přesazen do Kanady a musej svých 1100 nověobrácených opustiti. Byla obava, že „Černé nohy“ upadnou do starého barbarství. U „Ploských hlav“ bylo ještě hůř.

Sancta Maria, první osada misijní na horách, výjela se přičiněním kněží a pílí mladé křesťanské obce velmi slabně, že byla zásobena v milém a úrodném údolí všemi životními potřebami. Proto poskytovala tato krajina cestovatelům mnohou výhodu. Na zimu přicházeli tam američtí lovi a trappeři, aby prý vykonali své náboženské povinnosti. Skutečně však vyhledávali misii jen za odpočinek. Ba někteří oddávati se před očima nověobracených svým nezřízeným náruživostem, a když jim kněží vytýkali, že dávají špatný příklad, štvali Indiány proti misionářům. Namlovali nezkušeným rudočlům, že ctižádostiví jesuité přišli přes moře, aby je utlačovali a oloupili o jejich území.

A toto jedovaté sočení neslo poznenáhla ovoce. „Ploské hlavy“ obrátili se sice upřímně ku křesťanství, neztratili však své vrozené náklonosti k toulavému životu. S počátku poslušni a přítulni, odcizovali se poznenáhlu svým dobrodincům a zároveň zapomínali na křestní slib. Též se v nich probouzela stará vášeň ke hře, a kořalka dovážená od bělochů dilo dokonávala. Letní lov r. 1849 dal podnět ke zlým výtržnostem. Ze studu báli se tito kdysi dobrí rudoši vrátili se do Sancta Maria. P. Megarini přijal je s dvojnásobnou laskavostí; rudoši však cítili ve všem výčitky, a tak se stalo, že jednoho rána všichni ti, kteří byli na lovu, osedlali koně a rozobili své stany tři míle od osady. Jen několik starců vytrvalo u misionářů a želelo

poblouzení ostatních. Bohužel, neměl náčelník Viktor ani moc ani vlivu svého předchůdce. Byl-li vyzván, aby zprostředkoval, odpovídal: „Co mohu činit?“

P. Megarini chtěl stůj co stůj zbloudilé ovce přivésti zpět a následoval je jako dobrý pastýř. Nic však nepomáhalo. V této nouzi obrátil se o radu ke svému představenému P. Accoltimu. Ten mu radil, aby na čas misii opustil. Snad „Ploské hlavy“ pak přijdou k náhledu, co ztratili v misionářích a budou kajícené prositi o návrat. Totéž získalo napolo ztracené „Šidlovitá srdce“.

Hluboce zarmoucení opustili misionáři koncem 1850 Sancta Maria, kde zažili tolík duchovních radostí. P. Ravalli odebral se k „Šidlovitým srdcím“, a P. Menegarini napřed do Willamette; pak musil jít s P. de Vosem do Kalifornie, kam již r. 1849 z misie Oregonské byli povoláni P. Accolti a P. Nobili.

Křesťanská osada u „Černých noh“ opuštěna! Misie Sancta Maria rozpadla se jako domek z karet! Jak zranila tato zpráva srdce P. De Smetovo! A on je daleko, a nemůže raditi, nemůže zachrániti! Lze snadno pochopiti, že se ve své nouzi obrátil nanovo na P. generála.

Věren poslušnosti převzal úřad socia a generál-místě, kam jsem byl poslán.“ Známe již tento výrok z listu psaného bratrovi. Dodává však k tomu: „Než i voják může mít tajnou tužbu, a netřeba mně tobě upřímně doznati, že touha má tihne k rudochům. Přese všechno strádání, námahy a nebezpečí byl by život u nich pro mne svátkem oproti zdejší věčné jednotvárnosti.“

P. De Smet podal P. generálovi zprávu o přání svého srdce: „Reumatismus je přemožen, i cítím se opět dosti silně i k dalekým a obtížným cestám. Pokyn Váš stačí, a vydám se ihned na západ, kde úpí tisice duší pod tyranstvím satanáše. Naděje pokrtiti tam děti a připraviti na smrt ubohé starce dodává mi nových sil. Dávno toužím tam se navrátit.“ (2. února roku 1850.)

Byla mu však vyčkati příštího jara, kdy se zdála být k tomu vhodná příležitost; monseigneur Miège chtěl být uveden ve svůj pastýřský úřad u svěcených kmenů indiánských od P. De Smeta. Již viděl v duchu misionář nové osady východně od Skalnatého pohoří; ve všech dopisech zračí se radost a ples srdce jeho; všechno bylo na cestu připraveno. Tu dopadla na kněze nejtěžší rána, nejtrpčí zkouška...

Dopis z Říma ze dne 14. dubna 1851 zapovídá mu návrat do misií. A nedosti na tom! P. De Smet poznal, že představení Tovaryšstva Ježíšova o jeho starostech a střízlivém úsudku pochybuje!!

P. Laveille shrnul pochybnosti proti P. De Smetovi ve dvě obvinění hlavní:

„1. Uveřejněné zprávy misionářovy jsou více vybášněny než pravdivy a působí nově příchozím trpká zklamání. 2. P. De Smet poškodil misie velikou štědrostí a svými sliby.“

Pochopíme, že smutné zkušenosti posledních dvou let vyvolaly u P. generála veliké pochybnosti o pravých poměrech v indiánských misích a že měl dosti přičin k oprávněným starostem. Měl jako představený povinnost zjistiti dobrý vývoj misií a vyvarovati se vší překotnosti. Mimo to byl Řím od Oregonu a Skalnatého pohoří příliš vzdálen, že bylo takřka nemžno zjednat si jasného obrazu o stavu věci. Musili se v Římě spokojiti se zprávami, které nebyly vždycky správny.

P. De Smet byl dobývatelem. Obtíží neznal, aniž ho zastrašovaly; přemáhal je, a kde se jiným zdálo, že není možno proniknouti, jemu se otvíraly cesty. Kde jiní viděli jen poušť, tam viděl on již zralou žen. Proto přicházel a oral brázdy v širém kraji, rozséval símě Boží a volal dělníky, kteří by zalévali a pečovali o útlé bylinky. Což však, nebylo-li dělníků?

De Smet byl povaha plna naděje. To bylo jeho silou, v tom však byla též jeho slabá stránka.

Chceme-li dojít k spravedlivému úsudku, musíme toto všechno uvážiti. Najde-li se v jeho listech a zprávách tu a tam menší přehánění a snad vedlejší ne-

srovnalosti, iž tam není nikdy. Tvrđiti vědomě něco ne-správně, to se jeho poctivé, přímé povaze zcela pro-tivilo. A proto odmítl rozhodně tyto výtky.

Podezřívání z nespolehlivosti tížilo jemného P. D. Smeta nesmírně, a duše jeho zmalomyslněla. Píše sám (1. května 1851) svému bývalému představenému, ježenž stal se biskupem v Chicagu: „Když Jste byl a právem, že jsem hned zarmoucen, bylo-li něco proti mně řečeno. Nyní se mi přihodilo opětne něco tako-jakoby zničen. Tím více, že podle mého pevného přesvědčení je toto obvinění falešné, a následkem toho bude veliká část Indiánů ponechána sama sobě a opuštěna. A já bych byl tak rád zbytek svého života jím obětoval.“

Aby se obhájil aspoň před nejhorší výtkou, poslal do Říma jako odpověď dobrozdání hlavních misio-nářů v Oregonu, hlavně P. P. Accoltiho, Ravallijho, Mengariniho, Joseta a de Vosa. Nejvýznačnější je zpráva P. Accoltiho, superiera ve Willamette, zaslána 1. července 1847, rok po odchodu P. De Smeta ze Skalnatých hor, provinciáloví v Missouri: „Kritikové nazvou snad naše zprávy z misií příliš krásně zbar-veny. Nedbejte toho! Mohu vás ujistit, že výsledky misií, nestranně posuzováno, jsou mnohem větší, než naše zprávy povídají. To je mé upřímné mínění bez nadsazování. Je to ostatně mínění všech cizinců. Do-konec uznávají i protestanté neobyčejné výsledky.“

Podobně se vyjádřil P. Ravalli týž rok v listu, zaslaném P. van de Velde: „Upřímně řečeno, nalézám zde u dobrých „Ploských hlav“ jako v indickém ráji... Když jsem v Římě a později ve Willamette čí-tával zprávy P. De Smetovy, zdály se mně poněkud přehnané. Když však Prozřetelnost mou touhu po Skalnatých horách splnila, mohu doznati pravý opak. Spíše nevylíčil s dostatek dobré vlastnosti rudochů.“

Rovněž proti druhé výčitce, že by byl ohrozil misii přílišnou štědrotu a sliby, odvolává se P. De Smet na svědectví svých spolubratrů a spolupracovníků,

V listu biskupu van de Velde 1. května 1852 píše: „Mohl bych popsat celé archy výroky kněží z Oregonu, kteří ještě dnes, po tolika letech, oznamují jen dobré o Indiánech,“ a cituje list P. Josefa z 1. listopadu 1851: „Potěší Vás (De Smet), že misionáři u „Visutých uší“ a „Sidlovitých srdcí“, jakož i u kmenů na jezerech kolumbijských jsou velmi spokojeni, a mohu říci, že Indiáni se velmi osvědčili.“ Bylo zřejmo, že P. De Smet ničeho nepokazil.

Jak přijal P. generál odpověď P. De Smetovu nyní, kdy se misie Sancta Maria zhroutila? Ovšem, nemohl náš misionář za to, že se vplížil do tohoto rajského údolí v Sancta Maria had — křesťanští bělochové tam zaseli nepokoj a poškodili dílo Boží. Zdaž nebylo marno všechno ospravedlnování oproti skutečnosti, že musila být misie opuštěna?

Celý rok čekal P. De Smet na rozhodnutí. Ko-nečně došel list z Říma datovaný 15. dubna 1852. — P. Roothaan uznává horlivost a upřímnost De Smetova, nemohl si však události vysvětliti a píše: „Za-rumucující zprávy posledních let jsou mně nepochopitelný, a obrat ve smýšlení „Ploských hlav“ je mně záhadou.“

P. generál pozbyl důvěry v budounost misie. Proto nechtěl dátí svolení k zakládání nových stanic, dokud se mu nedostane vysvětlení; ačkoliv se mu zdá pravděpodobným, že obvinění proti P. De Smetovi jsou přehnána, je dalek toho, aby jednání misionářovo plně schvaloval. Zbytek nedůvěry zůstal: na návrat do misie nelze mysliti.

Z té těžké doby zkoušky cítil se P. De Smet, dříve tak oslavovaný, pojednou opuštěn a sám na sebe poukázán a na pomoc Boží; neboť starí přátelé jeho zemřeli nebo byli daleko. S biskupem van de Velde z Chicaga a s Monseignurem Miège, apoštolským vikářem v území indiánském, stýkal se jen písemně. Svému milému spolupracovníku v misii u Potovatomiů, P. Christianu Hoeckenovi zatlačil sám 12. června 1851 oči, a za několik měsíců vyrvala mu smrt P. Eleta, „tohoto nejupřímnějšího přítele a bratra“.

Oba kněží pracovali skoro celý život věrně spolu. Spolu vybrali se v mladickém nadšení do Ameriky a vstoupili do Tovaryšstva Ježíšova, těšili se Whitemarshu a ve Florissantu; týž den přijali svátost svěcení kněžstva a pracovali spolu věrně na kolonizaci v Missouri a při zakládání kolejí v St. Louis. Poslední tři leta byli spolu činni, P. Elet jako provinciál, P. De Smet jako jeho poradce. Nyní rozstávají, na to byl P. De Smet příliš stár.

A tak stál zde P. De Smet osamocen, a kříž tlačil ho vždy tížeji. Avšak utrpení a zkoušek nebylo něm poslední a největší lásky. Měl se od misie úplně odloučiti. A statečně nastoupil P. De Smet i tuto smutnou cestu, na níž mu žádná naděje víc nezasvitila.

List jeho ze dne 22. března 1852, poslaný hollandskému provinciáloví, vypráví o té jeho ochotě k oběti — provedeno to konečně nebylo:

„Snad Jste již dostal přípis P. provinciála, v němž sděluje úmysl poslati mne jako prokurátora viceprovincie a indiánské misie do Evropy. Rád bych úmysl o tom Vaše mínění. Již P. Elet měl podobný Co se týče mne, upřímně doznávám, že nechci nikdy nějak působiti na rozhodnutí svých představených. Jsem ochoten podrobiti se Vaší vůli. Po zralé úvaze a mnohých modlitbách přeji si sám, abych byl poslán do Evropy. Bylo by pro mne štěstím těch několik let, kterých mně Prozřetelnost Boží snad ještě do přeje, ztráviti v dokonalé poslušnosti a zachovávání svaté řehole. Cítím, že je mně toho třeba, když jsem žil tolik let v nejazších misích. K tomu mne nabádá krásná smrt P. Hoeckena, jemuž poprál Bůh milosti padnouti na bojišti, a rovněž odchod P. Eleta, který mně byl dlouhá léta bratrem v Kristu a příkladem. Ujišťuji předem, že se vynasnažím vyhověti všem Vašim přání a že vděčně příjmu, budete-li

s návrhem P. provinciála souhlasiti. Jediným přání mým u Boha jest žít v poslušnosti jako dobrý řeholník a možno-li působiti podle vůle svých představených v Americe.“

Tak stahovaly se se všech stran těžké, tmavé mraky plny bolestí a trpkostí, a Prozřetelnost vedla kněze onou smutnou a bezútěšnou pouští duchovního života, kde pod černým, zahaleným nebem nezapaje ptáče radosti, aniž prýští voda útěchy.

Osamocený poutník, živený a posilovaný jen suchým chlebem poslušnosti, krácel k hoře Boží ve vzdáleném obzoru, a mohl s apoštolem říci: „Ve všem se prokazujeme jako služebníci Boží mnohou trpělivostí v souženích, v tesnázích, v úzkostech... za pocty i potupy, při zlé i dobré pověsti; jako svůdcové a jsouce pravdomluvní... jako chudí, ale mnohé obohacujíce, jako nic nemající, ale všemi věcmi vládnouce.“ (II. Kor. 6, 4. 8. 10.)

8. Úsvit. (1851.)

Jako jasný paprsek do noci jeho utrpení zasvitila mu cesta za mírem do tvrze Laramie r. 1851. Podnět k tomu vyšel od vlády Spojených Států.

Jak známo způsobilo r. 1848 objevení zlatých polí v Kalifornii stěhování národů na západ Ameriky. Území rudochů znepokojovali proti všem smlouvám bílí dobrodruzi. Za několik měsíců upravili si širokou cestu z Missouri až k Tichému oceánu. Což dbali tito Yankeeové práva domorodých kmenů? Avšak ještě byli Indiáni mocni a pány prérií, a trpce hleděli, obzvláště Cheyennové, kmene Sioux, jak běloši přes všechny smlouvy zalidňují jejich lovecké kraje. Měla-li snad vláda ve Washingtoně nechat dojít k boji? Smírná smlouva snad lépe povede k cíli.

Navrhl tudíž státní tajemník pro indiánské záležitosti (v St. Louis) Mitchel schůzku. Všechny kmeny žijící východně od Skalnatého pohoří měly se do-

staviti do tvrze Laramie. Tam mělo se dojednati, že rudoši za odškodné dovolí, aby územím jejich byly zřízeny otevřené cesty a aby na ochranu jejich byly stavěny tvrze. Návrh byl vládou schválen a shromáždění bylo určeno na léto 1851.

Ustanovení zástupcové vlády nechťeli však svou kůži vydati v sázku, a tu si vzpomněla vláda na P. De Smet, jenž znal jako nikdo jiný zemi i lid. Jeho vliv zmohl u rudochů více, než vyhružky a sliby Spojených Států. Tyto úvahy přiměly vládního komisaře, že dne 19. dubna se obrátil na P. De Smeta; psal mu: „Velice by mně těšilo, kdyby Vám bylo možno vypraviti se do tvrze Laramie. Vaše mapy a skizzy prérie a pohoří by nám velmi poslužily, a vláda by Vám vyslovila uznání. Totéž platí o každé zprávě, kterou nám podáte o zvyčích, dějinách a poměrech u Indiánů.“

P. De Smet se velmi zaradoval, že bude mítí příležitost navštívit opět Siouxe. Když tedy došel list s llistu odříci; byl mu však dán za průvodčího P. Christian Hoecken, apoštola Potovatomiů.

Dne 7. června nastoupili oba kněži na palubě lodi „Sv. Anděl“, jejíž kapitán byl dobrým přítelem De Smetovým, do srdce země Dakota. Mnoho obchodníků s kožešinami, četní podnikatelé i dobrodruzi připojili se k této bezpečné společnosti. „Tito cestovali za pozemskými statky; P. Hoecken a já hledáme statky nebeské, obrácení dushi,“ píše P. De Smet dne 16. ledna 1852.

Počasí bylo nepříznivé. Následkem dešťů a tání sněhu byla řeka velmi rozvodněna. Na míle daleko zaplavil Missouri celý kraj, vlekl v dravých vlnách celé chalupy, stodoły a vyrvané stromy. Loď měla co dělat, aby se vyhnula srázkám a zápasila se silným proudem. Nejhorší však na ně ještě čekalo.

Tři dni po odjezdu vypukla na parníku cholera a sklátila rychle za sebou třináct osob. Tútéž dobu onemocněl P. De Smet žlučovou horečkou. P. Hoecken věnoval se samojediný, jako kněz a milosrdný Samaritán, službě nemocných a umírajících.

P. De Smet ve své zprávě P. generálovi (16. ledna 1852) píše: „Bylo mně strašno přihlížeti nečinně, jak plnil svou povinnost jako hrdina. Byl jsem však tak slab a ubohý, že jsem nebyl schopen té nejmenší pomoci. Dne 18. června se zdálo, že jsem též stižen cholerou. Prosil jsem P. Hoeckena, aby mne vyzpovídal a udělil poslední pomazání. Tu byl volán k umírajícímu a pravil: „U vás není bezprostředního nebezpečí, počkáme do zítřka!“ — Ten den dlel již u tří umírajících. Bůh je svědkem, že nezapomenu nikdy, co násleovalo. Kabina P. Hoeckenova byla vedle mojí. V noci mezi 1. a 2. hodinou slyším jeho hlas. Volal o pomoc. Dovlékl jsem se bídň k jeho loži; vidím, že je blízek smrti. Prosil mne o rozhřešení: vyzpovídal jsem ho, byl ještě při paměti. I při posledním pomazání odpovídal na všecky modlitby. Jeho zbožnost hluboce dojímala spolcestující. Sám jsem se cítil tak bídň, jakoby měl i já každým okamžikem umřít a být uložen s P. Hoeckenem do téhož hrobu. Prosil jsem jej, aby, možno-li mu, mne vyzpovídal. Vzlykaje klečel jsem u lože milého přítele a soudruha a sám na smrt nemocen zpovídal jsem se umírajícímu. — Stav jeho se horšil. Zanedlouho nemohl již ani mluvit. Odevzdal jsem se do vůle Boží a modlil jsem se modlitby za umírající. P. Hoecken byl zralý pro nebe. Dne 19. června, za dvacet dní po našem odjezdu ze St. Louis, odevzdal duši svou Bohu.“

Tělesná schránka knězova byla na břehu Missouri v lesní samotě prozatím uložena. Za měsíc chtěl kapitán na zpáteční cestě mrtvolu váženého kněze převézt do Florissantu.

P. De Smet pomalu se zotavoval a podjal se služby u nemocných za P. Hoeckena. Pět cestujících podlehlo ještě strašné nemoci; byli smířeni s Bohem a zaopatřeni sv. svátostmi. Mnozí nebyli po leta u zpovědi. Krásnou smrtí P. Hoeckena byli tak dojati, že přicházeli jeden za druhým k misionářovi, kajícené vykonali dobrou zpověď a začali nový, bohumilý život.

* * *

Když dojeli do tvrze Sully, dověděl se P. De Smet, že u Indiánů bydlících v okolí, u Yanktonů, Maudanů, Arikarů a j. zuří černé neštovice. Sta obětí podlehlo nákaze. Jelikož mrtvoly zůstávaly nepohřbeny, byl za horké letní doby vzdach puchem mrtvolným v celém okolí otráven.

Sám ještě po nemoci slab, spěchal misionář neváhaje do ohrožené krajiny. Z wigwamu do wigwamu přinášel žehnání katolické církve: krtil děti, ošetřoval a těšil nemocné a urárající. Divocí Indiáni patřili s úzasmem na jeho odvahu a dojati jeho obětavou láskou naslouchali slovům „Velikého Ducha“. Byli ochotni vykonati všecko a prosili kněze, aby u nich zůstal. To nebylo možno, ale P. De Smet jim slíbil, že na ně nezapomene; pak cestoval dálé. Slovu svému dostál, byť uběhla léta, než mu bylo možno k témtoto kmenům se dostat.

Dne 14. července dospěli do tvrze Union při ústí Yelowstonu. Zde očekávali apoštola Indiánů vyslanci republiky. Několik pohlavářů připojilo se zde k spořeňnému pochodu do tvrze Laramie, místu schůzky. Cesta 800 mil vedla divokým, neprozkoumaným územím.

„Mrtvé ticho leží na této nádherné pustině,“ líčí De Smet své dojmy. „Možno zde cestovati po týdny, aniž by člověk potkal živého tvora. Zvykne si však brzy na takovou samotu a zamílujeme si ji. Dodává duši vyššího vzletu. Rozum se bystří a myšlenky se rodí. Zahľoubává se vrouceněji do modlitby a rozjímání. Čím dál je pevnější víra v toho, jenž je naším jediným útočištěm a pomocníkem.“

Za Yelowstonem dospěla karavana do srdce puštěny. Kamenitá půda skýtala málo pastvy koním. Rovněž trápila žízeň lidi i dobytek. Mračna moskytů nutila cestující, aby zahalili si tváře i ruce. S velikými obtížemi mohly těžké vozy na příkrých cestáchjeti vpřed.

Dne 2. září dostihli veliké silnice vedoucí k moři. „Cesta je jako ubity mlát, kde nemůže růsti ani travinka,“ píše P. De Smet (30. června 1853). „Mnoho Evropanů a Amerikánů kráčí po ní do Kalifornie.

Rudoši, kteří znají jen lovecké stezky, myslí, že celý národ bělochů opustil svou vlast a táhne touto cestou.“

Za osm dní po šestinedělních útrapách dosáhl cíle cesty.

Porady daly se nedaleko tvrze Laramie na široké rovině, kde protékala Nebraska. Deset tisíc Indiánů různých kmenů, po větině Siouxů, rozbilo zde své ležení a očekávalo návrhy vlády.

Dobrý znalec a přítel severoamerických Indiánů, George Catlin, líčí tyto Siouxů jako kmen zdravý, silný a bojovný. „Obyčejně se píše o Indiánech jako o žebráckých, opilých a krvlačných lotrech. To je pomluva. Cestoval jsem jejich krajinami po léta a ani mne neskalpovali, ani se na mně nedopustili nějakého násilí. Neměl jsem příčiny zvednouti rámě na svou ochranu, a nebylo mně z mého majetku ukradeno ani za šilling. A to bylo v zemi, kde není ani žalářů ani policie.“

Catlin chválí Siouxů, jak je seznal r. 1831 v plné síle, svobodných lovčů, jako nejkrásnější a nejrázovitější rasu, s jakou se na svých dalekých cestách setkal; chválí jejich statnou postavu, ostré tahy v obličeji, nos směle ohnutý, orličí, malé avšak pronikavě jasné oči.

Zajisté, Sioux byl pravým divochem se všemi stinnými stránkami barbarského života kulturního. Udatnost a lešt v boji, snaha vyznamenati se ve hrách a cviku tělesné síly a zručnosti, vytrvalost a pohrdání bolestí byly mu nejvyšším cílem. Ukrutnost oproti nepřátelům, lenost a odpor k práci, která podle mínění jejich muže zneuctívá, hrubá pověra a pod. byly chybou hluboce u rasy jejich zakoreněné. — Při tom však měl i šlechetné vlastnosti: pohostinnost, poctivost, smysl pro spravedlnost a jistou ušlechtilost.

P. De Smet nabyl nyní podobných zkušenosí. Styk s bělochy naučil sice Siouxů mnohým neznámým dříve neřestem; jemu však byli úrodnou půdou pro sémě slova Božího. Vida zde ty tisíce rudočů táborečích — statečné postavy — zakrnělé duše —, cítíl

v hloubi srdce svého starý stesk: „Žeň je velká, dělníků málo.“

Dne 12. září počaly porady. Mezi těmito kmeny do nedávna ještě rozvaděnými a v kruté nenávisti žijícími byla plná svornost a krásný pořádek. Všechny národní rozbroje se stíšily. Všichni synové pusty cítili společný původ a hledali navzájem podporu. Bylo jim všem hájiti stejná práva proti moci bělochů.

Předmětem porady byly tyto žávry:

1. Indiáni postoupí Spojeným Státům právo stavěti silnice na svém území a zřizovati vojenské posádky.
2. Indiáni se zavází, že dají bělochům náhradu za škody, které jim způsobili.
3. Indiánům bude ihned vyplaceno 50.000 dolarů ve zlatě jako odškodné za škody, které by jim byly od amerických cestovatelů způsobeny.
4. Mimo to bude Indiánům po padesát let vypláceno ročně 50.000 dolarů v přírodninách, jakých budou potřebovat.

Tato smlouva byla odstavec za odstavcem tlumočníkům přečtena a vysvětlena. Tito pak spěchali od kmene ke kmeni a vysvětlovali rudochům návrhy vládní. Třiaadvacet dní trvaly porady, než šla dýmka míru od úst k ústům. P. De Smet choval plnou důvěru v potivost vlády. Proto si upřímně přál, aby ke smlouvě došlo, a přičítal se o to všemožně. Věděl sice, že „sliby a hrozby, pušky a šavle nezmohou u rudochů tolík, jako slovo míru misionáře a prapor kříže.“

Proto též použil této jedinečné příležitosti k tomu, aby hlásal kmenům radostné poselství o říši Boží. Na shromáždišti zřídil rozsáhlý stan za kapli, kde sloužil mší sv. za přítomnosti úředníků a velikého zástupu Indiánů. Střídal navštěvoval denně kmen za kmenem, aby kázal divochům zákon pravého Boha, denně vyučoval jim o božích přikázáních, o odměně a trestu posluchačů.

„Otče!“ oslovil ho po jednom výkladu o deseti přikázáních Božích náčelník Ogallallaův, „posloucháme. Neznali jsme doposud slov „Velikého Ducha“ a do-

znáváme svou nevědomost. My jsme všichni velikými lháři. Loupili jsme, vraždili jsme, činili jsme, co slova „Velikého Ducha“ zapovídají. Ale činili jsme tak právě proto, že jsme těch krásných slov neznali. Zůstaneš-li mezi námi, abys nás poučoval, vynasnažíme se státi se lepšími.“

Na žádost rudochů, aby jim vysvětlil obřady, jak je viděli při křtu dětí mesticů, vyložil jim De Smet podstatu a účinky této svátosti. Následek toho byl, že mu matky donášely své malíčké, i pokřtil více než 1200 dětí.

„Mohlo by se snad mítí za to,“ poznamenává G. Kurth *), že taková ojedinělá kázání před posluchačstvem, které se již zítra rozprchne, aby se vrátili k svým pohanským zvykům, nemělo užitku“. To by byl omyl. Severoamerický rudoch byl hluboce a vnitřně založen. Slova misionářova podobala se seménku z podobenství. Je možno porovnat misionáře s osamělým stromem v poli. Na podzim trousí svá semena a svěruje je větrům. Což na tom, že tisíce jich zahynou, když jen jediné vyklíčí a přinese ovoce!

P. De Smet poznal tam Indiány, kteří byli úplně proniknuti pravdami víry a jímž ku křesťanství chyběl jen křest! Nejednou uslyšel, že tito mužové naslouchali kdysi v životě jeho vyučování a zachovali v srdci od té doby jeho slova jako vzácný poklad.

Abychom uvedli jen jeden příklad, nalezl misionář u Yaukonů, u nichž v létě 1868 delší čas se pozdrzel, prostý dům a v něm starého pohlavára „Pannaniapapi“ (to jest muž, který tluče ryži). P. De Smet podává o něm skvostný obrázek.

Vážený tento náčelník byl kdysi r. 1844 na kázání knězovu a dostal od něho medailku. Ač ne-pokřtěn vedl Pannaniapapi od té doby v pravdě křesťanský život, působil pro mír a smír, jevil vždy velkomyslnost a touhu po etnosti, i dával svým lidem vzácný příklad. Obzvláště uctíval tento šlechetný Indián nejsvětější Pannu. Za času cholery vystavil

*) Revue Générale XIV., Bruxelle, 1878, 269 ff.

uprostřed ležení svou medajli a všech 3000 Yauktonů uctívali ji s ním. Týž den nemoc přestala.

Pokusy metodistů odmítl starý pohlavář slovy: „Vy se chcete se svými rodinami na naše útraty obohatiti. „Černé kabáty“ nemají rodiny. Jejich srdce nejsou rozdvojena. Ti patří jen Bohu a kmeni, u nichž se na čas zdržují.“

Po 22 létech nadešel konečně den, po němž tak dlouho toužil, den sv. křtu. Mnoho hodin sedával za tichých večerů u nohou P. De Smeta, aby vnikl hlouběji do křesťanských pravd. I běloši starého náčelníka hluboce ctili a divili se, že možno u rudocha nalézti takovou ušlechtilost ducha a takovou vřelou zbožnost.

* * *

Dík příznivé náladě rudochů a vlivu misionářova dospěly porady k příznivým výsledkům. Byl domluven slavnostní smír přítomných kmenů vespolek a mír obou stran podepsána.

Druhého dne vlál hvezdnatý prapor se stanu státního tajemníka. Zároveň hlásaly rány z děl dovoz darů. Indiáni spěchali do okruhu, kde byly dary vy staveny a přijímali spokojeně jako šťastné děti z bohatých zásob a darů, které jim poslal „veliký otec ve Washingtonu“.

Napřed dostali svůj díl náčelníci. Obdrželi uniformy, a P. De Smet musel je obdivovat, jak si vykračovali ve stkvělých krojích s pozlacenými šavlemi po boku. Hodily se jim dobře k rozcuchaným hla vám a tvářím pobarveným cinobrem!!

Další dělení darů bylo klidně a nestraně od pohlavářů provedeno. 24. září Indiáni odtáhli. De Smet jim doporučil, aby se denně modlili k „Pánu života“ a slíbil poslati jim podle možnosti misionáře. Na posled stiskl náčelníkům ruce. Slíbili mu, že slibům poctivá mysl neznala záladné politiky americké.

I P. De Smet sdílel jejich bezelstnost a naději. „Rudochům nadejde nová doba, doba pokoje. Cestující mohou nyní bez obtíží procházeti pustou, a ani Indiáni nemají se od bělochů čeho obávat.“ — Jak trpce byla tato naděje zklamána!

Uloha P. De Smetova byla dokonána; radostně vracel se do St. Louis. V průvodu jeho byli vládní úředníci a oddíl Indiánů do Washingtonu. Aby viděli Indiáni požehnání misie, zastavila se výprava na cestě u Potowatomíů. Avšak to nebyl onen kmen, kde za počal De Smet svou misijní činnost. Brzy po odchodu De Smetově opustili misionáři tyto nenapravitelné opíce a obrátili se k jinému oddílu asi 2000 Potowatomíů, z nichž byla již polovice křesťanů. Na prosbu byly tam poslány sestry B. Srdce Páně za vedení 70leté Mère Duchesne, svatého života, a založily tam školu. Od r. 1848 kvetla na břehu Kansasa misie pod ochranou Matky Boží.

Misionáři přijali hladovou karavánu pohostinu a pozvali ji k obědu. Bylo předloženo množství zeleniny a ovoce, brambory, mrkev, tykve, melouny, jablka, broskve. Indiánům velice chutnalo. Na konci oběda řekl pohlavář: „Černý kabáte, dnes rozumíme tvým slovům. Tys řekl, že po ietech zmizí bůvol z našich území, pak že budeme dobývati pro sebe a své děti obživu ze země. Z prvu jsme uši své uzavírali slovům tvým, nyní však věříme. Vidíme zde šťastný kmen, dobré živený, dobré šacený. Budeme šťastní, přijdou-li k nám též „Černé kabáty“, chceme je poslouchati.“

Každým krokem, jak se blížili divoši k St. Louis, rostl jejich naivní obdiv nad krásami civilisace. Vidouce města a vsi byli plni nadšení. Největší radost však měli, když jim P. provinciál slíbil, že jim pošle misionáře.

Když P. De Smet o událostech této pětiměsíční cesty rozvažoval, napsal pln vděčnosti tato slova: „Opětne bděla nade mnou Prozřetelnost. Ani nebezpečné nemoci, cholera, neštovice, ani zlí lidé a divoká zvěř mně neublížili. Prošel jsem táborem, kde

lidé houfně umírali. Více než měsíc jsem dlel mezi mrtvými a umírajícími a opatroval jsem nemocné, stížené cholerou, aniž jsem se nakazil. Měl jsem štěstí pokrýt 1500 dětí a dospělých. Mnozí z nich již vešli do věčné slávy“. (List 13. listopadu 1851 P. Heliasovi d'Huddeghem.)

Byl příliš skromným, aby byl mluvil o svých zásluhách při projednávání smlouvy. Avšak vláda ve Washingtoně vyslovila mu ochotně svůj dík: „Jeho zprostředkování prospělo jim více než celé vojsko.“ (Chitt. et Rich. str. 1566.)

Tak byla cesta tato se svými výsledky v pravdě světlý paprsek v době utrpení, jaké právě tehdy (1851) P. Smetovi začalo; světlý paprsek a posila, z nichž čerpal sílu, aby si odnesl vítězství ctnosti v plnění svých povinností. —

9. Osvědčil se. (1848—1858.)

De Smet nesl tuto zkoušku, ani byl podezíráván a vyloučen z misií, velmi těžce, jak sám doznává. Srdce jeho zmocnila se malomyslnost.

Vytrženu býti z činnosti, pro níž byl způsobilým jako sotva kdo jiný a na niž právě tehdejší doba přímo ukazovala — a trpělivě se podrobiti, k tomu třeba více, než obyčejně ctnosti. Pochopejme, že se tomuto samostatnému misionáři dokonalé podrobení nijak nechálo dařiti. Čerpal jen síly ze ctnosti poslušnosti.

Ve svaté poslušnosti zvítězil P. De Smet a nalezl konečně — třebas až po roce — srdečný poměr k představeným a pokoj duše.

„Proč prcháš, duše má, před tímto křížem? Kamkoliv bysi se obrátila, neuješ mu. Odhodíš-li jeden kříž, najdeš snad za to dva jiné. Buď moudrá a vezmi kříž svůj na sebe, jak ti ho nebe posílá. Snaž se ho poznati a najdeš své štěstí. Jest skropen krví Kristovou, která byla vylita na odpusťení hříchů a otevře ti nebe.“

Tyto myšlenky ho utěšovaly, jak sám vyznává (22. května 1849) v protivenství a utrpení a spojovaly ho vždy více s jediným přítelem, jenž zůstává, když nás všichni opustí. Ten malomyslný stává se pokorným a snaží se býti řeholníkem, toužícím po dokonalosti.

Srdce jeho bylo vyzkoušeno a očištěno v ohni utrpení, a představení jeho poznali čisté zlato jeho bytosti a jeho ctnosti. Směl se tudíž P. De Smet 15. srpna 1855 posledními čtyřmi slavnými sliby*) spojiti úzeji s Bohem a Tovaryštvem Ježíšovým.

Nanovo zaplál toho dne jeho slib a jeho modlitba: sloužiti Bohu, jak a kde se mu zalíbí. Bůh vykázal r. 1849 misionářovi místo, De Smet znal svou povinnost a plnil ji.

Jako socius P. provinciála byl věrným pomocníkem svého představeného a v řídkých případech, kdy mu bylo vydati samostatné rozhodnutí, odstraniti tyto těžkosti, uděliti chválu nebo důtku, ukázala se vždy podivuhodná jistota, jasný úsudek a jemný takt; vlastnosti, jichž bylo obzvláště třeba v zemi, kde pracovali kněží ze všech možných národů za společným cílem.

Proto zdůrazňoval P. De Smet vždy, že hlavní snahou musí býti sláva Boží. Píše 19. července 1850 P. Heliasovi d' Huddeghem: „Svět, v němž žijeme, je pln protiv a jest si přáti v lecčems nápravy. Blaze tém, kdož — obzvláště v našem Tovaryštvu — nemají ničeho jiného před očima, než: Ad majorem Dei gloriam. Považuji za velikou škodu v mnohých rádových domech národnostní předsudky a želím jich.“

Ještě ostřejší je jeho úsudek, jedná-li se o poslušnost (13. února 1851): „Kdo vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova, aby si hrál na pána a vykonával práci, která se mu líbí, ten měl raději zůstat ve světě. Panovačnost a svévůle jsou vždy kamenem úrazu a velkou překážkou na cestě k věčnosti; neboť z nich

*) Obyčejně skládají se tyto poslední sliby za deset let (nečítaje studijních let.) P. De Smet jak známo, dokončil studie, vystoupil a byl koncem r. 1837 po druhé přijat do řádu.

vzniká často vlažnost v modlitbě a rozjímání, ihostejnost k našemu povolání a ustavičná nespokojenost s nařízeními představených. Na této cestě vzdalujeme se však vždy dál od nebe. Rozmrzelost, neklid a smucí, proč jsme opustili otce, matku, bratry a sestry a vlast. Od toho cíle nesmějí nás zdržovati maličkosti a nezřízené náklonnosti.“

Kdysi píše svému bratrovi (4. července 1854) zcela jasně a ostře: „Kdo jest spokojen jen tehda, jde-li všechno jen podle jeho hlavy a může-li rozkazovati, ten není pravým řeholníkem.“ Když však zvěděl, že jeden spolubratr ukázal se k své rodině chladným a tvrdým, nezdržel se, aby ho nepokáral: „Není správno nepsáti ani rodičům; bývají zarmoucení a pohoršeni.“

P. De Smet mohl takto psát; předcházel dobrým příkladem u vykonávání každé ctnosti. Kdysi mu bylo vytýkáno, že nezachovává chudoby. Nyní se mínění o něm změnilo docela, takže bylo o něm napsáno: „P. De Smetovi nebyla chudoba prázdným slovem, žil věrně podle ní. Kdo ho znal, ví, jak nemiloval ani elegance v šatstvu, ani nedbalosti. Svěřený statek spravoval s největší péčí a jako prokurátor provincie nevydal pro sebe bez dovolení představených ani nejmenšího obnosu.“

Jestě obdivuhodnější byla jeho poslušnost v zachovávání řeholních pravidel a denního pořádku, jak o něm dosvědčuje dlouholetý představený jeho P. Coosemans. I laikové, kteří se s ním příležitostně stýkali, byli chováním jeho povzbuzeni. Čteme v poznámce belgického seminaristy: „Bylo něco velikého u tohoto světoznámého kněze, poslušného jako dítě, an praví: „V květnu vrátím se do Ameriky, poněvadž to moji představení nařizují.“

Otevřenost takového muže neurážela. Myslil-li De Smet, že některý ze spolubratří něco má proti němu, neustal, až zmizel jakýkoliv stín nedorozumění. „Jak bych byl šťasten,“ píše P. Josefov, „kdybych Vás mohl pozdraviti v St. Louis. Jsem přesvěd-

čen že za deset minut by každé nedorozumění zmizelo. Nebylo by mně za těžko všecku nechuť, která se někdy ve Vašich listech jeví, odstraniti. Marně se tázau, co je příčinou těchto Vašich citů. Nemám tušení a ujišťuji Vás, že cítil jsem k Vám vždycky velikou lásku a úctu.“

Bыло vždycky snahou P. De Smetovou, aby i jako zástupce představeného ve styku se spoluřeholníky nebyl nějak škrobený a upjatý. Naopak. Každému se dostalo vlídného a povzbuzujícího slova. Měl srdce vždycky pro velké i malé potřeby spolubratří. Když scholastik Fr. L. Heylen odporučel se v kterési záležitosti do jeho modliteb, odepsal mu laskavě: „Žádáte mne o mši sv. Co nejdříve odsloužím za vás pál tuctu. A když zas budete mítě nějakou starost, sdělte mně, abych mohl za vás obětovati mši sv.“ (19. dubna 1856).

Neméně snažil se De Smet úřad svůj jako generální prokurátor dobře spravovati, a nebylo to někdy lehko. Že však úřad tento zastával až do své smrti, je důkazem, jak s jeho prací představení jeho byli spokojeni.

Viceprovincie Missouri čítala r. 1849 asi 200 řádových členů. Mimo universitu v St. Louis a noviciát ve Florissantu byly koleje v Bardstown, Louisville a Cincinnati, vedle toho ještě asi deset menších stanic (residencí) a v Kansasu misie u Osagaů a Potowatomů. Misie v Skalnatých horách a Oregonu byly r. 1851 bezprostředně podřízeny P. generálovi, tři léta později byly přivtěleny řádové provincii v Turině.

P. De Smetovi jako generálnímu prokurátoru bylo se starati o potřeby různých podniků. Špatné finance ztěžovaly tuto úlohu. Následkem nepokojů r. 1848 a úmrtím velikých dobrodinců docházelo almužen z Evropy méně a méně, a vydání rostlo. Příliv noviců ve Florissantu vyžadoval novostavby a bylo nutno postarat se také o jesuity vyhnané z Evropy. Ze všech stran docházely prosby o podporu.

„Máme tísňové dluhy a pokladna je prázdná,“ vzdychá De Smet začátkem r. 1849 (P. Erensberge-

rovi 13. března). A postavení jeho nebylo asi růžové, ani později píše: „Snad se již na tom světě neuvidíme. Doufám pevně, že se sejdeme v nebi, kde nebude řeči o číslicích, pohledávkách a účtech.“ Poctivě se snažil uvéstí příjmy a vydání do pořádku. Vedl knihy s největší péčí.

I z dopisů jeho viděti, jak zevrubně počítal a se snažil vyvarovati se dluhů. Kterémusi milému spolu-bratru psal do měsíce pětkrát, aby svá vydání omezil. A když to nepomáhalo, hrozí mu zkrátka a dobré: „Překročíte-li ještě jedenkrát úvěr, budu proti vaší směnce protestovat.“ — Snad to pomohlo!

Avšak ani nejdovednější správa nemůže z ničeho něco učiniti. De Smet neváhal a žbral v růzých zemích o almužnu, psal za tím účelem popisy svých cest, podal na sedmém koncilu v Baltimore arcibiskupu pamětní spis, aby byl utvořen spolek k šíření víry u západních Indiánů. Sbíral bez oddechu od rána do večera; nezapomínal však slov sv. Ignáce: „Při užívání lidských prostředků očekávat všecko od Boha.“

De Smet se naučil na svých dalekých cestách důvěrovati v Bohu, a důvěra jeho i jako prokurátora nebyla zklamána. Belgický dobrodinec posilal mu na jednu 100.000 franků. Často poslaly mu obchodní domy zboží v ceně několika set piastřů. Bohatí lodiři, bývalí žáci nebo přátelé jeho, obstarali zdarma poskytla mu volný lístek na parnících Missourských. Často došly peníze zcela neočekávaně a v pravý čas. Jen jeden příklad:

Představený jedné misie psal prokurátorovi, nedostane-li se jim rychlé podpory, že budou nuceni stanici opustiti. A touž poštou došel dopis generálního vikáře z Quebecu: „Mohu disponovati peněžním obnosem. Tázal jsem se při modlitbě, jak bych použil peněz. Vzpomněl jsem si na vás. Račte mně sdělit, potřebujete-li peněz.“

De Smet sdělil onomu prelátovi některé podrobnosti ze života misií a ponechal mu rozhodnutí, jak s podporou naložiti.

Za několik měsíců obdržel skutečně De Smet směnku na 3000 franků, splatnou do tří dnů a dva dni později došla přesně v pravý čas od generálův vikáře z Quebecu větší almužna.

P. De Smet při té příležitosti poznamenává: „Přesvědčil jsem se tak často o dobrotě Prozřetelnosti Boží, že na ni úplně spoléhám. Ten, jenž živí ptáky nebeské a šatí lili na poli, nezapomene svých dětí, nejméně zajisté těch, kteří konají všecko k jeho cti.“

Tato důvěra v Boha zachovala mu radostnou mysl v době, kdy pronásledování a nepřátelství oproti církvi katolické a Tovaryštvu Ježíšovu úřad jeho obzvláště ztěžovalo.

Tento boj vycházel hlavně od revolucionářských osmačtyřicátníků, uprchlých do Ameriky. „Dnes,“ sděluje svému bratrovi 7. dubna 1852, „je zde (v St. Louis) na 30 až 40 tisíc Němců, povětšině z Evropy vypuzených radikálů, socialistů a illuminátů. Hlavou jejich je demagog Bernstein. Od svého příchodu přede dvěma lety vypověděl boj kněžím, jesuitům, vůbec všem katolíkům a štve ustavičně své stoupence proti nám.. I Kossut, vůdce uherské vzpoury, přišel do St. Louis, spojil se s Bernsteinem a vede proti nám boj.. Pak je zde Lola Montezová. I ona je nepřítelkou jesuitů. Tvrdí, že jesuité jsou příčinou jejího vypovězení z Bavorska; v Bavořích prý vládnou jesuité a ministerský předseda je prý jejich provinciálem atd.“

S tímto trojlístkem sdružili se četní karbonáři, kteří byli pod komandem evropských zednářů a konečně podporovali tento boj a podvratnou činnost proti církvi a rádům i přívrženci tajného spolku, založeného roku 1852 (Know-Nothing). Svoboda katolíků byla tím na několik let ohrožena. Urážky, násilnosti kupily se stále víc a často musilo vojsko zakročiti na ochranu katolíků.

„Doba je pro katolíky velice vážná,“ píše P. De Smet ve svých dopisech. „V žádné zemi na světě nemají poctiví lidé méně svobody, než zde“ (8. září 1854). — Evropští demagogové, soudruzi Kossutovi,

Mazziniho a jiných přisahali nám záhubu. Bylo již sedm katolických kostelů vypleněno a spáleno. Kdo se postaví na odpor, padne noži vrahů“ (25. září 1854). — „Během tohoto roku uprchlo víc než 20.000 katolíků do jiných zemí, hledajíce ochrany proti úkladům nepřátelů. Mnozí ještě je chtějí následovat“ (24. října 1854). — „Zákonodárci v New-Yorku a Pennsylvanii starají se nyní o časné statky církve: správa nad nimi má být biskupům odňata... Začátek učiněn; jiné státy budou následovati“ (22. dubna 1855).

V Cincinnati nesměl se kněz ukázati na ulici, aby nebyl býval pohaněn. V Louisville bylo na 30 katolíků pobito nebo ve svých domech za živa upáleno. Kdo chtěl uprchnouti, byl surově hozen do plamenů. V St. Louis událo se za několik dní sedm vražedných útoků.

Jesuité nebyli ovšem ušetřeni. V Elsworthu na Maine byl P. Bapst vyvlečen násilím na ulici z domu katolíkova, kde zpovídal, svlečen ze šatů, potřen smoposměchu ulicemi městskými. Několik měsíců nato byl přepaden P. Nachon blízko Mobile na cestě ke mši sv., zbit a bylo mu pohrozeno smrtí, jestliže ihned neodejde.

I P. De Smet zakusil na svých cestách do různých kolejí a domů řádové provincie několikráté vzteklosti nepřátel církve. On však byl na nebezpečenství zvyklý. Jaký klid a jaká důvěra v Boha jeví se v jednoduchých slovech, která psal 22. srpna 1855 do Belgie: „Postavení naše není přijemno. Žijeme v starostech, ale nebojíme se. Je dobré být připravenu na vše a mnoho se modlit!“

Jak byl dalek všeho strachu viděti, že v tu dobu otevřel novou kolej v Milwaukee. Byl přesvědčen, že církve vyjde jako při všech pronásledováních z těchto bojů vítězně. Jelikož je ohrožena svoboda svědomí, povstanou na její obranu všichni katolíci.

Příští desetiletí dosvědčila úplně jeho naděje. Když De Smet vstoupil po prvé na americkou půdu, byl ve Spojených Státech jediný biskup, Mons.

Carroll a jen 25 misionářů měl na pomoc u 40.000 katolíků daleko roztroušených. K prvnímu koncilu v Baltimore r. 1852 dostavilo se již 5 arcibiskupů, 26 biskupů a 2000 kněží nestačilo pro $2\frac{1}{2}$ miliony katolíků. A všude povstávaly kostely, semináře, koleje, pensionáty, kláštery a nemocnice.

Za osm let pronásledování ustalo; v celé zemi bylo kázáno bez překážky evangelium a bohoslužby konány byly svobodně jak v kostelích, tak pod širým nebem. Bylo již 43 biskupů a arcibiskupů, 2500 kněží a více než $4\frac{1}{2}$ milionů věřících, skoro 15% obyvatelstva oproti 1% na začátku století.

Když P. De Smet přišel ponejprv do St. Louis, bylo tam sotva 3—4000 lidí. Roku 1855 udává počet obyvatelstva na 200.000. Tehdá stačil jeden chudý kostel a dvě malé školy. Zatím vzrostl počet katolíků na 50.000 duší, měli krásnou katedrálu a jedenáct kostelů, k tomu seminář pro světské kněze, krásnou nemocnici s milosrdnými sestrami, kolej Tovaryšstva Ježíšova se 150 chovanci, 120 externisty a 3—400 žáky. Mimo to byl tam ústav pro výchovu dětí, řízený školními bratry, veliké pensionáty pro dívky za vedení řádových sester; mimo to 10—12 klášterních škol, pět ústavů pro malé děti s 500 dětmi, nalezince, asyl pro propuštěné trestance. „Kostely jsou navštěvovány, že stačí sotva pojmuti množství katolíků,“ sděluje De Smet.

Tento rozmach katolického života pocházel hlavně od hromadného vystěhovalectví katolických Kanadánů a Evropanů. Nový pramen katolicismu prýšel se z tak zvaného hnutí Oxfordského, které mohutně působilo i v dálné Americe. Avšak i Tovaryšstvo Ježíšovo bylo tu neúnavně činno.

„Chci se zmíniti jen o jednom chrámu sv. Františka Xaverského v St. Louis“, piše De Smet 22. dubna 1853. „Minulý rok napočítáno v něm více než 50.000 sv. přijímání. 60—80 lidí vrací se do církve. Dvě mariánské kongregace mají přes 400 sodálů, mezi nimi jsou právníci, lékaři, bankéři, obchodníci a j. Všichni nosí medailky a přistupují měsíčně k sv. přijímání.“

K arcibiskupství Marie Panny Vítězné náleží 5—6000 údů, k bratrstvu Božského Srdce přes 8000. Nedělní školu navštěvuje skoro tisíc dětí.“

Mezi kněžími jesuity v St. Louis vynikal jako znamenitý řečník P. Smarius z Brabantska. Řeči jeho rozšiřoval i protestantský časopis „Republikán“ v tištích výtiscích. Nemenších výsledků dopracoval se německý misionář P. Weninger a holandský P. Damen.

P. De Smet nepíše ničeho o svých vlastních úspěších. Jest nám však spravedlivě dozvati, že i on spolupůsobil věrně a úspěšně na rozmachu církve v St. Louis, ve státě Lousianě i dále. Skutečnost, že biskopové američtí, tito povolani strážcové svých církví, napsali jméno P. De Smetovo na listinu navrhovaných biskupů, je důkazem vážnosti a významu jeho osoby a práce.

Avšak vždycky se podařilo, r. 1843, jakož i 1855 a 1866, úpěnlivým prosbám De Smetovým u P. generála toto „nebezpečí“ odvrátiti. „Podle mého přesvědčení“, píše na př. posledně, „nedostává se mně pro tuto hodnost potřebných ctností a vloh. Jelikož tato důležitá otázka bude nepochybě předložena Vaší Důstojnosti, jsem kliden. Mým jediným přáním v životě i při smrti jest zůstat svému povolání věrným a svým představeným poslušným“, (březen 1865.)

U muže, který se stále zabývá peněžními záležitostmi a správními věcmi, je snadno možno, že ochladne jeho ideální nadšení a apoštolská horlivost. Strohé číslice a každodenní účtování, nákup a obchodování zdají se státi se nepřáteli křesťanské nezíštnosti, lásky k bližnímu. U P. De Smeta tomu tak nebylo.

Srdce jeho zůstalo vždy mladým, nadějným v lásce apoštolské. Přední místo zaujímali vedle řádových bratří příbuzní a přátelé ve vlasti. „Žádná rozluka nezničí lásky k rodině a vlasti“ ujišťuje 22. dubna 1852. „Vlasy mé sice zbělaly, zrak slábne a sil ubývá; láska má k vám však neochabla, denně modlím se u oltáře za celou rodinu o ochranu a požehnání s nebes. Za chovejte mně za to i v srdečích svých teplé místečko

a modlete se někdy za svého strýce Petra a jeho ubohé rudochly; více nežádám.“

Právem poznamenává P. Laveille: „Všichni, kdož tvrdí o řádu, že si neváží svazků krve a přírody, měli by čísti De Smetovy listy. Nebylo snad misionáře, který by měl větší lásku k rodině. Přes vzdálenost 2000 mil žije vždy se svou rodinou. Nejmenší maličkost jest mu důležitou; není slavnosti, jíž by se v duchu nebyl účastnil, není smutku, kde by s nimi netrpěl.“

Obzvláštní láskou objímá podle příkladu Spasitelova malé děti. Když se dověděl o narození dvou synovců, píše 11. prosince 1859. „Jmérem Božím jim z dálí žehnám. Sdělte mně jejich jména, abych je mohl připojiti k těm, na něž vzpomínám při mši sv.“ — Dvanáctiletému synovci Pavlovi slibuje ke dni prvního sv. přijímání dvanáct mší sv., jmenin bratrů a sester pamatuje blahopřáním, často ve verších francouzských nebo vlámských. V rodinném kruhu je pak s radostí četli i zpívali.

A v době nejtěžších zkoušek a utrpení kreslí žertovným způsobem svou vlastní podobiznu: „Strýc je prostřední postavy, s šedinami. Uprostřed tváře slušně plné vyčnívá nos, za nějž by se nestyděl ani řek ani Ríman. Nabízku jsou ústa, která se otvírají jen k smíchu a žertu, neboť tím způsobem chválí Boha. Celkem muž 50letý, který váží 250 liber (říjen 1850). Až budete stavěti nový dům, pamatujte, prosím, na široké dvěře, sic strýc jimi neprojde.“ Listy jeho končí obyčejně dlouhým vypočítáváním, koho mají pozdravovat. Na nikoho nezapomírá.

Aby sám nebyl zapomenut, posílá často z divokého západu dary: vzácné mokasiny, buvolí kožešiny jemné jako hedvábí, šaty z gazelí kůže s ozdobami z dikobraza. K svatbě bratra Karla nabízí žertovně velikou indiánskou dýmku míru. Vhodný zajisté dárek při vstupu do stavu manželského! Kdysi poslal do Termonde výbornou mapu Spojených Států: „Pověste mapu na viditelném místě ve svém domě a po hleďte někdy na ty země, které jsem procestoval, z New-Yorku až po ústí Kolumbie, z New-Orlea-

až k Halifax, z New-Erosse k ledovcům v Athabasce v severním Skalnatém pohoří. Takto můžete sedíce pohodlně v lenošce přeletěti prérie, hory a moře, které jsem za tisícérých nebezpečí přešel, na parníku, v kanoë z lesní kůry, po železnici, na bídňém povoze, na koni a pěšky. Tu si vzpomenete na mne a častěji mi něco napíšete.“ (20. dubna 1855).

Podobizny svých milých příbuzných zavěsil okolo obrazu Panny Marie, hlavní ozdoby jeho chudobné světničky a praví: „Když se ráno probudím a vstoupím do své světničky, pozvednu zraky k Matce Boží. Doporūčím se její ochraně a prosím již za pomoc pro ty, kteří mne z okolí jejího obrazu zdraví.“

Misionář věděl, že slova: Boha jediné milovati znamená Boha nade všecko milovati a v něm všechny milovati. Láska jeho k příbuzným byla nadzemský povznešena a apoštolská. Poukazuje vždy ať v radosti či neštěstí, na vyšší povinnosti, které z víry vycházejí; ve všech listech snaží se působití apoštolský, radí, těší a je-li třeba i napomíná a varuje, laskavě sice, ale rozhodně: „Jako jediný kněz v rodině vidím se k tomu oprávněn.“

Po příbuzných měli právo na vděčnost a lásku De Smetovu přátelé a dobrodinci, a byl si toho vždy vědom. Nestačilo mu poděkovatí prázdnými slovy. Sbíral byliny, hmyz, nerosty různých vzácných druhů anebo indiánské zvláštnosti podle vlastnosti, které sám objevil, dával jména svých dobrodinců. Hlavně však pamatoval na ně v modlitbách, vybízel obrácené kmeny, aby za ně se modlili.

Na svých cestách po divokém západu stýkal se De Smet s dobrodruhy, veliteli pevností a agenty společnosti kožešinové. Byl mezi nimi leckdy vzdělaný katolík, který po léta nepocítil útěchy náboženské. Aby je uchránil vlažnosti a bludu, posílal jim dobré náboženské knihy, na př. Möhlerovu Symboliku a spisy Balmesovy.

Zanedbával-li některý z jeho starých druhů z cest své povinnosti náboženské, napomínával jej laskavě: „Psal Jste mně, že Jste obdivoval nádherné chrámy

a bohoslužbu v Baltimore. Milý příteli! Jděte o krok dál! Vždyť to není těžké, máte tam dosti zbožných a horlivých kněží. Vyznejte se kajícně ze svých hříchů a přijměte chléb života! Pak najdete poklad, pramen útěchy i radosti, a pokoj, jehož svět dáti nemůže, vejde do srdece Vašeho. Tolik let nebylo vám možno splnit povinnosti víry, chopte se příležitosti k dobrej zpovědi.“

Žádný neodolal jeho prosbám, a mnohý úředník, když se dostal po dlouhé době do St. Louis, prosil ho, aby ho vyzpovídal, požehnal jeho sňatku a pokřtil jeho děti.

Podobně zdařilo se mu svým příkladným životem a kouzlem své osobnosti získatí důvěru mnohých protestantů a přivésti mnohého na cestu k mateřské církvi. Roku 1854 připravil asi 26 lidí, mnohé vlivné osoby ke křtu sv.

Sáhala-li apoštolská láska De Smetova k příbuzným a přátelům přes moře a země, nemohla zůstat nečinnou v nouzi a bídě nejbližšího okolí. Zmiňujeme se jen, že postavil v St. Louis nový kostel, aby vyhověl potřebě katolického obyvatelstva, a při svém úřadu a svých pracích sebral k tomu potřebné peníze.

Volný čas, který mu zbýval, věnoval De Smet vystěhovalcům nouzi trpícím. Často prošlo v St. Louis za týden 2–3000 osadníků ubírajících se na západ. Bida jejich, jak ji v přístavu viděl, byla strašná. Mnozí prodělali trpkou cestu, namačkání v mezipalubí, bez světla a vzdachu a často bez chleba! Mnozí z nich, kteří hledali za mořem štěstí, umírali následkem toho již za plavby: 10% na lodích amerických, 30% na lodích anglických! Pozůstalí stávali se pak kořistí nesvědomitých podnikatelů.

A tu pečoval P. De Smet o vystěhovalce, dotazoval se jich na cíl cesty a po vlasti jejich. Často jim radil, aby se ihned vrátili a opatřil jim aspoň z části cestovné, — též varoval lidí v Evropě četnými listy před překotným stěhováním. Anebo postaral se pro opuštěné o práci a zaměstnání a umožnil jim

uchytiti se v nové zemi. Obzvláště je v příhodnou dobu napomínal, aby zůstali věrni svým náboženským povinnostem. Na Boží pomoci všecko záleží.

Bыlo mu často smutno u srdce, sestoupil-li do mezipalubí do toho klubka lidí, avšak rád to činil, mohl-li jen pomoci. Když došla do St. Louis vlámská rodina vystěhovalců: otec, matka a devět dětí. Rodiče a čtyři děti onemocněli na lodi a byly dopraveny do protestantské nemocnice. Tam zemřeli brzy otec, matka a jedna dceruška. P. De Smet ujal se hned osmi ubohých sirot a dopsal svému bratrovi, aby upokojil příbuzné jejich, že pět malých je u Milosrdných sester a tři dospělejší, že jsou u dobrých katolíků umístěni, kde se učí řemeslu.

„Jsem jako voják na místě, kam jsem byl poslán,“ psal kdysi De Smet, když mu byl svěřen úřad socia a generálního prokurátora. Moci svaté poslušnosti plnil své povinnosti věrně jako voják. Avšak i druhé slovo bylo pravdivo: o tajné touze v srdeci. Všechny jeho listy P. generálovi, příbuzným a přátelům psané v letech 1850—1858, jsou jako šípy touhy po drahé misii, po jeho „rudých miláčích.“ —

„Nejlepší částka mého života byla věnována ruchojím. Tam se mi zdařilo usušit mnohou slzu, zařídit mnohou ránu a přivést tyto chudasy k pravým cílům lidskosti. Co na tom, že zdraví mé při tom trpělo a vlas můj zbělal?“ píše 20. dubna 1853, a 12. ledna 1855 opět: „Upřímně řečeno: „srdece mé je stále u Indiánů. Oni pak žádají si též často a snažně mého návratu. Mohu jim odtud v ledačem přispěti, a jsem rád. Posílám totiž našim misionářům, čeho jim třeba k dílu šíření víry. Jelikož je nás kněží v St. Louis málo, nemohl jsem se doposud vzdáliti. Doufám, však že zbytek svého života ztrávím v divokém západu. Vroucně prosím za to Pána Boha. Než, jak Bůh chce.“

P. De Smet klidně čekal. Rozhodující slovo bylo u jeho představených.

10. Obrat. (1859—1866.)

Dne 13. května 1858 obdržel P. De Smet úřední dopis od ministra války Spojených Států severoamerických. „President (Buchanan) přál by si poslati Vás s vojskem do Utahu jako polního kněze. Je přesvědčen, že prospějete zemi v mnohé příčině. Z jeho rozkazu vám to sděluji. Snad nebrání nic, abyste tento úřad přijal.“

Překvapení bylo veliké. Měl táhnouti proti Mormonům. De Smet znal tyto zvláštní „svaté poslední dnů“. Navraceje se na podzim r. 1846 ze Skalnatého pohoří, setkal se blíž Council Bluffu s předvojem Mormonů. Byvše po druhé vypuzeni ze Spojených Států chtěli proniknouti co nejdále na západ, aby ušli svým pronásledovníkům. Kladli tehdá sta otázek misionářovi o krajích, které viděl a popis jeho o krajině v Utah patrně se jim zalíbil. Zda na podnět P. De Smeta či z jiné příčiny usadilo se deset tisíc přívrženců této sekty na březích Solného jezera za Skalnatým pohořím.

Vůdce jejich, Brigham Young, byl od vlády uznán za guvernéra v Utahu. On však prohlásil se brzy od státu nezávislým. Ze svého „nového Jerusaléma“ vzdoroval „prorok“ presidentu ve Washingtonu, a r. 1857 připravil malému oddílu amerického vojska šerednou porážku. Nato bylo uloženo moudrému a ráznému generálu Harneyovi, aby vypravil se proti povstalcům a generál navrhl De Smeta za polního kněze.

Kdyby P. De Smet se uvolil jít s vojskem do Utahu, tu by se mu jistě, jak doufal, naskytla příležitost shledati se se svými milými Indiány ve Skalnatém pohoří!

Již před čtyřimi léty (1854) dal mu P. Beckx, nástupce P. Roothaanův v generalátě, dovolení k misijní práci a rudoši přáli si vždy úsilovněji svého „černého kabátu“; neboť tisíce jich bylo zahubeno černými neštovicemi, aniž přijali křest.

„Ach“, vzdychal misionář, „kdyby přání mých představených, která pro mne svou vůli Boží, byla

totožna s přáním ubohých rudochů, byl bych dávno na cestě k nim.“

Ale jeho představený v Americe myslil dosud, že bez pomoci De Smetovy v Missouri se neobejde. P. De Smet předložil věc provinciáloví. Tento radil, aby P. De Smet úřad přijal. Za několik dní opustil nový vojenský kněz St. Louis.

Válečné tažení skončilo však dříve než vlastně počalo. Mormoni, mezi sebou nesjednoceni, vzdali se odporu a uznali ve svém hlavním městě zákonitého guvernéra.

P. De Smet používaje ochoty důstojníků, aby mohl mimo duchovní správu ve vojsku vyučovati v katolických pravdách i Pawneey, Siouxu a Cheyenny, s nimiž se náhodou setkával, a pokrťtí jím děti, povazoval úkol svůj za skončený a zažádal za propuštění z vojenské duchovní správy. Ministr vojenství však nesvolil. Ve Skalnatém pohoří povstaly zatím mezi Indiány nepokoje. Generál Harney dostal rozkaz, aby ohroženého kraje. Nikdo mu nemohl konati lepších služeb, než právě misionář Indiánů. A zdařilo-li by se P. De Smetovi sprostředkovati v Oregonu mír, zachránil by tím i svou misii. — Představení Tovaryšstva s názorem tím souhlasili.

Dne 20. září 1858 opustilo vojsko New-York; za měsíc dorazilo přes zemskou úzinu Pałamaskou do Vancouveru, generál chtěl z Kolumbie postupovati proti Skalnatému pohoří.

* * *

Dvanáct let uplynulo od r. 1846. Dvanáct dlouhých let čekal De Smet na shledání se svými obrácenými rudochy, „Ploskými hlavami“, „Šidlovitými srdci“, „Kalsipely“, „Černými nohami“. Jaké je shledá?

Bыlo již řečeno, že misie ve Skalnatých horách byly přičleněny k provincii v Turině. Avšak De Smet zůstal přece u všech kněží v Oregonu vlastním otcem a ochráncem stanic. Každoročně sebral nejvíce almužen, posílal vždy ze St. Louis bohaté zásoby životních

potřeb, šatstva, semen, nástrojů a rolnického náradí, poněvadž osady v Oregonu po mnoho let od vlády podporovány nebyly. Nezapomínal přiložiti pro misionáře knihy a nejnovější zprávy z celého světa o církvi a rádu. Byly tudíž zásilky jeho přijímány s jástem od rudochů i kněží; před rokem psal mu o tom P. Hadrian Hoecken: „Polily nás všechny slzy radosti a nemohl jsem štěstí a rozčilením celou noc spát. Pochopíte tuto mou slabůstku, poněvadž znáte život misionářů se všemi strastmi a zkouškami.“ (15. dubna 1857.)

Kmeny indiánské v horách ukázaly se vděčnými. Přijali množí křest; ochotně následovali pokynů misionářů a učili se orbě. Pole nesla bohatou žen, mlýny pracovaly bez přestání, a denně upravována nová půda. Když vládní úředníci přišli r. 1854 k horským kmeňům, byli překvapeni výsledky misionářů. Ve svých zprávách nenalézali dosti slov chvály pro zbožnost, potativost a píli nově obrácených. Tázali se: „Jsme-li zde skutečně mezi Indiány, mezi tak zvanými divochy?“

Avšak od objevení kalifornských zlatých dolů ohrožovali křesťanští běloši krásné dílo misionářů. Kalifornie byla zlatokopy zaplavena; již ohrožovali země ve Washingtonu a Oregonu, již táhli hledači zlata údolím Columbie vzhůru a zabírali všecku zemi. Co se stane s osadami P. De Smetovými?

Misie St. Paul Colville, založená r. 1854, vyvijela se krásně řízením P. De Vosa. Bylo obráceno asi 1000 rudochů ku křesťanství; nově pokrty jevili velikou horlivost. Avšak již r. 1857 naříká P. Vercruyse, nástupce P. De Vosův: „Od té doby, co zde projízdějí zlatokopové, nepoznal byste již Indiánů. Špatné řeči a zlý příklad kazí je velice, takže nás již neposlouchají. Pohlavář nechodí již do kostela, ani nás ne-navštěvuje. Hry a krádež, cizoložství a čáry jsou na novo na denním pořádku. Není jiné naděje získat opětně rudochy, leč úplným odloučením od bělochů.“

Aspoň tři leta bojovali kněží s cizími vetřelci o duše svých křesťanů; konečně však musili misi

opustiti. Odebrali se koncem r. 1858 s houštem věrných k „Šidlovitým srdcím“.

I tato misie Srdce Ježíšova, řízená P. Josemem, se s počátku krásně rozvíjela. Měla pěkný kostel, pohodlné domy, mlýn, dílny, bohaté pastviny a úrodná pole. Avšak právě toto bohatství lákalo lakovou bělochou a brzy pocítila osada zkažené sousedství.

Vášeň hry zmocnila se nanovo Indiánů, návštěva kostela byla i zde zanedbávána; o posledních Velikonocích přistoupila již jen polovice k sv. svátostem, a na napomínání knězí odpovídali svedení: „Říkali jste vždy, že náboženství bělochů lidi polepší; ale běloši, kteří sem přicházejí, jsou stokrát horší než my.“

Co mohli na to misionáři odpověděti? Co Indiáni říkali, byla trpká pravda. Na rudoších, obzvláště v Kalifornii, bylo spácháno bezpráví donebevolající. Za zemi, koně a kožešiny platilo se jim kořalkou, a na tuto nebezpečnou „ohničovou vodu“ vrhali se rudoši s náruživostí své rasy. Mužové se vraždili navzájem po stech; ženy a děti ležely jako dobytek před svými wigwamy. Ubožáci umírali jako mouchy. Avšak bělochům to bylo všecko málo a trvalo jim to dlouho. Nadali se od střelného prachu a olova rychlejší práce. Za každý skalp indiánský platilo se 20 dolarů! Honba na rudochy stala se sportem. Zabíjeli je, aby se cvičili ve střelbě! Stalo se ještě něco mnohem horší: prodávány Indiánům životní potřeby otrávené arsenikem, sypán strychním do pitné vody, dáváno jim zamoreňé šatstvo. Přidáme-li k tomu pohlavní nemoci, zavlečené sem bělochy, nebudeeme se diviti, že během deseti let počet Indiánů jediné v Kalifornii poklesl ze sta tisíc na třicet tisíc!!

Indiáni nedali se ovšem všude bez odporu zatlačovati, okrádati a ničiti. Nejdříve v Kalifornii, pak v dolním Oregonu docházelo k strašným řezím. Vláda se snažila smírným způsobem věc urovnati. Avšak Indiáni byli již příliš často oklamáni. Nedůvěra jim „vyžrala srdce“. Povstalečtí Indiáni poštvali ještě jiné kmeny v Oregonu proti cizincům. „Jsteliž staré baby? Či jste štěnata, která v nebezpečí jen štěkají?“ po-

smívali se pokojným kmenům křesťanským. „Nevidíte-li, že misionáři jsou bílí jako Amerikáni, a že všichni mají falešné srdce?“

Na neštěstí zastavilo se r. 1858 malé oddělení dragounů nablízku misie Srdce Ježíšova. Indiáni se domnívali, že jsou ohroženi. Rudoši přepadli z uenadání slabou a málo opatrnnou četu. Dragouni zůstavili všechno, zavazadla i děla a překotně prchli. Dva důstojníci a několik vojáků padli.

Výsledek opojil Indiány; měli se za nepřemožitelné. Válečný pokřik a přísahy pomsty ozvaly se všude v horách. Tomu měl generál učiniti přítrž. Po celou cestu tížila příliš duši P. De Smetovu starost o budoucnost misie. Když však koncem října 1858 přistáli na Vancouveru, překvapila je a generála zpráva o potlačení povstání.

Oddělení 600 vojáků porazilo spojené Indiány kmenů v horách úplně. Rudoši musili dát rukojmí a vydati vrahů několika bělochů.

Čeho však bylo tímto vítězstvím dosaženo? Indiáni usmířeni nebyli, nedůvěra jejich nebyla roztýlena, touha po pomstě neukojena. Boj mohl být každým okamžením roznícen. Bylo nutno získati srdece P. De Smet vyložil generálovi svůj názor a nabídl se, že půjde k Indiánům jako sprostředkovatel míru. — Generál svolil rád.

Ve tvrzi Wallawalla viděl misionář zajaté rukojmí a žádal, aby mu byli dáni za průvodčí. „Není možno!“ odpověděl důstojník. „Či máte k tomu od generála Harneye výslovne povolení?“ — „Nemám; ale jsem jist, že vám generál neučiní výčítky, vyhovíte-li mé prosbě. Znám tyto indiánské kmeny, jsou to moje děti a ručím svou hlavou za jejich věrnost.“

S radostí tálili rukojmí se svým otcem domů.

Dne 21. listopadu dorazil kněz do misie Božského Srdce, přijat s nadšením jako přítel, otec a osvoboditel. Zase bylo všecko dobře. Snadno byli Indiáni kmene „Šidlovitá srdce“ získáni pro mír. Chopili se zbraně jen na výzvu pohanských kmenů a na obranu svého území. P. De Smet mohl po ty tři měsíce, jež

v misii ztrávil, věnovatí se cele vyučování náboženství; a s dobrým výsledkem.

V čem Indiáni pochybili, bylo více z hlouposti a slabosti, než ze zloby; za to byli hodně potrestáni. Slíbili nyní slavnostně, že přeruší jakýkoliv styk s bělochy. Osm dní se připravovali na dobrou zpověď a ve Svatou noc přistoupili skoro všichni ke stolu Páně.

Ač byla tuhá zima, vypravil se De Smet v únoru ke Kallispelům v misii sv. Ignáce. Brzy dostavili se tam i Kootenaiové; cestovali několik dní cesty sněhem a ledem, aby misionářovi stiskli ruku a osvědčili mu svou náklonnost a věrnost. Jásot z jeho příchodu nebral konce. A De Smet se těšil se svými křesťany. Misie sv. Ignáce, jím r. 1844 založená při ústí řeky Clarku, byla přeložena r. 1854 na blízko Sancta Maria a spojena se stanicí „Sv. František Borgiaš“; čítala nyní 2000 pokřtěných Indiánů. Jen málo bělochů do posud přišlo do jejich území. Proto si křesťané tito uchovali první horlivost. Misie kvetla.

A prvorovení ve Skalnatých horách? „Ploské hlavy“? Dobrý pastýř nemohl přece tyto zbloudilé ovce opustiti! Ač ho srdece bolelo, když viděl tuto vždy milovanou misii v úpadku, vyhledal ji přece.

Jako „Šidlovitá srdce“ slíbili i Kallispelové, Kootenaiové a „Ploské hlavy“ zachovati mír.

U pohanských kmenů narazilo De Smetovo sprostředkování na větší odpor. Přemohl jej svou dobrotu i svým rázným počínáním. Předně je ujistil, že vláda nemůže trpěti násilnosti od Indiánů, že však je pevně odhodlána chrániti práva jejich. Chopiti se opět zbraní bylo by bláhové. Výmluvným napomínáním misionářovým přispěl na pomoc manifest generála Harneye. Jen tehdá ujdou Indiáni jisté smrti, podrobí-li se bezpodmínečně. Vítězné americké vojsko zůstane v Oregonu, při nejmenším znamení nepokojů vytáhne a nebude nikdo šetřen.

Rozpřuleného jazyka „černý kabát“ neměl. To Indiáni věděli. Proto slíbili, že přijmou podmínky vládní. Za měsíc stálo devět pohlavářů indiánských před generálem a státním sekretářem pro záležitosti

indiánské, slibovali nanovo poddanost, povoliti bělochům volný průchod svým územím, ba jevili ochotu opustiti svá bydliště, vykáže-li jim vláda nové rezervace a popřeje-li jim ochrany. Tím dosáhl misionář sám a beze zbraně pro mír v zemi více, než americké vojsko.

Aby zajistil De Smet pro budoucnost tento úspěch, vypracoval tento velkorysý návrh: „Spojené Státy přenechají Indiánům za rezervaci pás země mezi Skalnatým pohořím, horami na „hořkém kořeni“ a řekou Kootenaiů. Tam se uchýlí za vedení misionářů a za ochrany vlády všechny kmeny, roztroušené žijící ve Washingtonu a v Oregonu a odděleni od bělochů osvojí si v klidném vývoji křesťanské smýšlení a mravy.“

Harney uznal význam a prospěch tohoto návrhu a přimluval se zaň u ministerstva vojenství co nejvíceleji: „Onen pás země nebude míti do 20 let pro bělohy významu. Je těžko tam se dostati a poskytuje osadníkům daleko méně výhod, než pobřeží. Systém prováděný v Kalifornii ztlačiti totiž veliké množství Indiánů do jedné rezervace, kde by přijali zvyky bělochů, ztruskotal úplně. Náhlá přeměna nedůvěřivých divochů je nemožna. Jinak je tomu s návrhem P. De Smetovým. Uzemí jím navrhované je bohaté na zvěř a ryby, možno ho však využíti i k orbě. Missionáři mají takový livil na divochy, že je poznenáhlou zcivilisují, až bude nutno zemi tu otevřít dalšímu pokroku. Dějiny rudé rasy v našem dílu světa ukázaly, že misionář pronikl tam, kde sejhaly úřady civilní i vojenské. To týká se bělochů neméně než rudochů, a po všech zkušenostech bude nutno s návrhem misionářovým souhlasiti.“

Bohužel neměla vláda ve Washingtonu téhož rozhledu; návrh misionářův byl zamítnut.

Dne 25. června 1859 opustil P. De Smet, provázen vracejícími se pohlaváry, Vancouver. Jsa nyní sproštěn jakéhokoli úředního úkolu, chtěl nyní sám věnovatí se apoštolské práci a využítkovati okamžité dobré nálady mezi Indiány. Kmenové okolo tvrze

Colville prosili o misionáře. „Černý kabáte, chtěli bychom být dobrými a žít podle vůle „Velikého Ducha“. Avšak viz, jakým nebezpečím jsme vystaveni. Běloši vnikají vždy dál do naší země: dovážejí nám „ohnivou vodu“ a říkají, že není zapovězeno ji pít. Nežli k nám přišli, nebylo nám těžko být dobrými. Nyní však se všecko změnilo.“ Kdo by byl takovým dětinně dojemným prosbám odolal? P. Josefovovi bylo tedy uloženo, aby misii v St. Paul-Colville obnovil.

I „Ploské hlavy“ přicházeli a prosili o misionáře. Avšak od založení misie kalifornské pracovalo v Oregonu jen šest kněží. „Ploské hlavy“ musili se spokojiti s výpomocnými návštěvami ze sv. Ignáce.

Nejlepší naděje dávali Kootenaiové. „Zde vládne ještě bratrská jednota prvních křesťanů, nevinnost a pokoj,“ podává P. De Smet zprávu do Říma. „Jejich poctivost je známa, takže obchodník vzdálí-li se, nechává obchod svůj otevřen třeba i po několik neděl. Indiáni vezmou si čeho potřebují a zaplatí později poctivě všechno. Ani špendlík nechybí.“

Kootenaiové postavili si dokonce z vlastní hornlivosti kostel a scházeli se tam ráno i na večer k modlitbě. O hlavních svátcích přijímali u sv. Ignáce sv. svátosti, a kněží navštěvovali je v jejich misii dvakrát, třikrát do roka. Jelikož dostalo se P. De Smetovi povolení od P. generála obnovit misii sv. Petra — byl pro ni určen P. Hoecken — zkvetly všechny misie nanovo.

P. De Smet chystal se na zpáteční cestu do St. Louis. Dopravázel ho až na hranici Oregonu superior misie ve Skalnatém pohoří P. Congiato. Neilitoval, že podnikl námahu tohoto putování v horách, aby projevil vděčnost zakladateli a ochránci misie; píše o tom sám: „Nikdy nezapomenu, jaká to byla radost doprovázetí P. De Smetu. Zde jsem se přesvědčil, jak plně zasluhuje úcty a lásky Indiánů. Bylo dojemno patřiti na jeho milosrdnou a něžnou dobrotu k této povrhované a pronásledované rase. Rudoši nazývají ho svým otcem, ale on se k nim choval skoro jako matka.“

Z tvrze Benton chtěl starý misionář dalekou cestu do St. Louis vykonati v sedle. Avšak úplné vyčerpání šesti jeho koní přinutilo ho k cestě po vodě. I na této cestě setkával se De Smet s tisíci Indiány. Všude byl vítán; všude se zdržel dva, tři dny, křtil děti a vyučoval dospělé.

Poslední dny opustil svou malou loďku a dne 29. září 1859 dorazil na parníku do St. Louis.

P. generálovi píše: „Bohu jedinému budí chvála, a dík blahoslavené Panně za ochranu a za všechna dobrodiní na této cestě. Bylo mně velikou radostí, že jako nástroj Prozřetelnosti mohl jsem pokřtiti okolo 900 dětí. Mnohé zdály se na tu milost čekati a umíraly po křtu, aby mohly ihned Boha chváliti.“

Během tohoto roku urazil misionář na 5000 mil.

* * *

Příští měsíce a leta vidíme P. De Smeta v neúnavné práci pro misie. Spěchá do Evropy a hledá nové dělníky. Když se vracel r. 1861, zuřila v Americe secesionistická válka. Sever chtěl otroctví zrušiti, jih, Secessionisté, podržeti. Volnost misionářů byla omezována. Právě stát Missouri byl středem nejhorších bojů. Každé město, každá ves dělila se na dva tábory, které spolu trpce válčily. Nikdo nebyl jist životem.

Avšak De Smet staral se neúnavně o své redukce. Zůstal-li stát misiím dlužen slíbené peníze, poněvadž všecko spotřebovala válka, — misionář zajel do Washingtonu a vyložil ministrům nutnost přesného placení; neboť budou-li kněží donuceni zavřít indiánské školy, mohli by se rudoši, posud věrní poddaní Unie, přidati k povstalcům. To pomohlo.

Při těchto poradách setkal se De Smet častěji s presidentem Lincolnem. Osvoboditel otroků a ochránce Indiánů brzy si rozuměli. — Vůbec byl misionář všude srdečně vítán. Vysocí státní úředníci zvali ho ke stolu. Když večer na belgickém vyslanectví byl ve společnosti zástupců různých vělmocí. „Páni ve slavnostních uniformách, obtěžkáni řady, a já v ošumělém taláru, na

němž chyběly dva knoflíky. Ale všecko šlo výborně, a dobré jsem se s velikým panstvem srovnal. Musím se však přiznat, že se cítím v kruhu svých rudochů volnější, když si sednou na zem, veselé se baví a jedí s chutí buvolí pečení, nebo šťavnatý kus z vykrmeneho psa.“ —

Každoročně posílal do hor potřebné nástroje a čestvé zásoby životních potřeb. Nejradiji je svým Indiánům sám dovázel. Roku 1861 bylo všecko k odjezdu připraveno, když smrt P. provinciála P. De Smetta, jenž posud byl sociem, zdržela do příštího jara. Potom však nezdřel ho již ani úřad ani secesionistická válka. Uřadu socia byl na prospěch svých misijních cest zbaven, a průvodčí listy provedly ho na jaře 1862 a 1863 šťastně bitevními řadami.

Ponejprve dospěl jen k misii St. Peter u „Černých noh“. Tam odevzdal dvěma italským kněžím Giordaovi a Imodaovi, nástupcům P. Hoeckena, očekávané zásoby životní, pluhů a nástroje. Parník jeho však se již vracel a nutil misionáře k návratu.

Na druhý rok však vykonal De Smet v nejhorší dobu secesionistických bojů a povstání Siouxů svou největší okružní cestu, napříč Amerikou a okolo celé severní její části.

Hned první dny bylo viděti zpustošenou zemi. Často pluly po řece mrtvoly, a cestující číhali s puškou v ruce na nepřítele. Velká děla na palubě zvětšovala nepříjemný dojem. P. De Smet se nerozčiloval. „Bojuji jen zbraněmi duchovními. Denně přináším obět mše sv. Oba bratři — určeni pro misii St. Peter — a já máme důvěru v ochranu Boží. Je-li Bůh s námi, kdo proti nám?“ a Bůh misionáře chránil.

Paro letní vysušilo řeky, takže nízký stav vody nedovoľoval další plavbu. Kapitán musej tedy na Mléčné řece, vzdálené 300 mil od tvrze Bentonu, náklad vyložit. Cestující, jichž bylo 90, postavili v lese stanu a čekali na povozy, aby mohli svá zavazadla dopravit dále, — všichni plni úzkostlivého napětí; neboť celý kraj okolo byl ohrožen povstaleckými Sioux, kteří již několik parníků přepadli a bělochy

pobili. Najednou zazněl výstražný pokřik: „Jíž jdou!“ Skutečně! A než bylo možno chopiti se zbraní, útočila tlupa 600 Siouxů na ležení.

Bez bázně vykročil De Smet naproti nepříteli. Jeho ostré oko poznalo některé pohlaváry, s nimiž se byl již dříve setkal. A Siouxové ho též poznali.

„To je černý kabát“, který zachránil mou sestru,“ zval syn „červené ryby“, velkonáčelníka Ogallalla. Sestra tohoto válečníka byla r. 1848 unesena. De Smet — tenkrát po prvé na své misionářské cestě k Siouxům — slíbil zarmoucenému pohlaváru, že mu ji zachrání. Zvláštním řízením došla dívka brzy nato zdráva do ležení, zachráněna podle přesvědčení divochů „velikou modlitbou“ a mocí „černého kabátu“.

Slovo Ogallallaovo učinilo z divokých útočníků dobré přátele. De Smet se s nimi bavil, podělil je kávou, cukrem a biskvitem; uklidněni tálili krvelační divoši dál.

Za měsíc bylo možno táhnouti dále.

St. Peter byl prvním cílem cesty. Misie činila dobré pokroky, čítala již 1500 křesťanů.

Dojat viděl De Smet, jak tento divoký dřív nářudek žije nyní klidně, shromážděn okolo oltáře, obcuje oběti mše sv., přijímá svátosti. Misie slibovala skvělou budoucnost.

Pak šla cesta do hor. Naposled! R. 1866 pokusil se sice ještě jednou, aby uviděl své děti ve Skalnatých horách, avšak dopravil své zásoby jen až do tvrze Benton. Nepříznivé poměry tyto donutily ho k návratu.

Naposledy ve Skalnatých horách! Zda to Indiáni tušili? Skoro by bylo možno tomu věřiti.

S větrem o závod letěla zpráva od kmene ke kmene a zaplavily ohně na horách na radostnou zvěst: „Veliký černý kabát“ je zde!“ Cesta od stanice ke stanici byla pro starého misionáře vpravdě průvodem vítězným.

Tisíce rudochů děkovalo mu za sv. křest, za mír s vládou a za mír v srdci, jehož svět dáti nemůže. Pospíchali k němu, a De Smet žehnal svým milým

dětem, rozdával růžence a medailky, křtil maličké, zehnal sňatkům a byl šťasten.

Nezapomněl na př. nikdy onoho večera u Kallispeleů a „Ploských hlav“. Válečníci chystali se na lov buvolů. Zazněl jasný hlas zvonku. Pohlavář zvonil k andělskému pozdravu, všichni poklekli, — misionář uprostřed, — a modlili se Anděl Páně.

Ve Sv. Ignáci pracoval P. Grassi na díle P. Hoeckenově zdárně dál. Položen základní kámen k nové nemocnici a dívčí škole. Chyběly ještě sestry. P. De Smet obrátil se na klášter „Božské Prozřetelnosti“ v Montrealu, a za rok přejímají tamější sestry péči o nemocné a výchovu dívek.

I v krásném údolí Sancta Maria oživila stará horlivost a v Colville obstarává misii Sv. Pavla P. Josefa, navštěvuje odtud kmeny na Columbii a nalézá všude „věrné stoupence, k nimž neřest opilství nemá již přístupu.“

Nejvíce se potěsil De Smet u svých „Šidlovitých srdcích“ v misii Srdce Ježíšova. Věrni svému slibu neporušili míru od r. 1859. Kněží Gazzoli a Carnana divili se tomuto kmeni kdysi tak divokému, jenž nyní byl vzorem všem ostatním. Vyznamenával se neomezenou důvěrou k misionářům, poslušností a čistotou mravu. „Misie je rájem,“ pravil náčelník sousedního kmene, pozoruje život a jednání „Šidlovitých srdcích“, a ani se mu od nich nechtělo.

P. De Smetovi dálo se podobně, ale podzim nutil ho k loučení.

V Oregonu vykonal kněz několik návštěv; mimo jiné u Monseignera Blancheta, biskupa toho kraje, a u sester „naší dobré Paní,“ které tam on přivedl a které tam měly již několik don.ů.

Dne 3. listopadu vstoupil v St. Francisco na loď.

Jesuité v St. Louis neměli po několik měsíců o De Smetovi zpráv, dostihl-li tvrz Bentonu, či padl-li válečnou sekerou Siouxů.

„Strachujeme se o něho velmi,“ píše P. Arnold do Belgie, „neboť zásoby, jež s sebou vezl, mohly lakotu divochů drážditi. Mimo to zapomněl P. De Smet

v St. Louis svůj velký měděný kříž, dle něhož jej divoši poznávali.“

Když naděla zima, pozbyli v provincii veškeré naděje. Kněží sloužili za svého spolubratra zádušní mše sv. Tu se za mrtvého považovaný najednou 17. prosince objevil v universitě. Ani Secessionisté ani Indiáni nezkřivili mu vlásku. —

Avšak 3800 mil. za osm měsíců bylo přece trochu mnoho a podrylo jeho zdraví nadobro. Dostavila se rheumatická ochrnutí. Dlouho nemohl vycházet a na veliký svůj zármutek ani níž sv. sloužiti. S bolestí píše: „Od vysvěcení svého na kněze r. 1827 olupuje mne nemoc ponejprv o tuto útěchu (15. března 1864). Život poznenáhlou uniká. Jsem ve věku 64 let a jsem přesvědčen, že se blíží konec. Fiat voluntas Dei! (Staň se vůle Boží!).“

Pomalu se zotavoval a jak jen mohl povstat a choditi, staral se hned o nové zásilky do Oregonu.

Avšak Prozřetelnost měla pro něho ještě jiný úkol, úkol, který povznesl jednoduchého řeholníka na historický význam pro tehdejší Spojené Státy, úkol veliký, vznešený, jímž dokončil důstojně svůj veřejný život a svou činnost.

11. **Apoštol Siouxů. (1864—1869.)**

Schůze ve tvrzi Laramii zajistila Siouxům nerušený majetek území s jedinou jen podmírkou, že totiž budou provedeny cesty a že bude postaveno několik tvrzí. Spojené Státy se zavázaly platiti jim po 50 let jako odškodné 50 tisíc dolarů a chrániti jejich práva.

Siouxové své sliby plnili, Američané nikoliv. Senát změnil jednostranně a libovolně smlouvou a omezil počet let platebních na patnáct, aniž by straně protivné byl sdělit slůvka. Zároveň vnikali osadníci do indiánského území, byla zakládána města, zřízeny velké silnice; středem území měla jít pacifická dráha; zkrátka: Hořejší Missouri bylo sloučeno s republikou a zřízeny tři nové státy: Dakota, Wyoming a Montana.

S hněvem v srdeci hleděli Indiáni na tuto věromost. Denně se množily jejich žaloby.

„Běloši zaplavují jako hadi naši zemi a přivlastňují si naši půdu. Od příchodu jejich prchá naše zvěř, umíráme hlady. Styk s nimi nás otravuje,“ takto volal v trpkém hněvu „Černý ostříž,“ jeden z nejvýznamnějších pohlavářů indiánských a Siouxové lkali: „Tam kam vkročí běloch, není ani bůvola ani antilopy. Nebudeme čekati, až běloši všecku zvěř, životy našich rodin, z našich rovin zaplaší. Vzhůru! Hajme svou pustu, svou otčinu, svůj život!“

Když vypukla secesionistická válka, poznali Siouxové, že naděla vhodná doba. Anglie dodávala zbraně a střelivo. Tu vykopali Indiáni válečnou sekeru, zamávali tomahavkem a ozdobili se válečnými orlím pery. Krvelačnost se probudila. Za tři dny pobili na hranici Minnesota na 1000 bělochů a osady přistěhovalců spálili. Zoufalý boj Siouxů započal. Spojené Státy vyslaly vojsko pod generálem Sybleyem, který dobyl jádřichsi výsledků. Když však zajatí Indiáni byli odsouzeni k smrti, odpověděli Siouxové novým vražděním.

Bыло posláno druhé vojsko pod generálem Sullym. Co však pomohlo spojeným americkým vojskům proti 5–6000 divokých válečníků, kterým nebylo třeba hájiti ani měst, ani pevností, ani nahromaděných zásob, a nevlékli s sebou zavazadel? Na svých ohnivých ořích znepokojovali a přepadali ve dne v noci vojsko. Byli stále nabízkou a dopadnouti je nebylo možno. Vždycky unikli pronásledování.

Polní tažení r. 1862–63 stálo Unii 20 milionů dolarů, a nebylo vyhlídky na konec. Zlá věc v době občanské války!

Tu si vzpomněli na dobré služby P. De Smeta v povstání indiánském v Oregonu. Když se misionář zastavil na své poslední cestě z hor ve Washingtonu, byl požádán od státního sekretáře a od komisaře pro indiánské záležitosti, aby se vydal jako vyslanec vlády k Siouxům a nabídl jim mír. De Smet měl jednat s rudochy, provázen vrchním velitelem a různými vládními

úředníky. Byla mu slíbena náhrada cestovného a veliká odměna.

Tyto návrhy řeholníka nezklákal. Bál se spíše, že by u Indiánů pozbyl na úctě a vážnosti, kdyby přišel k nim jako posel z Washingtonu od „pohlavára velikých nožů“, který byl kdysi jejich „Velikým Otcem“, nyní však je jim největším nepřítelem. Naproti tomu byl De Smet ochoten vydati se na cestu na vlastní útraty a bez odměny, avšak s tou podmínkou, že nemusí cestovati ve společnosti vojska a vládních úředníků. Byla to ostrá kritika vládní politiky, vyjádřená jemným způsobem. De Smet věděl, že všechn livil jeho u divochů spočívá v titulu „vyslance „Velikého Ducha“, který mu rudoši dali.

Jelikož kněz chtěl svůj záměr provésti tak, že se vypraví napřed k pokojným kmenům Siouxským a pak ke kmenům povstaleckým, a slíbil, že chce jednat za souhlasu vlády, byli ve Washingtonu ochotou jeho nadšeni.

Představený rádu choval velké obavy, že má ležitý misionář vydati se sám ke krvelačným divochům. De Smet odvětil: „Je mně útěchou, že budu pod ochranou Boží a poslušnosti.“ Vydal se tedy, sotva se z vysílení poslední cesty poněkud byl zotavil, dne 20. dubna 1864 opět na cestu.

Bez jakékoliv příhody dorazil 25. června do tvrze Bertholdu při ústí Malého Missouri. Nedaleko bydleli v jedné osadě tři pokojné kmeny. Misionář poslal k nim posly a pozval náčelníky k rozmluvě. Zatím hlásal slovo Velikého Ducha.

Pozoruhodná událost dodala řečem jeho neočekávaně velikého vlivu. Žen minulého roku byla velmi špatná. Rudoši těšili se letos na lepší úrodu a zorali rýči a buvolímu hnáty na 1000 měřic pole. Avšak nebe bylo uzavřeno; nepršelo dlouho. Sucho hrozilo nanovo hladem. Hledali tudíž u misionáře pomocí. „Čeráj kabáte, ty jsi mocný; můžeš-li způsobiti, aby pršelo?“

„Ne, poručiti, aby pršelo, nemohu. Ale modlitbou je možno dosíti od Velikého Ducha všeho. Chceme ho

společně prositi a budu za vás mluviti „velikou modlitbu.“

Druhého dne již pršelo vydatně celých 24 hodin! Později opět se modlili o déšť a opět zaprchlo. To působilo na divochy velikým dojmem a pozorně naslouchali slovům misionářovým.

Dne 8. července konečně ukázali se na druhém břehu Siouxové. Vojáci ve tvrzi se náramně polekali. De Smet však zajel k nim sám na svém člunu. Pohlaváři konečně přece svolili, že budou vyjednávat s vládou.

Generál Sully však nesouhlasil s návrhy Indiánů. Považoval za svou povinnost rudochů důkladně potrestati, prve než bude jednat o mír.

Námitky De Smetovy byly bezvýsledny; rozhodl se tudíž vrátiti se do St. Louis. Úřední jeho misse se nezdařila (na škodu Unie!) avšak misionář dosáhl pěkných apoštolských výsledků: 800 křtů, četné církevní sňatky, kázal u tří, čtyř kmenů a měl vyhlídky na založení křesťanských osad na horním Missouri; smýšlení Indiánů bylo misionářům příznivo.

R. 1865 na jaře pokusil se De Smet po druhé zprostředkovati mír; během r. 1866 setkáváme se s neúnavným dělníkem tímto v zemi Siouxů při práci o mír a apoštolát.

Na Nanebevstoupení Páně r. 1866 sešlo se v okolí tvrze Sully 200 neutrálních Siouxů, Yanktonové, „Tlustá břicha“, Ogellallaové, „Černé nohy“ a jiní. De Smet tiskl jim jako starý přítel ruce, a oni mu předkládali všechny své strasti, vyprávěli o kruté zimě, o hladu a o velké úmrtnosti u svých kmenů.

Misionář vynasnažil se je těšiti a nabádati k míru. Co však on postavil, rozbořili úředníci a kolonisté rušice úmluvy svým bezohledným jednáním. P. De Smet bolestně si stěžoval, a jen neomezené úctě divochů lze děkovati, že bylo dosaženo jakéhosi smíru. Začátkem srpna vrátil se do St. Louis, parnem horkého léta na smrt vysílen.

Několik měsíců trpěl rheumatismem, a byla obava, že ohluchne. Stáří se hlásilo. Avšak na podzim se

opět zotavil, a starý humor se mu vracel. „Kraken de Beenen, het hart is goed,“ „praskají-li kosti, srdece je dobré,“^{*)} žertoval a 26. listopadu ohlašoval domů: „Bohu díky, zdraví mé se zlepšilo! Zřídka potřebuji lékaře i jeho lektvarů. Již několik neděl stojí na kamnech dvě lahve s medicinou; dívám se na ně z povzdálí.“

* * *

Stále ještě zuřilo vraždění rudochů a bělochů. Následkem ustavičných násilností vojáků a kolonistů rostl počet vzbouřenců do tisíců. Dalšímu šíření vzpoury muselo být zabráněno stůj co stůj. V této nesnázi obrátila se vláda opětne na P. De Smeta: „Každému je známa Vaše vážnost a Váš vliv u Indiánů. Není pochybnosti, že vaše osobní zakročení dosáhne nejlepších výsledků. Bližších pokynů vám neudělíme a ponecháváme Vám úplně volnou ruku.“

Dne 12. dubna 1867 De Smet odcestoval, nikoliv bez obavy, dosáhne-li nějakých výsledků. „Jak mne hrdí rudoši přijmou, když mávají válečnou sekerou a když sta skalpů vlaje na kopích jejich? Utěchou je mně důvěrná modlitba, sám nezmohu ničeho. Odevzdávám se do vůle Boží a do ochrany Matky Boží, neposkvrněné Panny.“

Tentokrát volil De Smet, aby se vyhnul nebezpečnému Missouri na jaře vždycky rozvodněnému, cestu po zemi přes Chicago až do Sioux-City; odtud použil parníku.

Vláda udělila mu jako mimořádnému vyslanci titul majora. „Zvláštní titul pro jesuitu,“ mínil De Smet. „Má však to dobré, že mám volný styk s katolickými vojáky.“ Použil volného času na parníku, aby udílel vyučování v náboženství cestujícím vojákům a je zpovídal — ovšem ne jako „major“.

Přistála-li loď u břehu, navštěvoval provázen hodnými Pannaniapapi indiánské vesnice, kázal slovo Boží a napomínal rudochů k míru.

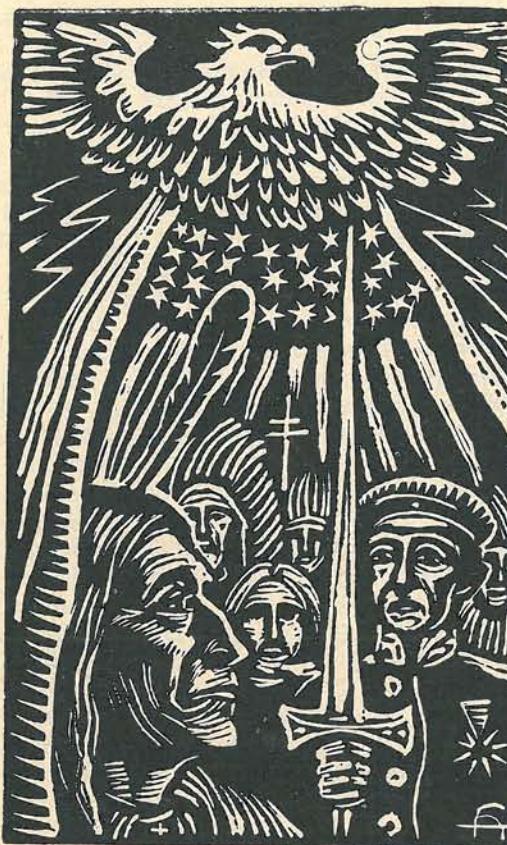
*) Vlámské přísloví.

Poblíž tvrze Peter setkal se De Smet s generály Sullym a Parkerem. Měli rozkaz vyslechnouti všechny stížnosti Indiánů. Generál Sully odmítl kdysi zprostředkování jesuitovo, nyní byl rád, že může táhnouti pod ochranou „černého kabátu“.

A nyní počíná veliké mírové tažení. U všech tvrzí na Missouri vystoupil De Smet na souš s celou komisí mírovou, vyzval nejvyššího náčelníka, aby svolal velkou radu a když vykouřili dýmku míru, vyložil jim účel poslání: „Veliký otec chce všecky vaše stížnosti vyslechnouti a vám pomoci.“ — Po misionáři slibují i generálové, že všechno věrně ve Washingtonu přenesou. — Mlčky naslouchají pohlaváři. Konečně jeden z nich povstane. Ozdoben oríšmi péry stojí zde důstojně. Hrdě pohlíží na bělochy; odhodí červený plášť, zvedá ruku a počíná mluviti, vědom jsa bezpráví, jež se jim děje. Řeč jeho je obžaloba, jeho požadavky jsou zákony práva a spravedlnosti.

Podáváme část řeči „železného štítu“, pohlavára Minnecoujousů, jak byla ve Washingtonu čtena: „Po-sílá-li Veliký Otec do mé země poctivé muže, budu s nimi rád vyjednávat. Mezi vámi jest jeden, kterého znám jako muže Božího. Můj lid i já ho milujeme. Pravíte, že Veliký otec své děti, rudochy, miluje, že chce k nim být spravedlivý a je učiniti šťastními. Byli jsme šťastni, dokud k nám nepřišli věrolomní běloši. Miluje-li nás Veliký otec, proč k nám poslal lháře? Od příchodu jejich se všecko změnilo. Nic se již nedáří, i počasí se zhoršilo.“

„Proč rozsíváte zlo? Položili jste mým územím čtyři velké cesty, a zahnali zvěř. Nyní je jí tak málo, že není jí možno uloviti šípem a lukem, nýbrž prachem a olovem, a toho mně odpíráte. — Nemůžeme se s vámi stýkat. Běloši jsou takovými podvodníky, že se stydíme s nimi se stýkat. I vzejáci se špatně chovali. Kdybychom jich byli zproštěni, kdyby k nám docházeli jen obchodníci s potřebami, byli bychom šťastni, a i počasí by se zlepšilo. Pak by musil Veliký Otec vzdáti se i železného oře (dráhy), který byl mým územím položen. Je to má země, nikoliv vaše, a ne-

P. De Smet vyjednává mezi Indiány a vojskem.

míníme ji odstoupiti. Nechceme přesídliti do jiné země, jak se nám nabízí. Moji válečníci i já jsme odhodlání hájiti své území až do poslední krůpěje krve, než bychom umírali hladly v cizí zemi. Přisaháme: ne-odvolá-li Velký Otec své vojsko, abychom byli ve svém území svobodnými, naděláme si tolik skalpů, jak jen bude nám možno. Howg! Domluvil jsem!“

Na tato hrdá slova odpověděl generál Sully hrozbou, že bude posláno desetkrát tolik vojska jako mračno kobylek, které zahrnou celou zemi. „Zakopete-li však válečnou sekuru, odtáhnou vojáci, odkud přišli.“

Tímto způsobem nebylo možno dojít ke shodě; neboť Indiáni těžce pocíťovali útisky, které jim způsobovali úředníci. Pravili: „Veliký náčelník bělochů je sláb a není s to, aby svým úředníkům poručil. Někdy ztrácí trpělivost a hněvá se, že se děje rudochům bezpráví. Tu zazní hlas jeho jako hrom, ale poznenáhlou se ztiší a konečně umlkne úplně a nedbá našich žalob.“

Byla třeba celého vlivu a neúnavné trpělivosti misionářovy, aby přemohl nedůvěru Indiánů a naklonil je záměrům vládním. Přesvědčen o bezúčelném prolévání krve a důvěruje v dobrou vůli vlády zaručil se Indiánům za upřímné smýšlení komisařů a dal jim naději, že mír bude spravedlivě ujednán.

Jemu věnovali Indiáni plnou důvěru. „Kdyby všichni mluvili a jednali, jako „černý kabát,“ pak by se slunce míru nezatmělo.“ —

Za několik neděl byly všechny kmeny v blízkosti Missouri přivedeny k míru. I nezapřísahlejší nepřátelé bělochů byli ochotni vyjednávat. Na př. Satanka, „Sedící medvěd“, pohlavář Kiowů, na jehož hlavu již vícekrát byla vypsána cena, obrátil se ke komisi slovy: „Válčili jsme proti bělochům, protože jsme byli přinuceni, ale děkujeme Velikému Duchu, budou-li naše utrpení skončena a nadejde-li mír. Přicházíte jako přátelé a slyšíte naše stesky. Tráva v prérii nebude již rudnotu krví bělochů. Váš lid je naším lidem, a mír budiž společným údělem. — Jsem stár a brzy odejdu k bratřím svým; ale naše děti a vnuci nechať

zachovají památku na dnešní den jako svaté dědictví. S Bohem! Nevidíme-li se víc, vzpomeňte někdy na „Satanku.“ —

P. De Smet úkol svůj splnil stkvěle. Více než 15.000 rudochů bylo získáno pro mír, a vláda neopomnula vysloviti mu plné uznání za zásluhu. Misionář však příčital veškeren výsledek modlitbám svých přátelů. —

Rád by se byl vydal ještě k nepodrobeným kmenům, byl však příliš vysílen. Když se vrátil v srpnu do St. Louis, urazil za čtyři měsíce 2000 mil za průměrné teploty přes 45° C. Bylo mu nanejvýš třeba odpočinku. Doufal však a přál si, aby se mohl příštího roku vypraviti opět k Siouxům, obzvláště proto, že mnozí z povstaleckých náčelníků ho k sobě zvali. Zdáli se k míru nakloněni. Též oba generálové Sherman a Harney čekali netrpělivě na osvědčeného vůdce a prostředníka, aby v jeho průvodu mohli dále vyjednávat. A tu se v březnu r. 1869 shledáváme opět s De Smetem na cestách.

De Smet se bránil, aby šel v průvodu generálů. „Černý kabát“ uprostřed epauletu bude se Indiánům zdátí podivným a nevzbudí u nich dobrého dojmu“. (18. prosince 1867.) Proto chtěl pospíšit napřed a připravit komisařům půdu. Nebylo mu však popráno času.

Komise, k níž náleželi první důstojníci Spojených Států, generálové Sherman, Harney, Samborn, Terry, Sheridan, odebrala se přes Chicago-Omahu k velké poradě Indiánů na La Platta.

Zvláštní podívaná! Dva národové stáli proti sobě tváří v tvář: mocná republika a ubohý, ale statečný náruk bojovníků odhodlaných k strašnému boji na smrt. Byla obava, že potekou proudy krve. Tu vstoupí mezi ně stařec-kněz v povrhovaném černém šatu jesuitském a poroučí: „Pokoj!“ Nikdy se neosvědčila pozoruhodná moc slavného misionáře nad Indiány stkvěleji. Velká většina kmenů podrobila se ihned jeho slovu.

Jen nejdivočejší ze všech, 4—5000 bojovníků Unkpapagasů a Ogallallaů, vládců nad příemi, nechtěli

siyšeti o smíru, nýbrž stáhli se v hněvu a dychtice po pomstě do veliké pusty, připraveni na útok. Teprve když by tito byli uklidněni, mohlo se mluvit o míru.

Který běloch však odvážil se k nim? P. De Smet nabídl se k této nebezpečné výpravě, však bez vojen-ského průvodu. Napřed šel za mnohých obtíží k ústí Canonballu, kde kázal několika stům Indiánů slovo Boží, pokřtil přes 600 dětí. Dne 1. června sdělil těmto rudochům svůj úmysl navštíviti nepřátelské kmeny, aby je pohnul ke konferenci do tvrze Rice.

Plní strachu prosili ho, aby od svého záměru upustil. „Černý kabáte, to tě bude státi skalp.“

Starý misionář odvětil: „Maličtí ve své nevinnosti jsou miláčky Božími, andílky Velikého Ducha zde na zemi. Nyní hoří doma před obrazem Matky Boží Marie, veliké myšlky a ochrany všech národů, ve dne v noci šest lamp, a tisíce nevinných dětí v St. Louis a jinde prosí před oltářem za mne o ochranu. S důvěrou spolehlám na Boha.“ — Tu volali divoši: „To je krásné. My tě doprovodíme. Kdy odcestuješ?“ — „Zítra za východu slunce.“

De Smet vzal s sebou 80 válečníků za průvodčí. Starý trapper, který žil 30 let u Siouxů, byl tlumočníkem.

Nepřátelské kmeny stáhly se daleko do „Bad Lands“ (zlá země), do oné ohromné, pusté náhorní roviny prorvané roklemi. Tam honili se jako divá zvěř; všichni byli ještě pohany. Náboženství katolické znali jen z vážnosti, jaké se těšil „Černý kabát“. — Cesta trvala několik dní, a nepotkali živé duše. Tu a tam našli mrtvolu válečníka. Tu se Indiáni zastavili, vykouřili dýmku míru a opěvovali slávu hrdinovu.

Krajina byla čím dál pustší. K pití byla jen smrdutá voda. Starý kněz trpěl náramně; přece však svým humorom povzbuzoval průvodčí. Když večer přistoupil k němu jeden z Indiánů, dříve zapřísáhlý nepřítel bělochů a pravil: „Černý kabáte, pozoroval jsem tě po celou cestu a vidím, jaký jsi veliký a statečný muž. Statečné miluji. Pohled tvůj utěší me srdce.“

Dne 9. června dlel De Smet v údolí Yellowstonu a vyslal odtud čtyři posly napřed. Dal jim s sebou balík tabáku. (Zásilka tabáku je pozvání k důležité poradě.) Za šest dní ukázala se na obzoru tlupa jezdců: poslové provázení 18 nepřátelskými válečníky. „Černý kabáte“, tabák tvůj byl příznivě přijat; pohlaváři a válečníci očekávají tvou návštěvu. Tys jediný běloch, který smí vkročiti do ležení, aniž by pozbyl skalpu.“

Ležení bylo vzdáleno tři dni cesty u ústí „Prašné řeky“. Dne 19. června viděl De Smet s návrsí nad řekou cválati 400—500 divokých jezdců.

„Rozvinul jsem ihned svou korouhev míru. Na jedné straně bylo vyšito Jméno Ježíš, na druhé straně obraz Matky Boží, kolem ní zlaté hvězdy. Indiáni se zarazili a radili se. Považovali korouhev za americký prapor, který tak nenáviděli. Čtyři pohlaváři dojeli a obklopili korouhev. Poznali však svůj omyl, přistoupili ke mně, podali mně ruku a dali ostatním znamení, aby se též přiblížili. Tlupa jezdců utvořila dlouhý řetěz; my jsme učinili totéž a s korouhví v čele šli jsme jím naproti. S obou stran zazněly radostné hlasy a zpěv. Byl jsem pohnut k slzám, vída, s jakou radostí pozdravují tito pohanští synové pusty „Černý kabáte“.“

Nyní nastal nezbytný obřad každému z těchto 500 bojovníků stisknouti ruku a vyměnit s nimi dary; načež slavil kněz s vlající korouhví vjezd do ležení. Slušný, prostranný stan uprostřed osady byl knězi poukázán, a ve dne v noci stála čestná stráž bojovníků před chatou. P. De Smet byl unaven; usnul brzy klidným spánkem. Když se probudil, stáli čtyři nejvyšší náčelníci u jeho lože: „Sedící býk“, „Čtverorožec“, Černý měsíc“ a „Muž bez šíje.“

„Sedící býk“^{*)} později prosazen pod jménem „Sitting Bull“, byl svou odvahou, výmluvností a velkou vážností u své rasy nejnebezpečnějším odpůrcem bě-

^{*)} Bezpochyby v den jeho narození usedl buvol blízko wigwamu. Odtud jeho jméno.

lochů. Za osm let vedl svůj lid do posledního zoufalého boje.

Počal mluvit: „Krev bělochů lpí na mých rukou. Tíží mne jeho břímě. Avšak běloši boj začali. Nespravedlivé bezpráví, hanebné zacházení s našimi rodinami, kruté a neslychané vraždění 600 našich žen, dětí a starců vlily do mých žil oheň. Povstal jsem s tomahawkem v ruce a instil se bělochům, jak jsem mohl. — Dnes jsi přišel k nám, a ruka má klesá ochablá. Chci vyslechnouti slova míru, a jako jsem byl bělochům hrozným, tak chci k nim být dobrým — budou-li chtít.“

Na druhý den byla svolána veliká rada, aby slyšeli návrh Spojených Států. Hned z rána utvořili mužové a ženy okruh, který ohradili buvolími kožemi. Uvnitř ohrady seděli válečníci. Naproti vchodu vlála korouhev Marie Panny, prapor míru, vedle ozdobeného čestného místa misionářova.

Když byl P. De Smet slavnostně uveden do shromáždění, zahájena byla veliká rada zpěvem a tancem válečníků. Pak zapálil po starém zvyku stařičký „Čtverorožec“ dýmkou míru, obětoval ji Velikému Duchu, slunci a měsíci a čtyřem stranám světovým a nechal ji kolovat. První ji obdržel De Smet.

Nato udělil „Sitting Bull“ misionářovi slovo: „Mluv k nám, Černý kabáte! Naše uši jsou slovům tvým otevřeny.“

Vzprímen stál P. De Smet s rukama k nebi po-zvednutýma a modlil se k Velikému Duchu za světlo a pomoc. Pak mluvil plnou hodinu, vyložil jim svůj nezíštný záměr, který ho k nim přivádí, ukázal jim nebezpečí, které hrozí ze všech stran rudé rase, líčil hrůzy nešťastného krvavého boje. Veliký Otec chce nyní s rudochy jednat v dobrém. Za náhradu způsobených škod dostane se jim životních potřeb, šatstvo v hojnosti a rovněž náradí a dobytka. Rovněž nabízí jim Veliký Otec ve Washingtonu školy a řemesla, aby se mohli vzdělávat. A to všechno, aniž by musili opustit svého území.

Misionář končil slovy: „Zapřisahám vás jménem Velikého Ducha, zanechte hněvu a chopte se ruky, která se vám tak štědře podává. Korouhev, která vlaje před vámi, je svatým znamením míru. Tak daleko ještě nikdy nevnikla. Zanechám ji ve vašich rukou jako záruku svého upřímného přání, aby Siouxové byli šťastní.“

Vyslechli misionáře za hlubokého ticha. Po krátké poradě povstal „Černý měsíc“, znamenitý řečník. Řeč jeho nám P. De Smet zůstavil skoro doslovně.

„Černý měsíc“ obrátil se s dýmkou míru v ruce ku shromážděným a pravil: „Popřejte svých uší mým slovům!“ Nato zvedl dýmku míru k nebi a pak sklonil ji k zemi. Volal za svědku svých slov nebe a zemi. Na jeho žádost dotkl se De Smet rty dýmky a potáhl několikrát kouř. „Černý měsíc“ učinil totéž a podal dýmku dále. Pak začal hlasitě:

„Černý kabát“ vykonal dalekou cestu, a došel až k nám. Všichni se radujeme. Slova, která k nám mluvil, jsou dobrá a pravdivá. Zachovám je ve své duši. — Avšak srdce naše krvácejí z tisícérých ran; a rány tyto jsou ještě otevřeny. Krutý spor naši zem zpustošil a ochudil. Pochodeň války jsme nezapálili my, nýbrž Cheyennové, aby se pomstili za křivdy a ukruštenstva bělochů. Byli jsme přinuceni k boji; neboť i my jsme se stali obětí loupeživosti a bezpráví. Pohled na trávu v prérii! Rudne od krve. To není krev buvolu a jelena, kteří byli uloveni. Nikoliv, to je krey našich bratří nebo bělochů, kteří padli za oběť pomstě. Buvol, jelen, srneček opustili naše roviny, stále je jich méně. Či je to snad západ lidské krve, jenž je vyhání? Proti naší vůli přicházejí běloši do našeho území, stávají široké cesty a pevnosti a kladou do nicí své hromy (děla). Střílejí naši zvěř, a to více než spotřebují, chovají se krutě k našim lidem, týrají je a zabíjejí pro malichernosti, jdou-li na lov, aby svým ženám a dětem donesli pokrmu. Kácejí naše lesy bez náhrady. Hubí celou naši zemi. Bráníme se proti velkým cestám, které vyhánějí buvol. Je to naše země a neodstoupíme ani na krok. Zde se zrodili naši otcové a zde umírali.

I my chceme zde být pohřbeni. Proti své vůli jsme přinuceni bělochy nenáviděti. Ať s námi jednají jako s bratry, a válka ustane šama sebou. Ať zůstanou ve svých územích, my je necháme na pokoji. že však stavějí své stany u nás, plní uás hořkosí a budeme bojovati proti tomu na smrt. — Ty však, dobrý posle míru, pozýváš nás, abychom doufali v lepší budoucnost. Dobrá, budiž! Doufejme! Přikrejme minulost, nechť je všecko zapomenuto! — Dodám jea ještě slovo, „Černý kabát!“ Děkuji ti před celým naším lidem za tu dobrou zvěst, již jsi nám přinesl, za dobré rady a otcovská napomenutí, jež jsi nám udělil. Přijímáme tvůj tabák (návrh). Několik našich válečníků doprovodí tě do tvrze Rice, aby vyslechli návrhy Velikého Otce. Bude-li možno je přijmouti, budiž mír mezi námi.“

Všichni projevovali se slovy těmito souhlas a rovněž mluvili podobně ostatní pohláváři: „Dvojí medvěd“ a „Běžící kozlík“. Sitting Bull navrhl pak tyto tři podmínky míru: 1. Běloši nechť opustí pevnosti, 2. nechť nezádají země, 3. nechť šetří stromů, obzvláště dubů (choval k nim hlubokou úctu).

Co zdálo se býti nemožným se zdařilo.

Veliká rada trvala čtyři hodiny. Zpěvem a tancem, jak začala, byla ukončena.

Sotva se octl De Smet ve svém stanu, přivedly k němu matky veliký zástup malých dětí. „Šel jsem jim vstří, i tlačily se ke mně s důvěrou, jaká se u indiánské mládeže zřídka jeví, podávaly mně ručky, a matky nedaly jinak, až jsem je i jejich „Papu“ (děti v péřince) požehnal.“

Již druhého rána, ještě před východem slunce, nastoupil kněz zpáteční cestu k tvrzi Rice.

Ze zprávy generála Stanleye arcibiskupu Purcellovi vyjímáme: „I zde dal příchod důstojného kněze podnět k velkolepým projevům radosti spřátelených kmenů, které ležely okolo tvrze. Sli mu naproti v slavnostním průvodu. Bojovníci (na hlavách péra, tváře pomalované cinobrem) utvářili dlouhou řadu a sli pravým vojenským krokem. Znamenitá podívaná! —

Ovšem méně po chuti knězově, který nemiloval ani vřeskovou trubek, ani parády.“

Dne 2. července zasedalo veliké shromáždění. — 50.000 Indiánů bylo přítomno. Od půl století nevidělo Missouri takového množství. Generálové ujistili slavnostně Indiány: složí-li zbraně, uzná vláda jejich práva, bude se starati o jejich výživu a bude je považovati za přátele.

Za všeobecného jásovu uzavřen mír.

„Podle mého názoru,“ píše tehda zmíněný Stanley, „jest tato smlouva nejlepší a nejrozumnější, jaká kdy s Indiány byla uzavřena. Vyplníme-li podmínky, jest nepochybně mír se Siouxym zajištěn. Nezapomeneme nikdy nezítné obětavosti P. De Smetovy. Ve svých 68 letech podnikl bez váhání dlouhou a nebezpečnou cestu za letního vedra, horkou pustou bez vegetace, kde měl jen nezdravou a zkaženou vodu, a za stálého nebezpečí, že bude od divochů skalpován. A on to provedl, nehledaje chvály ani odměny, nýbrž jediné s úmyslem zabrániti krveprolívání a aby zachránil ubohé rudochy.“

Ani ostatní generálové neváhali hned po uzavření míru poslati statečnému misionářovi adresu díků. Významný tento akt je podnes uschován v universitě v St. Louis. Zná následovně: „Fort Rice, Dakota Territ, 3. července 1868. Důstojnému P. De Smetovi S. J. — Důstojnosti! Podepsání členové komise pro ujednání mírové s Indiány a účastníci shromáždění, které zasedalo ve tvrzi Rice, cítíme se zavázáni vysloviti Vám tímto své nejvyšší uznání za důležité služby, které Jste nám a zemi prokázel svou neúnavnou obětavostí a účinnou snahou přiměti Indiány k tomu, že se s námi sblížili a vstoupili ve vyjednávání. Jsme přesvědčeni, že děkujeme za dosažené výsledky jediné Vaši daleké a úmorné cestě až do srdce nepřátelské země a vlivu, jehož dosáhla Vaše apoštolská práce u nepřátelských kmenů. Víme sice, důstojný Otče, že nás dík v očích Vašich nemá ceny, že spíše je Vám nejkrásnější odměnou vědomí, že jste pracoval pro ujednání míru na zemi a svornosti mezi lidmi. Špatně bychom však

ukázali své vroucí pocity, kdybychom opomenuli vyjádřiti Vám, jak živě cítíme vděčnost, jakou k Vám chováme. S výrazem nejhlbší úcty znamenáme se, důstojný Otče, Vám vždy oddaní sluhové generál W. S. Harney, mírový komisař, J. B. Samborn, mírový komisař, generál Alfred Terry, mírový komisař.“

Nás pokorný misionář nevyčkal blahopřání a výronů děkovných, kterých se mu se všech stran dostávalo. Již v červenci opustil tvrz Rice a hlásal všude na zpáteční cestě poselství míru.

12. Dokonáno. (1869—1873.)

Vysílen a strašně unaven parnem dorazil P. De Smet do St. Louis. Nastávaly obavy, že se blíží jeho konec. „Snad je to poslední dopis,“ píše 28. srpna 1869 kterémusi spolubratru. „Cím jsem starší, tím tížeji snaším veliké horko. Často se mně zdá, že se blíží konec.“ — I sluch ztrácel. — Avšak jeho železná povaha odolala ještě jednou. Téhož roku vidíme ho již na cestě do Evropy. Na lodi měl neštěstí, že při silné bouři uklouzl na palubě a zlomil si dvě žebra. Měli ho za ztracena; neboť teprve za dva dny bolestí dostalo se mu v Liverpoolu lékařské pomoci. Avšak opět se uzdravil a odebral se na cestu do Belgie, Francie a Holandska.

Již po osmé nastoupil svou cestu po žebrotě. Třetí cesta byla v revoluční rok 1848, pak přejezd oceán r. 1853, 1857, 1860 a 1864. De Smet jako generální prokurátor měl povinnost starati se o potřeby provincie Missouri; avšak každá jeho misijní cesta žádala nových prostředků a čerstvých sil. Jednalo se o získání misionářů a peněz.

Opět a opět žebřati, aniž by se stal doterným, je umění. A P. De Smet to uměl. Jakmile přistál v Belgii, oznámil v časopisech účel své cesty a po krátké návštěvě u svých příbuzných nastoupil okružní cestu Belgií, Holandskem, částečně Německem, Francií, Italií,

Anglickem a Irskem. První návštěva platila všude příbuzným misionářů a dobrodincům misií. Pak se obrátil do kolejí, vychovávacích ústavů a seminářů.

De Smet nemiloval veřejného vystupování, ba tento odvážný muž byl po této stránce neuvěřitelně ostýchavým. Když na př. kdysi v Lutychu měl řečnit v malém kostele, pojal jej takový strach, že myslil, že nepromluví slova. Začal, přešel na své milé misie, rozohnil se a mluvil — tři hodiny. Posluchačstvo bylo nadšeno, ale nikoliv unaveno.

Tato malá událost je význačna, jakým způsobem mluvil: klidně, skoro chladně; když vzpomněl svých rudochů se rozechrál, hlasem pohnutým a s okem slzou zalitým strhl své posluchače v nadšení.

P. De Smet nenudil. Mnoho viděl, mnoho zažil. Častěji mluvil s papežem Piem IX., slyšel O'Connela, jednal s Lincolnem. Roku 1864 byl v dómě sv.-Peterském přítomen blafoření svého řádového bratra Canisiusa, apoštola Německa. Před jeho zraky prchalo v divokém útěku po bitvě u Bullruumu poražené vojsko Spojených Států, „důstojníci i mužstvo v rozedraných uniformách, s očima vypoulenýma, bez pušek a torznister“ — smutný pohled. Hlavně však, že nikdo v 19. století neznal země a lidi Skalnatého pohoří, vůbec Indiánů, jejich mravů, názorů a zvyků tak díkladně, jako P. De Smet. A žádný dobrodružný román nelíčí nebezpečnejších událostí, než jaké on zažil. Nerad však mluvil o svých vlastních zkušenostech. Byl-li k tomu donucen — obzvlášť od dorůstající mládeže — činil to svým humoristickým způsobem. Střídaly se události divoké i nábožné, veselé i vážné.

Potkal kdysi ve Skalnatých horách sedého medvěda. Cítil již na sobě tlapy netvorovy. Mysli, že nadešla poslední hodinka, vzbudil rychle lítost, sevřel pak silou v nebezpečí zdesateronásobenou dravce do svého náručí, až medvěda uškrtil.

Největšího úspěchu dosáhla vždy událost téměř neuvěřitelná. Ale P. De Smet ji častěji vyprávěl, i ne. máme příčiny pochybovat o její pravdivosti.

Kdysi v pralese zastihla ho pod večer sněhová vánice. Hledal nějaký strom, kde by mohl přenocovati. Vylezl po kmeli až k otvoru a spustil se dovnitř. Vstoupil na cosi měkkého. Pod nohama se mu něco hýbalo: mladí, ne nebezpeční medvídkové. Brzy však bylo slyšet z venku bručení medvědí matky. Snad čenichala jesuitu! Přiblížila se k stromu a vylezla k otvoru. Srdeč v něm bušilo. Nyní je medvědice nahore. Nezdála se tušit ničeho zlého, neboť slézala pozpátku. Osudná situace! Co nyní? De Smet uchopil oběma rukama dravce za ohon a tahal a trhal z celé síly. A postrašena vytrhla se stará medvědice a uprchla do lesa. Misionář byl zachráněn.

Nevinnější byla historka o zápalkách. „U Havraních Indiánů“ vzbudil velký obdiv, jak rychle zapaloval si kněz svou dýmkou. Měl to za čáry a tím více ho uctívali. Na odchodu obdaroval De Smet náčelníka krabičkou tajuplného ohně. Pohlavář byl všecek šťasten. Za čtyři leta vrátil se k „Havranním Indiánům“ opět; celý kmen spěchal mu vstří, slavnost na slavnost, a konečně se náčelník vyznal: „Černý kabáte“, tobě děkuji za všecka svá vítězství.“ Nato vyňal z pytlíčku, který nosil okolo krku, poslední zápalky. „Po každé, než vytáhnu do boje, rozžehnu zápalku; zdaří-li se oheň na po prvé, vrhnu se hned na nepřitele, a jsem jist vítězství.“ Kněz měl co činiti, aby ho této pověry zbavil. „Vidíte,“ říkával na konec své historky mladým posluchačům, „jak mála je zapotřebí, aby se stal člověk u divochů slavný. Stačí několik zápalek.“

Několik historek mělo trochu méně civilisace, jako ona o hltu kořalky, která kolovala od úst k ústům a poslední ji směl dopíti...

Jiné byly více nábožné a vyprávěly o dobrých vložích a horlivosti rudochů pro křesťanství. Dívám vyprávěl De Smet ze života Luisy Sighuinové, světice u „Šidlovitých srdcí“, chlapce nadchlo vypravování o starém Ignaci, šlechetném pohlaváru „Pannaniapapiu“. Rovněž příklad onoho starého Siouxe, s kterým se setkal u Sitting Bulla, se líbil.

Na „Prašné řece“ spatřil mezi pohany starého Indiána, který nosil na prsou malý měděný křížek. De Smet se tázal, odkud ten kříž má. „Tys mně ho dal,“ odvětil rudoch. „Nosím ho bez přestání 26 let. Získal mně úctu mého lidu, zachránil mně život a přinesl požehnání Velikého Ducha mým dětem. Dříve jsem měl rád koňáku a při každé příležitosti jsem se opíjel. Když jsem šel od pitky a potkal jsem tebe a tys mně vytýkal mou neřest a dal jsi mi kříž. Kdykoliv mne chtěli přátelé přemluvit k pití, vždy mne kříž zachránil. Vzal jsem ho do rukou, vzpomněl jsem si na tebe a volal jsem k Velikému Duchu. Mými rty nepřešla ani kapka ohnivé vody.“

Pln údivu nabídl De Smet starci křest. Avšak nebylo času na přípravu, misionář musil se ihned vrátiti do tvrze Rice. Stařec se vypravil na cestu s ním, a každého večera vyučoval jej De Smet v pravidlech náboženských a osmého dne ho pokřtil. Šfasten vrátil se k svému kmeni.

* * *

Děti poslouchaly vypravování laskavého kněze a dávaly mu rády almužnu pro jeho rudé miláčky. Dopříli posluchači však cítili apoštolské nadšení, které hořelo v srdeci misionářově, když líčil bídou v misích a touhu Indiánů a jejich horlivost, i snažili se přinést též nějakou oběť. Výsledek jeho cesty byl skvělý. Obnos, který sebral v Evropě, přesahuje milion franků, a ačkoliv byl De Smet dalek toho přemlouvat mladé muže k povolání misionářskému, následovalo ho přes moře skoro 100 jinochů, aby se postavili pod prapor Kristův.

Královským dekretem ze dne 18. června 1865 byl jmenován De Smet rytířem řádu Leopoldova. Ve své skromnosti nechtěl řeholník řádu přijmouti, ale na přání své rodiny jej přijal a dal se s tímto vysokým řádem vypodobnit; avšak nenosil nikdy jiného kříže, leč jen kříž misionářský, kříž, který zachránil svět a jemuž celý svůj život zasvětil. A třebas byl kněz

tento v Evropě tak ctěn a vážen, táhlo ho to zpět přes moře, daleko od bratří, sester a přátel.

Vrátil se tedy již v červnu 1869 zpět do Ameriky. V St. Louis očekávali netrpělivě jeho návratu. A když jednoho dne dostavil se neočekávaně do university, právě když byly udíleny odměny, slavnostní shromáždění uvítalo jej s jásotem.

Šfasten však, že je opět svým rudochům blíž, políbil prah své skrovné světničky v St. Louis. Za 16 měsíců urazil 5000 mil.

Byla to však v jeho stáří přece trochu mnoho. Sotva se ocitl doma v St. Louis, přepadla ho opět nebezpečná únava a upoutala jej na několik neděl na lož. Nemohl již podnikati velikých cest, jen tu a tam „malé výlety“ na 200 až 400 mil. Na podzim doprovodil šest Milosrdných sester pro „Černé nohy“ až do Omahy; pak navštívil Potovatomie v Kansasu. V červnu 1870 cítil se dosíti silným na cestu k Siouxům. Představení dali starému misionáři za průvodčího P. Paukena, jenž měl převzít novou misii Siouxskou. Byla to poslední De Smetova misijní cesta. Na posled zazněl známý hlas jeho ve wigwamech rudochů a ve vojenských posádkách podél řeky Missouri. Kolikrát je! neúnavný tento muž s křížem a olivovou ratolestí v ruce po této řece! Tisíce dětí pokřtil, bídě ulevil, zachránil duše a smířil nepřátele. V pokoji žili Siouxové, obdělávali pole a dostačovali od vlády slíbené potřeby životní a šatstvo.

Všude sbíhali se rudoši, aby jej pozdravili. Avšak úplná vysílenost přinutila starého misionáře k návratu, prve než dostihl cíle.

Avšak více než slabost stáří dolehlo na něj trpké zklamání, jehož se mu krátce před smrtí dostalo od vlády. R. 1868 byl zvolen za prezidenta Spojených Států generál Grant, vítěz z Richmondu. Zdařilo se mu smířiti severní a jižní politické strany a 5. prosince 1870 prohlásil slavnostně na kongresu, že chce svou „mírumilovnou politiku“ prováděti i u Indiánů. Za úředníky u Indiánů měli být ustanovováni mužové, kteří se přiznávají k témuž náloženství, jako misionáři

různých kmenů. Mimo to měli zástupci různých náboženských společností obdržeti právo jmenovati úředníky ve svých indiánských misiích, s podmínkou, že volba bude vládě předložena k schválení.

Jaké požehnání pro ubohé rudochy, kteří byli vysvobozeni od vydírání od vládních komisařů! Požehnání též pro misionáře, jejichž vážnost tímto vládním zřízením stoupala. Obzvlášť příznivým byl tento výnos pro katolickou církev, která měla nejvíce misií; byloť katolických Indiánů více než 100.000 oproti 15.000 protestantům.

V lednu 1871 navrhli arcibiskupové v Baltimore, New York, Cincinnati a St. Louis za svého zástupce P. De Smeta. Volba byla schválena, a De Smet spěchal, ač byla krutá zima, ihned do Washingtonu.

Předsedou indiánských záležitostí v Oregonu byl jmenován žid, čímž se nedalo nic dobrého očekávat od mírové politiky americké. Co však starého misionáře čekalo ve Washingtonu, překonalo všechny jeho obavy. Mohl zajisté slavný apoštol Indiánský za všechny služby, které Unii prokázal, žádati, aby se vláda oproti Indiánům a katolickým misiím zachovala aspoň spravedlivě. Stal se však opak. Stál zde sám proti třiceti reformovaným duchovním. Při obsazování úředníků dostalo se těmto lvího podílu, a místo 40 míst, která měla náležeti katolíkům, dostalo se jim jen osmi.

Toto hanebné násilí odňalo katolické církvi většinu indiánských misií a rozdělilo je mezi protestantské sekty. Přes všechnu svobodu náboženskou ústavně zaručenou, přes všechny protesty Indiánů, kteří žádali své katolické kněze a žádné jiné, bylo jedním rázem vydáno na 80.000 katolických Indiánů jiným konfesím, ba šlo se tak daleko, že katolickým misionářům bylo zapovězeno navštěvovat své bývalé misie! — Co bylo obětavostí katolíků v misiích provedeno, převzali šfastní protestanští dědicové. Čeho dosáhli kněží neúnavnou, nezíštnou prací několika desíletí, museli odevzdát do cizích rukou. Ve Skalnatých horách dostalo se jen „Ploským hlavám“ katolického úředníka.

Můžeme si představiti, jak hluboce zranilo toto násilí americké, t. zv. „mírumilovné politiky“, apoštolské srdece De Smetovo. Nepoprál si klidu. Modlil se, obrátil se na generála Parkera, komisaře pro indiánské záležitosti, a vylíčil mu tyto nespravedlnosti. Skoro celý katolický kmen „Probodnutých nosů“ byl vydán presbyteriánům. U „Černých noh“ byl katolík vypuzen nemravným jinovrcem, a přes všechny ustavičné prosby Siouxů dání jim jen nekatoličtí úředníci.

Před čtyřmi lety děkoval generál Parker za své úspěchy u Siouxů jediné P. De Smetovi. Nyní byli Indiáni pokojní, již nebylo třeba misionáře. — Dopis zůstal bez odpovědi. P. De Smet protestoval u sekretáře vnitra proti této nespravedlnosti. Podání zůstalo bez odpovědi. Indiáni vyslali vícekráte poselstva k „Velkému Otci“ do Washingtonu. Proseb jejich nebylo dbáno. Velicí páni neměli chuti, aby vyslechli žaloby kněze a jeho rudochů.

Unaven marnými pokusy, podal De Smet žádost za propuštění. U vlády byli tomu rádi. Myslilo se, že už nebude třeba služeb apoštola míru. Až poslední strašná vzpoura Siouxů otevřela mocným pánům oči a poznali účinky své „Peace Policy“ (mírové politiky). Avšak tenkráte už nebylo P. De Smeta!

„Vždy kříž a vždy požehnání,“ tak mohl zvolati opět náš misionář. Přes všechno pronásledování zůstávali skoro všichni katolíci Indiáni vře své věrní, ba horlivost jejich rostla. Dlouho se namáhal methodický kazatel, aby získal Ignáce, náčelníka Yakymů. Kdysi se ho tázal, co žádá za svůj přestup k protestantismu. „Mnoho,“ odpověděl Ignác. „200 piastrů?“ — „Mnohem víc!“ — „500? 600?“ „Ó, víc!“ — „Tak vyslov obnos!“ dotíral methodista. — „Dej mi tolik, jakou cenu má duše má,“ zněla krásná, hrdá odpověď rudochova. —

Přede všemi vyznamenávali se „Šidlovitá srdece“. Když slyšeli r. 1871 o útiscích Sv. Otce, poslali Piu IX. dopis, plný dětiinně-věrné oddanosti a účasti:

„Velmi laskavý Otče! Nikoliv opovážlivost, nýbrž láska vnuká nám toto psaní. Jsme arci jen nízký.

kmen Indiánů, a Tys nejvyšší mezi všemi lidmi na zemi. Tys byl však první, jenž měl pro nás pohled soustrasti. Ano, Otče, před 30 zimami byli jsme ještě divokým národem, bídňím na těle i na duchu. Tu jsi k nám poslal velikého kněze De Smetu, aby nás pokříti a učinil dítkami Božími. Byli jsme slepi, on nám otevřel oči. Když nás De Smet opustil, spali mnozí ještě mezi námi; zase jsi s námi měl soustrast a dal jsi nám jiného kněze, našeho dobrého P. Mikuláše (Pointa), který u nás zůstal, nás všechny probudil a ukázal nám cestu k nebi. A kolik jiných kněží jsi nám a dětem našim dal, abychom se vyučili a polepšili. — Proto chceme Tobě, svému Otci, v Tvém utrpení a ve Tvé tísni za dobrotu tvou poděkovati, Tebe svou láskou ujistiti a Tobě vyjádřiti svou účast v době, kdy některé z Tvých nezdárnych dětí Tebe stále pronásledují. Všechno Ti vzali, i Tvůj vlastní dům. — Ačkoliv jsme jen ubozí Indiáni a jemných způsobů neznáme, myslíme však, že je to zločin, že se tak s Tebou jedná; a nebyli bychom se odvážili ani před 40—50 lety něčeho podobného, když jsme byli ještě úplnými divochy, kdybychom byli věděli, že moc papežova pochází od samého Ježíše Krista. Proto jsme se my ubozí Indiáni za Tebe, svého Otce, a celou církev horlivě modlili a modlíme se stále. — Máme mnohé, výborné vojáky, ne aby vedli válku, nýbrž aby udržovali u nás pořádek. Mohli-li by ti v něčem být nápomocni, nabízíme Ti je, Svatý Otče, s radostí. Byli by šťastni, kdyby mohli dát svou krev a život za svého dobrého Otce Pia IX. — Chceme Ti ještě říci o svých starostech. Prodavači ohnivé vody blíží se čím dálé tím více k nám. Bojíme se, že svedou nás k tomu, abychom zradili svého Spasitele. Kéž modlitby Tvoje propůjčí nám síly! — A svých drahých dětí želíme více než sebe; hrozí jim větší nebezpečí. Ani ne svých synů, jako spíše svých dcer, želíme, že nemají dobrých matek. Již často jsme prosili o řeholnice, avšak hlas náš je slabý, není slyšán, a my jsme chudí, nemůžeme ničeho jiného činiti, leč prospiti a žebrati. Kdo však nám pošle dobré matky, které

by učily naše dcery a síly proti blížícímu se nepříteli, leč Ty, Otče, který jsi se nad námi slitoval, když jsme ještě nebyli křesťany? — To jsou city našich srdcí. Jelikož však my, chudí Indiáni, malou cenu přikládáme pěkným slovům, nejsou-li provázena viditelným darem, uspořádali jsme sbírku, abychom Ti dokázali své upřímné smýšlení, a ačkoiv jsme chudí, sebrali jsme 110 dolarů . . . A nyní, Svatý Otče, chceme Ti celé srdce otevřít. Jak bychom byli šťastní, kdybychom ve své nehodnosti obdrželi slovo z úst Tvých, slovo, které by nás, naše ženy a děti povzbudilo, abychom našli jistou cestu k Srdci Ježíšovu.“ — Vincenc z rodu Stellam. Ondřej Seltis z rodu Emote.

Ve své lásce poslal jim papež rukama P. De Smetu apoštolské požehnání a 31. července 1871 jako odpověď „Breve“, první listinu toho druhu adresovanou náčelníku Indiánů.

* * *

V tutéž dobu odvážil se sedmdesátiletý veterán ještě jednou na cestu přes Oceán, aby žbral pro své misie; procestoval Holandsko, Lucembursko, severní Francii, Anglicko a Irsko. Zamýšlal založit v Belgii apoštolskou školu. Avšak v lednu 1872 musil najednou cestu svou přerušiti a upustiti od přednášek v kolejích. „Cítím se tak slab, že i lehké rozpravy mne unavují. Lékař nařizuje klid a zapovídá všekru práci misionářskou.“ De Smet poslechl, ale stav jeho se očividně horšil. Dostavily se silné bolesti ledvin. Ani když mu pustili žilou se mu neulevilo, i báli se nejhoršího.

Trpělivě snášel své bolesti; jen jedno přání choval: „Ach, mám-li opustiti brzy tuto zem, rád bych umřel u svých milých Indiánů.“ Když se ho kdosi tázal: „Jak se Vám může líbiti u těch strašných divochů?“ — tu se rozhorlil. „Strašní divoši? Nevíte, co mluvíte. Neznáte těch prostých, hodných lidí. Ve velkoměstech v Americe a Evropě setkal jsem se s horšími divochy, než na divokém západě.“

A tam ho nesla touha jeho. Sotva se cítil dosti silným na cestu, rozloučil se De Smet s vlastí, 7. dubna 1872 vstoupil v Antverpách s devíti průvodčími na loď. Za 18 dní dojel do St. Louis; ledvinová nemoc uvrhla ho na lože docela.

Jen v duchu procházel milovanými lesy, horami a prériemi a těšil se zprávami svých spolubratrů, kteří v díle jeho pokračovali, a dětinně-prostými dopisy svých rudých dětí ze Skalnatého pohoří.

Klid však neznamenal u něho nečinnost. Nemohl-li již chodit, tolik sil ještě poloslepý stařec měl, aby mohl psát. Již r. 1844 dal své „Cesty ve Skalnatém pohoří“ do tisku. Jemným líčením přírody, zejména zevrubným popisem života Indiánů, jejich zvyků a náboženských názorů zjednalo si první toto vydání širokého kruhu čtenářů. Kniha napsaná anglicky byla přeložena do francouzštiny, němčiny, holandštiny a italštiny. Povzbuzen tímto výsledkem popisoval De Smet své zážitky a zkušenosti v Oregonu a na jiných svých po-tulkách v četných listech, jež zasílal dílem Spolku jezířího v Belgii, anebo svým přátelům a představeným,* dosáhl tím plně svého účelu, povzbudit účast pro misionáře u Indiánů.

Za podobným účelem posílal i nyní katolickým časopisům v Americe a v Anglii poučné a povzbuzující zprávy a dal do tisku v Belgii nové vydání svých dopisů. Rovněž snažil se trpělivý stařec obrátiť nevěřícího šedesátníka. Konečně dočkal se radosti, že ho mohl pokřtiti. Poslední apoštolské dílo jeho!

Dva dni na to, 10. prosince 1872, píše: „Cítím velkou únavu. Levé oko mám ochromeno. Mimo to ta zima, nejhorší, jakou jsem zde zažil! Mlhý, sníh, chladno, jako nikdy dřív. Stár a churav očekávám svou poslední hodinku.“

*) Spisy jeho jsou: 1. *Voyages aux Montagnes-Rocheuses et une année de Séjour chez les Tribus Indianes du vaste Territoire de l'Oregon, Malines 1884.* — 2. *Mission de l'Oregon et Voyages aux Montagnes-Rocheuses 1848.* — 3. *Lettres choisies (1849—1873)* 4 svazky, Bruxelles 1875—1878.

Tenkrát naučili se jeho spolubratři v St. Louis pilného, vždycky veselého, laskavého starého misionáře obzvlášť si vážiti. De Smet byl vždy řeholníkem nenáročným, poslušným, zbožným, pokorným a chudobným. Nyní v stáří a nemoci stal se jako světcem.

Tím bolestněji pocítili, když v únoru 1873 mrtvice hlásila blízký konec. De Smet přijal poslední pomazání. Ještě jedenkrát se zdálo, že se stav jeho zlepší, když služba z lásky, kterou prokázel starému příteli, uspíšila jeho smrt.

Kapitán Labarge dal totiž novému parníku jméno „De Smet“ a prosil starého misionáře, aby loď pojmenoval. Slavnost se konala 13. května. Když se kněz vrátil večer do kolejí, cítil se velmi slab a druhý den po mši sv. pravil: „Dnes jsem stál naposled u oltáře.“

Dostavil se neobyčejně silný záхват, který žádal bolestné operace, avšak slabosti přibývalo. Dne 20. května žádal nemocný sám o sv. svátosti. Od té chvíle se zdálo, že nechce ničeho již věděti o světě. „Dřív se někdy bával smrti,“ psal P. Coosemanns do Belgie, „avšak v hodinu smrti opustil ho všechn strach. Bud se modlil nebo mluvil o milosti a smilování Božím. Nejvíc ho utěšovala myšlenka na sta malých dětí, které pokřtil a které za něho v nebi orodují.“ Do posledního okamžiku zůstal při vědomí a klidným a zdálo se, že necítí bolesti. Ještě jedenkrát přijal rozhřešení s plnomocnými odpustky a s dětinnou zbožností odevzdal duši svému Bohu a Stvořiteli.

Bylo $2\frac{1}{4}$ hod. ráno 23. května 1873 v noci před Nanebevstoupením Páně.

Zpráva o jeho smrti vzbudila všude v Severní Americe největší účast. Hodnostáři církevní a státní, generálové a důstojníci, věřící i nevěřící spěchali, aby mu prokázali poslední poctu. Zdálo se, že pochrebni slavnosti se dějí nějakému knížeti církevnímu, než prostému knězi a řeholníku Tovaryštvu Ježíšova.

Tělesné pozůstatky P. De Smetovy byly převezeny do Florissantu; tam poblíž svého noviciátu našel svůj poslední odpočinek uprostřed bratří, kteří

ho předešli, úplně podle svého krásného doznamí:
„Na svých dalekých cestách světem nalezl jsem v řádu
své největší štěstí na světě.“ (3. prosince 1856.)

* * *

P. De Smet bude dále žít jako nejvýznačnější osobnost misionářská 19. století. Co vykonał, je nesmírně obdivuhodno: devatenáckrát přeplavil se Atlantickým oceánem, třikrát Tichým oceánem z Oregonu do Mexika, dvakrát přešel úžinu panamskou, objel přes New-York—Kap-Horn—St. Francisco skoro celou americkou pevninu, několikrát procestoval západní pustými preriemi, lesy a horami: celkem víc než 80.000 mil, t. j. skoro devětkrát obvod zemský.

„Tento život na cestách,“ píše P. Huonder S. J., „byl De Smetovým providenciálním úkolem. Za nekých požadavků, jaké kladený na ně při počtu přistěhovalců stále rostoucím, bylo nebezpečí, že mnohé domorodé kmene padnou v oběť protestantským sekám, které se všemožně namáhaly, aby využily na svůj prospěch této příznivé příležitosti. Bylo nutno tomu předejít. Počet misionářů nestačil, aby mohly být založeny pevné misijní stanice. Byl tudíž zřízen létačí sbor, který spěchal od kmene ke kmene, aby získal a zachránil rudochy katolické církvi. Tento obtížný úkol splnil P. De Smet s malým hloučkem horlivých druhů stkvěle. Půda byla všude připravena, že by dnes až všechny severoamerické kmene byly zcivilisovány a katolickými, kdyby nebyla do toho vstoupila nešťastná vládní politika indiánská jako zhoubné krupobití.“

Avšak ani to nebylo s to, aby zničilo setbu apoštola Indiánů. Zejména na severozápadě Unie uchovalo se dílo jeho v plné síle. Při slavnosti padesátého výročí uvedení katolicismu do Montany bylo tam devět indiánských misií se 7000 katolíky. Nebylo osady bez kaple, města bez chrámu, školy a nemocnice, a roku 1916 oslavovali Indiáni Spojených Států s radostí den,

kdy před 75 lety k nim zavítal P. De Smet a založil první misii. Zástupcové všech kmeneů, u nichž misionářoval, sešli se v Greenwoodu (jižní Dakota) k několikadenní slavnosti, a na místě, kde tehda pokřtil misionář velký počet Indiánů, byl vysvěcen nový kostel na památku De Smetova. Rudoši chtěli ukázati vděčnost své rasy muži, jehož ctili jako svého otce.

Dnes není až po Aljašku jediného kmene indiánského, kam by nebylo proniklo evangelium. Kmen „Šidlovitých srdečí“ žije jako svatá rodina. Mnozí z nynějších apoštolů indiánských byli získáni příkladem De Smetovým.

Co způsobilo tyto výsledky?

Spojení přirozenosti a milosti, která se jeví v životě a působení misionářovu.

„Procestoval jsem častokrát pustu,“ píše De Smet kterémusí spolubratru. „Kdysi po tři leta nedostal jsem jediného dopisu. Dvě leta jsem žil v horách bez chleba a soli, bez čaje a cukru. Po čtyři leta neměl jsem nad svým lůžkem střechy. Půl roku nemohl jsem vyměnit na sobě prádla, a stalo se často, že jsem několik dní neměl ani jídla, ani vody... A přece jsem toho nikdy nelitoval!“...

K tomu bylo věru potřebí železného zdraví De Smetova, úžasné odvahy a tělesné síly i touhy po dobrodružství. Aby však mohl tyto přirozené vlastnosti dátí v službu veliké apoštolské myšlence a nehledati vlastního prospěchu, k tomu bylo třeba nadpřirozeného nadšení, kterého nabyl v rodném domě a v řádu.

V té věci neprodělal De Smet krise. Nepokoušen nevěrou a pochybnostmi, stál pevně věřejí víře, která zapustila hluboké kořeny v jeho duši. Z víry rostly mu vždy nové podněty k neúmorné činnosti, vírou byla posilována hrdinná vůle k dalším pracím.

P. De Smet žil z víry. „Všem, kteří žijí v hojnosti všeho,“ píše kdysi, „byla by cesta pustou vrchollem odříkání a utrpení. Jinak pro toho, jehož myšlenky těhnou výš nade vše pozemské a pomíjející... a jemuž leží na srdci spása mnohých duší. Ten volí

raději obtíže a oběti, než sladkou nečinnost a nebezpečí bohatství. Tu člověk vzpomíná na utrpení a odříkání Boha-člověka... Strastmi a nebezpečím, trním, krví a smrtí vešel Kristus do království svého Otce. Taková musí být též cesta všech, kteří ho chtějí následovat a umřít pod jeho praporem.“

Zbožnost De Smetova byla účinnou. Neznal výmluvy, ani únavy duševní, nehledal odpočinku, až klesl. Když slyšel, že synovec jeho s nadšením četl „Následování Krista“, napsal mu významná slova: „Je to dobré, ale žij též podle toho! Nestačí Ježíše Krista znát, musíme ho též milovati a následovati, jinak zůstanou i nejšlechetnější city neplodny a bez ceny.“ (25. září 1854.)

Toto napodobení Spasitele, jež odporoučel jiným, prováděl sám na sobě. Vytýkala se mu kdysi nedůtklivost, později stal se dokonale smířlivým, že psal P. Jasetovi: „Vyhříte P. N., že je všechno odpuštěno a zapomenuto a že nezůstalo mně v srdci ani kapky hořkosti. Přihází se, bohužel, tolik nedorozumění, avšak považuji je za mstu zlého ducha, že jsme zachránili tolik duší.“ Vytýkalo se mu též, že svým citům snadno se poddává; později obdivovali na něm všichni, kdož se s ním stýkali, laikové, světští i řádoví kněží, jeho veselou mysl a dobrotu. De Smet naučil se od svého Mistra snášeti námahy a nebezpečí s radostnou myslí a v plné nezíštnosti a sebezapření žít jen pro jiné. Právě tímto klidným a skromným hrdinstvím získával si srdece divochů i bělochů.

„Důstojný, milý Oče!“ psal mu po propuštění jeho z Oregonské armády kapitán A. Pleasonton, pozdější slavný generál Spojených Států severoamerických, „trpce jsme zeleti všichni Vašeho odchodu. Nebylo důstojníka v našem kroužku, který by nebyl vyslovil svého politování... Já sám pocitují hluboko, co jsem ve Vás ztratil. Vaše laskavost, Vaše dobrota dojímala mne vždycky a pomáhala mně ovládati mou bouřlivou povahu. Zachovejte mne, prosím, své přátelství a pomáhejte mne i nadále, abych zůstal věřenctnosti i své víře.“ (5. listopadu 1859.)

Když však vysoká postava De Smetova, plná síly, předstoupila v dětinné prostotě srdece a s veškerou svou nadpřirozenou láskou před Indiány, působila vpravdě nepřemoženou přitažlivostí. Miloval své ručochy náruživě; nazývá je vždy: „moji milí Indiáni, mé drahé děti“. Ničeho nehledal leč dátí jim život, Jenž ho sama obohatil.

„Věřím v stonásobnou odměnu, kterou nám Spasitel slíbil. Co jsme opustili ve světě, není nic proti tomu, co jsme našeli v pustě.“ (25. července 1846.) A z těchto nezměrných pokladů a bohatství své víry chtěl De Smet rozdávat, a Indiáni vytušili s podivuhodnou jistotou hned při prvním setkání, že stál před nimi kněz, apoštol, vyslanec Boží, nadšený láskou k nim.

Ustavičná a radostná naděje nabádala misionáře zakládati nové a nové misie. Aby se však síly jeho nerozptylovaly a někdy nevybíjely se bezúčelně, aby se vůle jeho nerozběhla příliš bouřlivě do budoucna, aby jeho příchod a odchod nezískal výsledků jen okamžitých, nýbrž trvalých, děkuje De Smet Prozřetelnosti Boží, která ho povolala do společnosti řádové a postavila pod poslušnost. V Tovaryštvu Ježíšovu nalezl první a mocné podněty a pomoc pro své velkorysé dílo; uvarovalo ho před rozptýlením, poskytlo mu spoluželníky, aby pokračovali v jeho díle.

Přirozenost a milost, vlastní osobitost a společenství řádové — krásným sloučením těchto sil stal se De Smet apoštolem Indiánů. Požehnání velikého misionáře žije dále až dosud.

Opravy tiskových chyb.

- Str. 7 ř. 4 zdola čti „kapli“ místo „kopii“.
Str. 25 ř. 12 shora čti „P. Roothaana“ místo „P. Roothazna“.
Str. 27 ř. 11 shora čti „Upozorňuj“ místo „Upozorňuji“.
Str. 52 ř. 12 shora čti „Siouxů“ místo „Sioxů“.
Str. 52 ř. 13 shora čti „Indiáni“ místo „Indiáni“.
Str. 53 ř. 2 zdola čti „Siouxů“ místo „Sioxů“.
Str. 67 ř. 12 zdola čti „Smetova“ místo „Smeta“.
Str. 112 ř. 12 shora čti „ji“ místo „již“.
-

Originál pod názvem „Der grosse Schwarzrock“
vydalo nakladatelství Herder & Co, Freiburg
i. Breisgau 1922.

Stručné dějiny Dědictví Svatojanského.

K něz Ant. Hanikýř věnoval r. 1831 jistinu 1000 zl. stříbra k založení fondu, pod názvem „Dědictví sv. Jana Nep.“, z jehož příjmů by se vydávaly užitečné knihy v jazyku českém pro katolický lid. Jistinu tu zaslal konsistoři Pražské, žádaje, aby věci té se ujala. Teprve r. 1833 schválila vláda „Základní pravidla“ Dědictví, jež vešlo v činnost teprve po smrti zakladatele (r. 1833) přičiněním prvního ředitele a redaktora Dědictví metropolitního kanovníka Václava Pešiny r. 1835. První knihou nákladem Dědictví vydanou byl spis Jana Valeriána Jirsíka „Proč jsem katolík?“ Pešina staral se nejen všeomouře o získávání údů Dědictví, jichž počet, jenž obnášel r. 1846 toliko 1151, zvláště od r. 1847 rychle se množil, takže r. 1857 dostoupil výše 16.492, ale i o utěšenou činnost vydavatelskou, takže možno nazvat jej právem druhým zakladatelem Dědictví. R. 1855 bylo Dědictví od Apoštolské Stolice schváleno a odpustky obdařeno. Po Pešinovi (r. 1857) následovali v úřadě ředitele a redaktora Dědictví: Dr. Innocenc Frencl 1858—1862 a Vincenc Bradáč 1862—1874; r. 1874 oddelen byl úřad ředitele od úřadu redaktora. V úřadu ředitele vystřídal se: Karel Schwarz 1874—1884, Dr. Kl. Borový 1884 až 1895, Dr. Jan Nep. Sedlák 1896—1908, Dr. Josef Tumpach 1909—1916; v úřadě redaktora: František Srdíčko 1874—1906 a Dr. Ant. Podlaha 1907—1916; od r. 1916 zastává úřad ředitele i redaktora Dr. Ant. Podlaha. Počet členů obnášel r. 1860 21.188, r. 1870 24.792, r. 1880 26.419, r. 1890 27.830, r. 1906 29.965.

Od r. 1854 do 1906 vydávána byla každého roku pouze jedna vázaná kniha; od r. 1907 do 1920 vydáváno každého roku několik nevázaných knih rozmanitého obsahu. R. 1907 bylo 30.343 údů, r. 1920 39.575, r. 1929 41.115; z nich jest na živu asi 12.000. — Pro drahotní svízele poválečné bylo nutno zvýšiti r. 1926 členský vklad z 20 Kč na 45 Kč, r. 1922 na 80 Kč, pro rody, školy a knihovny z původních 40 Kč na 170 Kč; mimo to jest každý člen každého roku při vyzvednutí podílu povinen zapraviti v příslušném knihkupectví (v Čechách u B. Stýbla v Praze, na Moravě u R. Prombergera v Olomouci a K. Winikera v Brně) 2 Kč ve prospěch Dědictví a knihkupci za vydání podílu 50 h. Přes nesmírné zdražení tisku vychází každého roku několik knih jako podíl, a mimo to i několik knih ve prospěch Dědictví. Po převratu mělo Dědictví svého jmění na 400.000 Kč, z čehož roční důchod jest skrovný vzhledem k tomu, že Dědictví potřebuje ročně na 80 tisíc Kč. Činnost Dědictví udržuje se tedy většinou soukromou obětavostí ředitele Dědictví, výtěžkem z prodeje starých knih a ze vkladů členů nově přistupujících. — Zásluhy Dědictví o církev katolickou v zemích českých jsou veliké: valná část důležitých spisů nábožensko-poučných vyšla jeho nákladem; mimo to vykonalo Dědictví knihami svými veliký úkol i na poli vlasteneckém, posilujíc jimi v lidu vědomí národní, a to zvláště v krajinách poněmcovaných. Kéž by Dědictví nalézalo hojně šédrých příznivců, aby vždy více a více mohlo rozkvétati!

